

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA PONIDZIE

Grudzień 2015

I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA PONIDZIE.....	3
1. FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA.....	3
2. OBSZAR	3
3. POTENCJAŁ LGD	5
3.1 Opis sposobu powstawania i doświadczenie LGD	5
3.2 Reprezentatywność LGD	6
3.3 Poziom decyzyjny – Rada.....	7
3.4 Zasady Funkcjonowania LGD.....	8
3.5 Potencjał Ludzki LGD.....	9
II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER.....	10
III. DIAGNOZA- OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI.....	14
1. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE I PRZYRODNICZE	14
2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA.....	18
3. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI	21
4. CHARAKTERYSTYKA RYNKU PRACY	23
5. KAPITAŁ SPOŁECZNY	25
IV. ANALIZA SWOT.....	30
V. CELE I WSKAŹNIKI.....	33
VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	52
VII. PLAN DZIAŁANIA	54
VIII. BUDŻET LSR	55
IX. PLAN KOMUNIKACJI	56
X. ZINTEGROWANIE	59
XI. MONITORING I EWALUACJA	61
XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	65
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY	66
WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW.	66
SPIS TABEL.....	80
SPIS RYSUNKÓW	80
SPIS WYKRESÓW.....	80

I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA PONIDZIE

1. Forma prawna i nazwa Stowarzyszenia

Lokalna Grupa Działania Ponidzie z siedzibą w Pińczowie zwana dalej **LGD Ponidzie** jest stowarzyszeniem założonym przez społeczność powiatu pińczowskiego w oparciu o ustawę z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ustawę z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach. Zrzesza osoby fizyczne i prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, mając na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Stowarzyszenie zarejestrowane zostało w Krajowym Rejestrze Sądowym 22 lutego 2008 r. pod numerem 000299599

2. Obszar

Obszar Lokalnej Strategii Rozwoju LGD PONIDZIE jest spójny przestrzennie, swoim zasięgiem obejmuje obszar całego powiatu pińczowskiego. W jego skład wchodzi 5 gmin: Działoszyce, Kije, Michałów, Pińczów oraz Złota. Żadna z gmin będąca członkiem Stowarzyszenia LGD PONIDZIE nie jest członkiem innej Lokalnej Grupy Działania ani podmiotem, który zobowiązał się do współpracy w zakresie realizacji LSR z inną LGD.

RYSUNEK 1 OBSZAR POWIATU PIŃCZOWSKIEGO.

Tabela 1. Powierzchnia gmin wg stanu na 31 grudnia 2013r

Gmina	Pińczów 	Działoszyce 	Złota 	Michałów 	Kije
Powierzchnia	213 km ² w tym miasto 14 km ²	106 km ² w tym miasto 2 km ²	82 km ²	112 km ²	100 km ²
Razem powierzchnia	613 km ²				
Razem Ludność	40611				

Tabela 2. Ludność wg płci w poszczególnych gminach Powiatu Pińczowskiego

POWIAT GMINY oznaczenia: M. - gmina miejska G. - gmina wiejska M-W - gmina miejsko- wiejska	Stan w dniu 31 XII 2013 roku				Wg GUS Bank Danych Lokalnych					
	Symbol terytorialny	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta			Wieś		
					Razem	Mężczyźni	Kobiety	Razem	Mężczyźni	Kobiety
PIŃCZOWSKI	2608	40611	20088	20523	12287	5908	6379	28324	14180	14144
M-W - Działoszyce	2608013	5252	2625	2627	981	465	516	4271	2160	2111
G. - Kije	2608022	4501	2240	2261	-	-	-	4501	2240	2261
G. - Michałów	2608032	4788	2437	2351	-	-	-	4788	2437	2351
M-W. - Pińczów	2608043	21421	10512	10909	11306	5443	5863	10115	5069	5046
G. - Złota	2608052	4649	2274	2375	-	-	-	4649	2274	2375

3. Potencjał LGD

3.1 Opis sposobu powstawania i doświadczenie LGD

Pierwszy zamysł powołania do życia Lokalnej Grupy Działania na terenie powiatu pińczowskiego w ramach programu pilotażowego Leader + zrodził się w 2005 roku a jego inicjatorem był ówczesny starosta pińczowski. Pomimo podjętych działań na rzecz realizacji tego przedsięwzięcia, stowarzyszenie nie zostało zarejestrowane.

W dniu 5 września 2007 roku w trakcie spotkania zorganizowanego z inicjatywą Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów, 18 z pośród 28 uczestniczących w spotkaniu przedstawicieli różnych środowisk społecznych z obszaru powiatu pińczowskiego, powołało 6-cio osobową grupę inicjatywną, powierzając jej działania na rzecz utworzenia stowarzyszenia, stosownie do przepisów ustawy z dnia 7 marca 2007 roku o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Celem stowarzyszenia było stworzenie silnej platformy społecznej na rzecz wzmocnienia tożsamości regionalnej oraz poprzez wiedzę i edukację oraz wsparcie dla korzyści płynących z wartości przyrodniczo-kulturowych dążyć do poprawy jakości życia. Decyzją Walnego Zebrania Członków w dniu 1 października 2007 roku doszło do powstania Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE. Zebranie założycielskie liczyło 27 osób, przedstawicieli m. in. jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, osób fizycznych rekomendowanych przez mieszkańców wsi lub koła gospodyń wiejskich z terenu powiatu pińczowskiego. Rejestracja stowarzyszenia w Krajowym Rejestrze Sądowym miała miejsce 22 lutego 2008 roku.

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE w okresie programowym 2007-2013 dała się poznać, jako ważny podmiot działający na rzecz zrównoważonego rozwoju powiatu pińczowskiego. Rozwój ten rozpatrywać należy w aspekcie społecznym, gospodarczym, kulturalnym i przyrodniczym. Posiadając tak duże doświadczenie w inicjowaniu działań ukierunkowanych na rozwój lokalny stowarzyszenie widzi sens i potrzebę funkcjonowania także w nowym okresie programowym 2014-2020. Środki finansowe (Tabela nr 3), wydatkowane za pośrednictwem LGD PONIDZIE na realizację operacji na obszarze powiatu pińczowskiego, na trwałe wpłynęły na poprawę życia społeczności lokalnej. Budżet, który zaplanowano na wdrażanie LSR wyniósł 4 924 780. zł. Zgodnie ze stanem na koniec września 2015 r. zrealizowano 4 575 195,55 zł budżetu przyznanego na wdrażanie LSR, co stanowi 92,90%.

Realizowała również projekt współpracy o akronimie AKTIW (Atrakcje Krajoznawczo Turystyczne Inicjatywa Wspólna). W projekt były zaangażowane 4 Lokalne Grupy Działania (LGD Dorzecze Wisły, LGD „Ziemia Jędrzejowski - Gryf”, LGD Perły Czarnej Nidy oraz LGD PONIDZIE).

Tabela 3. Wartość zrefundowanych kosztów dotyczących dofinansowania operacji w okresie programowym 2007-2013.

Lata	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i Rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i Rozwój Wsi	Małe Projekty	Razem
2008-2009	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2010	144 190,00	0,00	206 098,34	374 469,90	724 758,24
2011	0,00	0,00	1 728 126,45	240 209,96	1 968 336,41
2012	298 375,00	300 000,00	0,00	481 043,56	779 418,59
2013	0,00	0,00	0,00	666 181,19	666 181,19
2014	0,00	0,00	0,00	136 501,15	136 501,15
2008-2014	442 565,00	300 000,00	1 934 224,79	1 898 405,76	4 575 195,55

Źródło: Opracowanie własne

Zrównoważony rozwój oznacza nie tylko finansowanie lokalnej przedsiębiorczości, ale także warsztatów, szkoleń, spotkań integracyjnych i wydawnictw promocyjnych warunkujących oddziaływanie w dłuższym okresie czasu. Z możliwości dofinansowania przedsięwzięć korzystają więc nie tylko firmy i przedsiębiorcy, ale również instytucje oraz organizacje pozarządowe. Wszystko to wpływa na uzyskanie wysokiego stopnia efektywności działalności biura LGD PONIDZIE. Stowarzyszenie działa wielokierunkowo i angażuje się we

współpracę z wieloma instytucjami, co świadczy o świadomości konieczności budowania spójności społecznej i gospodarczej powiatu w oparciu o aktywizację wielu podmiotów.

Do mocnych stron funkcjonowania LGD PONIDZIE zaliczyć należy skuteczność procesu informowania mieszkańców i beneficjentów o obszarze LGD, o naborach wniosków i możliwości dofinansowania operacji oraz aktualnym stanie wdrażania LSR. Beneficjenci cenią sobie możliwość uzyskania w biurze LGD potrzebnych informacji dotyczących procedur naborów i wskazówek pisania wniosków w sposób rzetelny i fachowy. Niewątpliwie mocną stroną działalności Stowarzyszenia jest kreowanie pozytywnego wizerunku powiatu, jako miejsca atrakcyjnego turystycznie i krajoznawczo. LGD PONIDZIE nieustannie podejmuje starania w kierunku zwiększenia swojej skuteczności. Przejawiają się one nie tylko w coraz większym zainteresowaniu naborami wniosków prowadzonymi w ramach *wdrażania lokalnych strategii rozwoju*, ale także postrzeganiu LGD, jako atrakcyjnego partnera w organizowaniu różnych wydarzeń. LGD PONIDZIE dało się poznać wielu lokalnym podmiotom publicznym i innym organizacjom w kontekście koordynatora ciekawych imprez kulturalnych i promocyjnych. Gotowość pracowników biura do podejmowania współpracy na rzecz aktywizacji lokalnej społeczności służącej promowaniu aktywnego wypoczynku, przedsiębiorczości czy ekologii skutkuje zgłaszaniem się do biura wielu organizacji zainteresowanych kwestią partnerstwa.

Przez cały okres programowy 2007-2013 za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE w ramach ogłoszonych konkursów zostało złożonych 225 wniosków, z czego 125 zostało ocenionych pozytywnie i zrealizowanych. W ramach operacji, których beneficjenci otrzymali dofinansowanie było m.in. 36 odremontowanych świetlic, na terenie obszaru LGD PONIDZIE zostały zrealizowane 23 imprezy (promocyjne, kulturowe, sportowe). Zostało odrestaurowanych 10 obiektów wpisanych do rejestru zabytków, zostało wyposażonych 5 obiektów pełniących funkcję turystyczne i rekreacyjne. Został utworzony punkt Informacji turystycznej, stworzona została strona internetowa. Organizowane były również szkolenia i warsztaty o charakterze edukacyjnym, biznesowym oraz ekologicznym. Z dofinansowań skorzystali również rolnicy oraz przedsiębiorcy.

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE posiadając tak cenne doświadczenie w zakresie kreowania rozwoju lokalnego jest świadoma znaczenia kontynuowania tego procesu w przyszłości. Rozwój ten wymaga nie tylko dalszego kierunkowania, ale także dążenia do zwiększenia jego skali, co pozwoli na osiągnięcie trwałego wieloletniego efektu. Stowarzyszenie posiada zatem kluczowe cechy do realizacji LSR w kolejnym okresie programowym. Na spotkaniach konsultacyjnych, które odbywały się w sierpniu 2015 rok zgłaszane były dalsze potrzeby, z jakimi borykają się poszczególne grupy społeczne. Spotkania te utwierdziły nas w przekonaniu, iż LGD PONIDZIE dalej powinno funkcjonować gdyż potrzeby na obszarach wiejskich ciągle wzrastają.

3.2 Reprezentatywność LGD

Na dzień rejestracji stowarzyszenia w KRS, w dniu 22 lutego 2008 roku, LGD PONIDZIE tworzyło: 6 jednostek samorządu terytorialnego, 3 przedsiębiorców, 3 osoby fizyczne reprezentujące koła gospodyń, kluby sportowe, 15 stowarzyszeń.

Otwarty charakter oraz działania informacyjno-promocyjne szybko zmieniły ten stan i już na dzień uchwalenia LSR (8 stycznia 2008 r.) LGD PONIDZIE liczyło 48 członków: 22 stowarzyszenia, 1 fundacja, starostwo powiatowe, 5 gmin, 2 szkoły, 5 przedsiębiorców, 12 osób fizycznych reprezentujących kobiety, kluby sportowe, rolników.

Dziś po 7 latach funkcjonowania partnerstwo LGD PONIDZIE zgodnie ze stanem na dzień 21 grudnia 2015 roku składa się z 63 członków reprezentujących sektor publiczny, gospodarczy, społeczny oraz mieszkańców. Pierwszy z nich – publiczny liczy 14 członków. Składają się na niego przedstawiciele każdej członkowskiej gminy oraz pracownicy gminnych i miejskich ośrodków i centrów kultury oraz bibliotek i stanowią 22% wszystkich członków. Sektor gospodarczy reprezentowany jest przez 13 osób, prowadzących różnego rodzaju przedsiębiorstwa na terenie LGD PONIDZIE, stanowią 21% wszystkich członków. W sektorze społecznym zarejestrowano 36 członków działających w Ochotniczych Strażach Pożarnych, klubach sportowych, organizacjach turystycznych, stowarzyszeniach na rzecz osób niepełnosprawnych itp. – stanowią 57% wszystkich członków. Obok przedstawicieli lokalnych władz wśród członków znajdują się lokalni inicjatorzy społeczni, podmioty działające na rzecz zachowania tożsamości kulturowej, kultywujące tradycję Ponidzia, podmioty związane z pracą na rzecz środowiska naturalnego, rozwoju turystyki, prowadzącą działalność oświatową, sportową i kulturalną, integrującą lokalną społeczność oraz działalność gospodarczą.

Taka struktura członków LGD oddaje jej duży stopień reprezentatywności obszaru oraz warunkuje podjęcie szerokiej gamy działań w kierunku przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacji grup społecznych zagrożonych wykluczeniem a także działania na rzecz poprawy zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy. Będą to szkolenia, kursy, warsztaty. Wśród wymienionych członków znajdują się podmioty reprezentujące różne grupy działające na terenie powiatu pińczowskiego. Działające na rzecz osób niepełnosprawnych Stowarzyszenie Rodzin, Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Świetlik”, Stowarzyszenie na rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Pomocna Dłoń” przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Pińczowie, Stowarzyszenie Ostoja przy Domu Pomocy Społecznej w Pińczowie, zaś na rzecz aktywizacji kobiet działa Stowarzyszenie Kobiet Wsi Włoszczowice. Wśród członków LGD PONIDZIE jest również Pińczowska Szkoła Walki oraz KS Nida, którzy popołudniami zajmują się dziećmi z rodzin wielodzietnych, biednych czy patologicznych. Prowadzą zajęcia z różnych dziedzin sportu, a także zajęcia z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii.

3.3 Poziom decyzyjny – Rada

Zgodnie ze Statutem LGD organem decyzyjnym jest Rada. Liczba członków Rady określona została Uchwałą Nr 8/2015 Walnego Zebrania Członków z dnia 21 grudnia 2015 roku. W skład Rady wchodzi przedstawiciele wszystkich gmin będących członkami w ilościach gwarantujących wybór operacji zgodnie z obowiązującymi przepisami. Sektor publiczny – 3 reprezentantów (1 Starostwo Powiatowe, 2 szkoły), sektor społeczny – 5 reprezentantów (3 stowarzyszenia oraz 2 mieszkańców), sektor gospodarczy – 3 reprezentantów. Analizując skład organu decyzyjnego należy również zauważyć, iż Rada Stowarzyszenia LGD PONIDZIE składa się w 27% z kobiet oraz 73% to mężczyźni, w skład Rady wchodzi również osoba młoda poniżej 35 roku życia. Łącznie Rada składa się z 11 osób. W organie decyzyjnym ani władze publiczne ani żadna grupa interesu nie posiada więcej niż 49% głosów.

Organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady określa Regulamin Rady Stowarzyszenia LGD PONIDZIE, uchwalony Uchwałą NR 19/2015 Zarządu z dnia 4 listopada 2015 roku.

Wyżej wymieniony Regulamin stanowi załącznik nr 9 do wniosku o wybór LSR

Proces decyzyjny

W procesie decyzyjnym stosowane są rozwiązania regulujące:

- bezstronność – władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji – narzędziem weryfikującym parytety podczas wyboru operacji będzie deklaracja bezstronności wykluczająca z wyboru i oceny wniosków osoby powiązane z wnioskodawcami oraz rejestr interesów służący wykluczeniu z oceny przedstawicieli grup interesów mogących znacząco oraz negatywnie wpływać na decyzje Rady (weryfikacja członków Rady odbywała się będzie każdorazowo zgodnie z przyjętymi procedurami wyboru operacji i grantobiorców, w zależności od rodzaju ogłoszonego konkursu, stanowiącymi odpowiednio załączniki 9 i 10 do wniosku o wybór LSR);
- jawność – procedury wyboru, protokoły z posiedzeń Rady, listy operacji zgodnych z LSR oraz wybranych, lista członków biorących udział w głosowaniu oraz rejestr interesów członków Rady będą do publicznej wiadomości;
- sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu/odwołania;
- wybór operacji na podstawie przyjętych kryteriów, w tym pozwalające uniknąć rozbieżności w ocenie;
- wybór grantobiorców oraz realizację projektów grantowych (rozliczanie, monitoring i kontrolę).

Szczegółowe zasady zwoływania oraz przebiegu posiedzeń Rady reguluje Regulamin Rady (załącznik nr 9 do wniosku o wybór LSR), *Procedura wyboru i oceny operacji w ramach wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność* (załącznik 9 do wniosku o wybór LSR) oraz *Procedura wyboru i oceny grantobiorców w ramach wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność* (załącznik 10 do wniosku o wybór LSR).

Członkowie organu decyzyjnego to osoby, które w okresie 2007-2013 przeszły szkolenia z zakresu procedur oceny operacji, w zakresie dokonywania oceny punktowej według lokalnych kryteriów wyboru operacji. W ciągu XVI ogłoszonych naborów wniosków ocenili ponad 200 wniosków. Są to osoby reprezentujące różne grupy społeczne. W Radzie nie dominuje żadna grupa interesu. Wraz z nowymi naborami planuje się zorganizowanie szkolenia z zakresu dokonywania oceny punktowej wg lokalnych kryteriów wyboru oraz z zakresu procedury oceny i odwołań. Plan szkoleń stanowi załącznik do wniosku o wybór LSR.

3.4 Zasady Funkcjonowania LGD

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE prowadzi swoją działalność w oparciu o ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności oraz ustawę z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach. Do prawidłowego funkcjonowania opracowanych zostało szeregu dokumentów regulujących zasady działania. Szczegółowy opis dokumentów wewnętrznych przedstawia tabela nr 4

Tabela 4. Dokumenty regulujące zasady działania LGD

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób uchwalania i aktualizacji dokumentów
1	Statut LGD	Forma prawna, struktura partnerstwa, proces powoływania i odwoływania organów stowarzyszenia, Warunki członkostwa, Nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa w stowarzyszeniu następuje na podstawie uchwały Zarządu LGD.	Uchwalenia i zmiany statutu może dokonać Walne Zebranie Członków. bezwzględną większością głosów przy obecności ponad połowy członków LGD w pierwszym terminie. Jeżeli w pierwszym terminie WZC nie uczestniczy co najmniej połowa członków zwyczajnych, wówczas uchwały podjęte większością głosów w drugim terminie mają moc obowiązującą przy obecności minimum 20% członków zwyczajnych
2	Regulamin Rady LGD	Regulamin reguluje zasady powoływania i odwoływania członków Rady, określa organizację wewnętrzną, kompetencje Rady i Prezydium Rady, tryb działania Rady, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego, szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego oraz wynagradzania członków Rady regulamin Rady wymaga przyjęcia uchwałą Walnego Zebrania Członków.	Organem uchwalającym i zmieniającym Regulamin Rady jest Zarząd Stowarzyszenia. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów.
3	Regulamin Biura LGD	Regulamin określa zasady funkcjonowania Biura Stowarzyszenia, ramowy zakres dziania i kompetencji biura i służb księgowo – finansowych oraz inne postanowienia związane z działalnością biura w tym zakres obowiązków Dyrektora biura, zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników	Organem uchwalającym i zmieniającym Regulamin biura jest Zarząd.
2	Regulamin Walnego Zebrania Członków LGD	Regulamin określa ogólne zasady i tryb działania Walnego Zebrania Członków Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE, tryb obradowania, podejmowania uchwał oraz zasady powoływania i odwoływania członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady Stowarzyszenia.	Organem władnym do uchwalania i wprowadzania zmian w Regulaminie Walnego Zebrania Członków jest tylko i wyłącznie Walne Zebranie Członków.
3	Regulamin Zarządu LGD	Regulamin informuje o zasadach powoływania, funkcjonowania oraz pracy Zarządu stowarzyszenia. Określa ilość członków Zarządu, ich wyboru i kadencji.	Organem uchwalającym i zmieniającym Regulamin Zarządu jest Zarząd.

		Informuje o zadaniach i kompetencjach, obowiązkach członków Zarządu oraz kadencji organu.	
5	Regulamin Komisji Rewizyjnej LGD	Regulamin określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji, zasady prowadzenia działań kontrolnych, Zasady protokołowania posiedzeń	Organem uchwalającym i wprowadzającym zmiany w Regulaminie Komisji Rewizyjnej jest Walne Zebranie Członków.
6	Inne	Polityka bezpieczeństwa zbiorów danych osobowych, Polityka bezpieczeństwa informacji, Polityka rachunkowości, Procedura rekrutacji pracowników, Instrukcja kasowa, Instrukcji w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,	Organem uchwalającym i zmieniającym: Politykę bezpieczeństwa zbiorów danych osobowych, Politykę bezpieczeństwa informacji, Politykę rachunkowości, Procedurę rekrutacji pracowników, Instrukcję kasowa, Instrukcji w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, jest Zarząd

3.5 Potencjał Ludzki LGD

Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych w zarządzaniu oddolnym procesem rozwoju na obszarze LGD mają kluczowe znaczenie dla powodzenia wdrażania LSR. Pracownicy biura oraz przedstawiciele poszczególnych organów LGD mają merytoryczne przygotowanie w zakresie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

Biuro LGD odpowiada za koordynację wdrażania LSR i bieżącą pracę Lokalnej Grupy Działania. Przed pracownikami biura LGD stawiane są następujące wymogi:

- posiadanie wykształcenia wyższego kierunkowego w zależności od stanowiska pracy
- biegła znajomość obsługi komputera wraz z programami graficznymi
- znajomość przepisów Kodeksu Postępowania Administracyjnego, Ustawy o Stowarzyszeniach, Ustawy o Wspieraniu Rozwoju Obszarów Wiejskich z udziałem Środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- posiadanie doświadczenia w pozyskiwaniu funduszy oraz obsługi programów unijnych,
- przebyte kursy i szkolenia w zakresie funduszy unijnych.
- komunikatywność oraz otwartość

Na dzień 21 grudnia 2015 roku biuro Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE zatrudniało:

- **Dyrektora biura** osoba pracująca od początku powstania LGD PONIDZIE, pełniąca również funkcję Prezesa Stowarzyszenia
- 2 pracowników na stanowisku **Specjalista ds. wdrażania LSR,**

Członkowie Zarządu, są to przedstawiciele gmin, na co dzień pracujący w poszczególnych Urzędach gmin. W Zarządzie zasiadają od początku istnienia Stowarzyszenia. Członkowie Zarządu pracują w różnych działach, co jest atutem całego Zarządu. Służą radą z zakresu księgowości, zamówień publicznych, inwestycji itp. Cały zarząd sprawuje funkcję wolontariacką, jedyną osobą pobierającą wynagrodzenie jest Skarbnik zatrudniony od początku istnienia Stowarzyszenia. Jego głównym zadaniem jest nadzór nad prowadzeniem dokumentów finansowych LGD. Oprócz zadań, które wynikają ze statutu **Skarbnik** stowarzyszenia dodatkowo odpowiada za bieżącą kontrolę dokumentów finansowych stowarzyszenia LGD PONIDZIE, nadzór nad pracami związanymi z zakupami, przygotowywanie poleceń przelewów i innych dokumentów do banków BGK oraz ING Bank Śląski. Szczegółowe informacje o doświadczeniu pracowników zał. 16 do wniosku

Pracę Biura reguluje Regulamin Biura LGD, który stanowi załącznik nr 15 do wniosku o wybór LSR. Dla pracowników Biura określono wymagania dla osób zatrudnianych na ww. stanowiskach, wyznaczono osobę odpowiedzialną za realizację zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy. Pomiar zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy będzie dokonywany na bieżąco przez osobę odpowiedzialną za w/w zadania (będą to listy obecności ze spotkań/szkoleń, ankiety uzyskane podczas spotkań i drogą elektroniczną, rejestry wykonanych/materiałów informacyjnych, promocyjnych, gadżetów, ewidencje wyemitowanych artykułów prasowych, dokumentacja fotograficzna/prasowa z uczestnictwa w różnego rodzaju wydarzeniach, itd.). Na stanowisku pracy związanym z udzielaniem doradztwa określono sposób

pomiaru jakości udzielanego doradztwa co uwzględniono w załączniku nr 13 do wniosku o wybór LSR–
Opisy stanowisk precyzujące podział obowiązków i zakres odpowiedzialności pracowników biura

W związku z faktem, iż przyszły okres programowy niesie ze sobą dodatkowe obowiązki dla pracowników biura związane z przeprowadzaniem naborów na projekty grantowe konieczne będzie zwiększenia zatrudnienia. W związku z nowymi zadaniami związanymi z przeprowadzaniem naborów na projekty grantowe planuje się zorganizowanie szkoleń dla pracowników biura. Będą to szkolenia z sprawdzania oraz rozliczania projektów grantowych, a także ich kontroli. Będą szkolenia z pisania biznesplanów, rozliczania oraz kontroli projektów grantowych. Merytoryczne i praktyczne przeszkolenie pracowników pozwoli na sprawne i dokładne przeprowadzenie naborów. Przez cały okres programowy w biurze LGD PONIDZIE będzie można skorzystać z doradztwa w zakresie pisania wniosków, ich rozliczania, a także uzyskać pomoc przy wypełnianiu wniosków. W biurze będzie prowadzona karta doradztwa, która będzie przedstawiała ilość udzielonego doradztwa. Specjalista ds. wdrażania LSR będzie odpowiedzialny za udzielanie doradztwa zarówno w biurze jak i na spotkaniach poza siedzibą biura. Kolejną metodą oceny efektywności świadczonego doradztwa będzie karta oceny przeprowadzonego doradztwa, którą będzie musiał wypełnić beneficjent w formie ankiety. Doświadczenie zatrudnionych pracowników pozwoliło w stopniu dobrym zrealizować PROW 2007-2013.

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER

W okresie programowym 2007-2013 LGD PONIDZIE monitorowała na bieżąco realizację Lokalnej Strategii Rozwoju. Wyniki ewaluacji przekładały się na bieżące działania grupy. Prowadzone wówczas analizy i badania były jednocześnie punktem wyjścia do tworzenia zaktualizowanej strategii na okres programowy 2014-2020. Tak więc pierwsze działania ukierunkowane na opracowanie LSR na nowy okres programowy LGD rozpoczęło już na początku 2012 r., kiedy to LGD PONIDZIE zleciło „Badanie potencjału gospodarczego obszaru LGD”. Dokument miał posłużyć LGD PONIDZIE oraz jednostkom samorządu terytorialnego z obszaru funkcjonowania LGD PONIDZIE do właściwego kierunkowania swoich działań w sferze wsparcia rozwoju gospodarczego.

Kolejnym zrealizowanym działaniem było przeprowadzenie w 2014 roku „Analizy potencjału turystycznego obszaru Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE”, której celem, między innymi, były rekomendacje dla wdrożenia rozwiązań służących rozwojowi turystyki na obszarze Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE.

Charakter i cel Lokalnej strategii Rozwoju wymaga by powstawała ona przy czynnym udziale lokalnej społeczności. By obiektywnie uwzględnić partycypację mieszkańców w tworzeniu strategii, konieczne było zastosowanie odpowiedniego zestawu metod i podzielenia całego procesu na kilka etapów.

W pierwszym etapie dla obszaru objętego LSR opracowano analizę bazując na metodzie SWOT. Był to punkt wyjścia do dalszych działań.

W 2014 roku na terenie każdej z gmin obszaru LGD PONIDZIE przeprowadzone zostały konsultacje społeczne mające na celu analizę potrzeb i zadań do realizacji w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oraz wskazanie istotnych problemów i zagrożeń.

Spotkania odbyły się kolejno:

- 15.10.2014- Gmina Złota
- 17.10.2014- Gmina Kije
- 29.10.2014- Gmina Pińczów
- 5.11.2014- Dzierążnia gm. Działoszyce
- 7.11.2014- Stępocice gm. Działoszyce

W konsultacjach wzięło udział 85 osób, przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego, społecznego oraz mieszkańców

Spółeczność lokalna poproszona została o włączenie się w ten proces poprzez:

- wypowiedzi na spotkaniach, z których sporządzono notatki,
- wypełnianie ankiet przygotowanych przez pracowników biura,
- nadsyłanie swoich spostrzeżeń i przemyśleń na temat potencjału rozwojowego obszaru LGD oraz potrzeb mieszkańców powiatu pińczowskiego w sferze rozwoju społeczno-gospodarczego.

Na tym etapie wypełnione zostały również przez przedstawicieli trzech sektorów arkusze analizy SWOT w liczbie 30 szt.

Po stworzeniu analizy SWOT została ona poddana jeszcze raz pod konsultację, wówczas do biura wpłynęło 8 formularzy uwag. Po przeanalizowaniu zgłoszonych uwag analiza SWOT została dopracowana zgodnie ze wskazówkami.

W drugim etapie wyznaczono cele oraz ich hierarchię wraz ze wskaźnikami określającymi stopień ich osiągnięcia. Oparto się tutaj na spotkaniach konsultacyjnych, ankietach, arkuszach pomysłów. Przygotowując się do spotkań pracownicy biura opracowali nową ankietę, która zawierała już informacje na temat okresu programowego 2014-2020, przygotowano arkusz pomysłów, który miał pomóc podczas prac nad tworzeniem wskaźników, a także celów strategicznych. Informacje o spotkaniach systematycznie zamieszczane były na tablicy ogłoszeń, stronie internetowej, a także na tablicach ogłoszeń w poszczególnych gminach jak i w miejscach publicznych typu urząd gminy czy biblioteka. W sierpniu 2015 roku zorganizowany został cykl spotkań w poszczególnych gminach:

02.08.2015 Gmina Michałów

06.08.2015 Gmina Działoszyce

10.08.2015 Gmina Pińczów

19.08.2015 Gmina Złota

24.08.2015 Gmina Kije

Na wyżej wspomnianych spotkaniach została doprecyzowana analiza SWOT, określone zostały grupy docelowe przedsięwzięć a także zostały wskazane cele działania LGD PONIDZIE. Opracowano również wartości wskaźników, wyliczonych przy zastosowaniu badania ewaluacyjnego z realizacji LSR 2009-2014, z którego wynika, że większości wskaźników niedoszacowano i zostały one przekroczone. Biorąc to pod uwagę w tworzeniu obecnej strategii określono realne do osiągnięcia pułapy wskaźników. Dodatkowo wszyscy uczestnicy wypełnili ankietę oraz arkusze pomysłu. Łącznie w konsultacjach uczestniczyło 48 osób.

Nad uporządkowaniem zebranych informacji pracował Zespół ds. opracowania LSR, który przeanalizował, analogicznie jak w okresie finansowania 2007-2013 ilości oraz wartości poszczególnych wskaźników.

Etap trzeci obejmował pracę nad ustaleniem zasad i kryteriów wyboru operacji. W ramach tego etapu spotkano się z lokalnymi władzami. Na spotkaniu, które odbyło się 12 listopada i uczestniczyło w nim 10 osób obecni byli władarze poszczególnych gmin, a także osoby odpowiedzialne w gminach za pisanie wniosków. Wówczas zwrócono uwagę, by wskaźniki realizacji projektów były urealnione tak, aby faworyzować mniejsze projekty składane przez grupy nieformalne i organizacje pozarządowe posiadające niską płynność finansową, co powinno doprowadzić do zwiększenia liczby realizowanych przedsięwzięć.

Ponadto uczestnicy zgłaszali inne uwagi i spostrzeżenia oraz wskazywali, jakie kryteria powinny zostać uwzględnione w trakcie oceny wniosków. Uwagi dotyczące kryteriów oceny zostały zgłoszone na formularzu uwag (5 szt.)

W pracach nad LSR uczestniczyła również Rada Stowarzyszenia, która spotykała się 3 krotnie w formie warsztatów. W warsztatach organizowanych na przestrzeni września i października członkowie Rady wraz z Zespołem ds. Opracowania LSR w liczbie 19 osób, tworzyli lokalne kryteria wyboru, procedury, oceny operacji, karty oceny wniosków, regulamin pracy rady, a także procedury projektów grantowych.

Etap czwarty obejmował opracowanie zasad monitoringu i ewaluacji. W pracach tych brała udział Rada oraz Zespół do spraw opracowania LSR. W czasie spotkań ustalono zakres oraz elementy podlegające monitoringowi oraz ewaluacji. Stworzone dokumenty poddano konsultacjom społecznym, poprzez zamieszczenie ich na stronie internetowej Stowarzyszenia wraz z formularzem zgłaszania uwag.

Ostatnim etapem było opracowanie Planu komunikacyjnego, który stanowi nieodzowny element tworzenia oraz wdrażania LSR. Podczas spotkań, które były przeprowadzane we wszystkich poprzednich etapach tworzenia LSR uczestnicy spotkań wypełniali ankietę, w których jedno z pytań dotyczyło pozyskiwania informacji na temat działań LGD oraz otrzymywania informacji zwrotnych. Do opracowania Planu Komunikacji posłużono się złożonymi ankietami. Nad Planem Komunikacyjnym pracował również zespół ds. opracowania LSR oraz członkowie Rady. To właśnie oni analizowali ankietę oraz propozycje składane podczas spotkań konsultacyjnych. W planie komunikacyjnym zostały wskazane najlepsze zdaniem ankietowanych oraz członków Rady i Zespołu ds. opracowania LSR metody komunikacyjne.

Na każdym etapie tworzenia LSR przeprowadzono również metodę partycypacji w postaci konsultacji w biurze oraz telefonicznych w każdy wtorek i piątek w godzinach 8.00-12.00 prowadzone były takie konsultacje. Łącznie z konsultacji w biurze i telefonicznych od sierpnia do końca grudnia skorzystało 39 osób. Wszystkie informacje dot. strategii przesyłane do biura Stowarzyszenia przekazywane były Zespołowi ds. realizacji LSR, który sprawdzał je pod kątem zgodności, poprawności i zasadności oraz dokonywał stosownych poprawek w LSR. W celu wypracowania najlepszych rozwiązań pracownicy biura oraz członkowie Zespołu ds. LSR przeprowadzili szereg konsultacji z przedstawicielami innych Lokalnych

Grup Działania oraz uczestniczyli w spotkaniach organizowanych przez Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego.

W poniższej tabeli przedstawiono metody partycypacyjne użyte podczas tworzenia LSR.

TABELA 5 TABELA METODY PARTYCYPACJI WYKORZYSTANE W PRACACH NAD LSR W POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH

Nazwa	Etap I diagnoza i analiza SWOT	Etap II określenie celów i wskaźników oraz opracowanie planu działania.	Etap III opracowanie zasad wyboru operacji i ustalenia kryteriów wyboru.	Etap IV opracowania zasad monitorowania i ewaluacji.	Etap V przygotowa nie planu komunikacji
Spotkania konsultacyjne	✓	✓	✓		✓
Spotkania Zespołu ds. LSR		✓	✓	✓	✓
Warsztaty członków Rady			✓	✓	✓
Badanie ankietowe	✓	✓			✓
Konsultacje w biurze	✓	✓	✓	✓	✓
Arkusze pomysłów		✓			
Formularz zgłaszania uwag	✓		✓	✓	

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowując proces tworzenia LSR można przedstawić następujące wnioski:

- przy opracowywaniu Strategii Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE korzystano z szeregu analiz, ewaluacji własnej ankiet oraz innych dokumentów strategicznych. Dwoma dokumentami pomocnymi podczas opracowywania LSR były wspomniane „Badanie potencjału gospodarczego obszaru LGD, które zostało zlecone do opracowania w roku 2012 a także Analiza potencjału turystycznego obszaru Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE” zlecone w roku 2014. Analiza potencjału turystycznego została przeprowadzona techniką wywiadu bezpośredniego (IDI) oraz wywiadu z użyciem kwestionariusza ankiety (PAPI).

Poniżej przedstawiono metody partycypacji jakie wykorzystano podczas tworzenia LSR na poszczególnych jego etapach.

- zorganizowano 9 spotkań konsultacyjnych, w których uczestniczyło 120 osób
- zorganizowano 3 spotkania warsztatowe członków Rady
- 4 spotkania Zespołu ds. opracowania LSR
- przez 5 miesięcy prowadzono konsultacje bezpośrednie w biurze oraz telefoniczne, z których skorzystało 39 osób. Podczas wszystkich spotkań zostało złożonych 107 Arkuszy Pomysłu, 78 ankiet dot. poznania opinii mieszkańców na temat preferowanych kierunków rozwoju obszarów wiejskich powiatu pińczowskiego, 28 ankiet ewaluacyjnych oraz 72 ankiety na temat potrzeb w nowym okresie programowym 2014-2020. Podczas konsultacji składane były również Arkusze pomysłu, które w fazie analizy zostały odrzucone z powodu zawyżonej kwoty lub zakres operacji nie mieścił się w zakresie przewidzianym w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Arkusze Pomysłu, które zostały odrzucone ze względu na zawyżoną kwotę dotyczyły budowy kanalizacji, fotowoltaiki, wyposażenia placówek oświatowych, budowy obiektów małej architektury oraz remontu kolejki wąskotorowej. Część z nich nie mieściła się również w zakresie programu Leader. Wyżej wymienione arkusze nie były wliczane do wyznaczania wskaźników produktu i rezultatu.

Dokonano analizy zebranych informacji i wyciągnięto następujące wnioski:

- grupą defaryzowaną (ze względu na dostęp do rynku pracy i/lub zagrożenie wykluczeniem społecznym) której powinno być udzielone wsparcie w ramach wdrażania LSR, są ludzie młodzi do 26 roku życia, osoby starsze 50+, osoby bezrobotne, osoby niepełnosprawne przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe. Osoby młode do 26 roku wg. ankietowanych wchodząc w dorosłe życia borykają się z różnego rodzaju problemami. Najważniejszymi są trudności w znalezieniu pracy na obszarze LGD. Bariere bezpośrednio przekładającą się na szansę podejmowania zatrudnienia stanowi brak doświadczenia zawodowego. Młodzi

ludzie nie posiadający środków do życia na obszarze LGD zmuszeni są do jego opuszczenia w poszukiwaniu pracy oraz lepszych perspektyw rozwojowych.

Kolejną grupę docelową są osoby 50+, jak pokazuje tabela powyżej jest to najliczniejsza grupa zamieszkująca powiat pińczowski. Każdy etap życia rządzi się swoimi prawami. Zmiany związane z wiekiem prowadzą do ograniczenia samodzielności, utraty poczucia bezpieczeństwa. Problemy te przekładają się na obniżoną aktywność społeczną seniorów. Na obszarze LGD brakuje form spędzania czasu wolnego dostosowanych do potrzeb osób w wieku senioralnym. Ludzie starsi po wycofaniu się z życia zawodowego napotykają na utratę autorytetu w rodzinie i środowisku co przyczynia się do ograniczenia aktywności, jak również izolacji społecznej. Na terenie działania LGD działają domy kultury, które organizują zajęcia dla osób starszych jednak jest ich za mało. Do osób 50 + skierowana będzie część projektów w ramach przedsięwzięcia "Aktywnie na Ponidziu" gdzie będą organizowane szkolenia dla dorosłych podnoszące umiejętności i rozwijające zainteresowania.

Trzecią grupą docelową są osoby bezrobotne. Jak podają dane statystyczne na dzień 31 grudnia 2013 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy było zarejestrowanych 1886 osób. Na obszarze działania LGD, bezrobocie jest bardzo dużym problemem. Grupę osób bezrobotnych planuje się wesprzeć w ramach przedsięwzięcia "Rusz z Kopyta". Będzie można uzyskać środki pieniężne na podjęcie działalności gospodarczej.

Przedsiębiorcy to kolejna grupa docelowa. Małe i średnie przedsiębiorstwa odgrywają ogromną rolę w lokalnej gospodarce. Dużym problemem przedsiębiorców jest brak czasu na szkolenia, pozyskiwanie środków na rozwój swojej firmy i pracowników. Znaczącymi czynnikami ograniczającymi rozwój firm są długie i trudne procedury urzędowe, skomplikowane przepisy a także obciążenia fiskalne. Będą oni mogli skorzystać z funduszy związanych z rozwijaniem przedsiębiorstw

Na obszarze LGD PONIDZIE działa 121 organizacji pozarządowych Tworzenie organizacji/stowarzyszeń, celem których jest wspieranie rozwoju lokalnego, wynika w głównej mierze z chęci ich twórców, aby polepszyć sytuację społeczną, gospodarczą czy też przestrzenną na danym obszarze. Społeczność lokalna, skupiona w ramach organizacji/stowarzyszenia, często śmiaalej i efektywniej włącza się w dialog z władzami lokalnych samorządów w celu podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwiązywania problemów lokalnych, rozwoju czy promocji terenu. Cały szereg działających w przestrzeni społecznej stowarzyszeń koncentruje swoją aktywność na zagadnieniach kulturowych – podtrzymaniu lokalnych tradycji, przekazywaniu ich z pokolenia na pokolenia, a także wzmocnieniu lokalnej tożsamości kulturowej. Innym przykładem stowarzyszeń o charakterze samopomocy społecznej są np. jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Kolejnym typem są stowarzyszenia/zrzeszenia określonych grup zawodowych (np. producentów produktów rolnych). Na uwagę zasługują też organizacje zrzeszające pasjonatów różnych dziedzin sportowych (np. piłki nożnej, siatkówki, wędkarstwa, sztuk walki, biegania, rowerzystów, gry w szachy etc.). Niestety niski potencjał finansowy stowarzyszeń blokuje im możliwości realizacji swoich celów statutowych. Brak umiejętności, wiedzy i doświadczenia a także brak instytucji prowadzących bezpłatną pomoc w zakresie prawnym i księgowym powoduje, że stowarzyszenia są mało aktywne w związku z pozyskiwaniem środków unijnych. Organizacje napotykają również problemy z pozyskiwaniem środków finansowych ze względu na brak możliwości pokrycia wkładu własnego, czy też problemy z rozliczaniem projektów i biurokracją. Konieczne jest wsparcie organizacji pozarządowych, ponieważ mogą one odegrać istotną rolę w aktywizowaniu społeczności. Szczególnie istotne jest to, że mogą one animować oddolne inicjatywy, które przy wykorzystaniu lokalnych zasobów mogą być cennym wkładem w rozwój społeczności lokalnej.

- największym problemem społeczności lokalnej jest bezrobocie oraz migracje młodych ludzi sposobem na niwelowanie tego problemu powinny być działania związane z tworzeniem nowych miejsc pracy a co za tym idzie spadek bezrobocia na obszarze

- podczas wdrażania LSR należy wykorzystać metody partycypacyjne, które były wykorzystane na poszczególnych etapach jej tworzenia

- problemem jest również niskie zaangażowanie społeczności lokalnej w rozwój obszaru LGD, dlatego organizacja imprez promujących lokalną aktywność, została wskazana jako jedno z działań, które powinno być realizowane w ramach LSR

- brak warsztatów, kursów, szkoleń w tym dla wskazanych grup defaryzowanych

-słaba promocja obszaru skutkuje małym wykorzystaniem posiadanego potencjału turystycznego

Powyższe wnioski posłużyły do opracowania celów Strategii oraz realizowanych w ich ramach przedsięwzięć.

Autorami niniejszej Strategii są wszyscy uczestnicy spotkań konsultacyjnych, internauci, którzy skorzystali z metod komunikacji za pomocą formularza uwag udostępnionego na stronie internetowej i respondenci badań ankietowych. Nad uporządkowaniem zebranych informacji pracował Zespół ds. opracowania LSR,

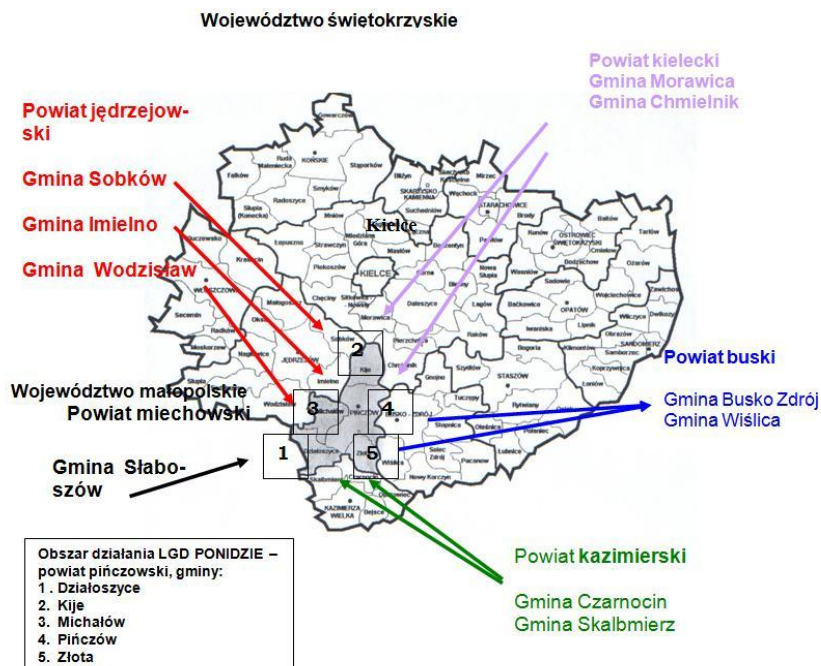
który opracowali ostateczny kształt Strategii tak, aby odpowiadał wymaganiom dokumentów regulujących, *Poradnika dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowywania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014–2020*, oraz zgodny był ze Strukturą LSR.

Konsultacje z lokalną społecznością zaplanowane są również podczas wdrażania LSR, co służyć ma monitorowaniu, czy realizacja spełnia oczekiwania mieszkańców. W tym celu planuje się dalszą komunikację (co zostało ujęte w planie komunikacji). Zakłada się również możliwość aktualizacji LSR, gdy zajdzie taka konieczność. Każdorazowa zmiana będzie konsultowana ze społecznością poprzez umieszczenie dokumentu na stronie internetowej LGD wraz z proponowanymi zmianami oraz przeprowadzona zgodnie z procedurą aktualizacji LSR stanowiącą załącznik nr 1 do LSR.

III. DIAGNOZA- OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

1. Uwarunkowania przestrzenne i przyrodnicze

Obszar objęty działalnością LGD Ponidzie pokrywa się z granicami administracyjnymi Powiatu Pińczowskiego, położonego w południowej części województwa świętokrzyskiego, w dolinie rzeki Nidy. Od północnego - wschodu graniczymy z powiatem kieleckim, od wschodu z powiatem buskim, od południa z powiatem kazimierskim i od zachodu z powiatem jędrzejowskim należącymi do województwa świętokrzyskiego oraz od strony południowego - zachodu z powiatem miechowskim należącym administracyjnie do województwa małopolskiego.

RYSUNEK 2 OBSZAR DZIAŁANIA LGD PONIDZIE.

W skład powiatu pińczowskiego, a tym samym LGD PONIDZIE wchodzi 5 gmin: Kije, Michałów, Złota (gminy wiejskie) oraz Działoszyce i Pińczów (gminy miejsko-wiejskie). Obszar zajmuje 612,85 km² powierzchni i liczy 40 611 mieszkańców (BDL stan na koniec 2013 r.). W granicach administracyjnych obszaru znajdują się 131 sołectwa oraz 2 miasta – Pińczów i Działoszyce.

Największą gminą, zarówno pod względem powierzchni jak i liczby mieszkańców, jest gmina Pińczów. Jej powierzchnia stanowi 34,75% ogólnej powierzchni powiatu pińczowskiego. Liczba mieszkańców tej gminy w stosunku do łącznej liczby mieszkańców powiatu wynosi 52,75%. Najmniejszą gminą pod względem zajmowanego obszaru jest gmina Złota. Jej powierzchnia stanowi zaledwie 13,38% łącznej powierzchni powiatu pińczowskiego. Natomiast najmniejszą gminą ze względu na liczbę mieszkańców jest gmina Kije. Jej liczba mieszkańców stanowi 11,08% łącznej liczby mieszkańców powiatu pińczowskiego.

Tabela 6. Podstawowe dane dotyczące obszaru działania LGD PONIDZIE (koniec 2013r.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	TYP GMINY	POWIERZCHNIA	LUDNOŚĆ
------------------	-----------	--------------	---------

		W KM ²	OGÓŁEM	NA 1 KM ²
 GMINA DZIAŁOSZYCE	MIEJSKO-WIEJSKA	106	5252	50
 GMINA KIJE	WIEJSKA	100	4501	45
 GMINA MICHAŁÓW	WIEJSKA	112	4788	43
 GMINA PIŃCZÓW	MIEJSKO-WIEJSKA	2013	21421	101
 GMINA ŻŁOTA	WIEJSKA	82	4649	57
 POWIAT	-	613	40 611	66

Źródło: opracowanie własne

Analiza powyższych danych pozwala stwierdzić, że ludność obszaru działania LGD PONIDZIE stanowiła na dzień 31 grudnia 2013 roku 3,2% ludności zamieszkującej całe województwo świętokrzyskie a jego powierzchnia 5,23% powierzchni województwa.

Obszar działania Stowarzyszenia jest spójny pod wieloma względami:

Spójność geograficzna.

Pod względem geograficznym obszar stanowi centrum krainy zwanej Ponidziem, położonej w dorzeczu dolnego i środkowego biegu rzeki Nidy. Nida płynąc wzdłuż zachodniej granicy gminy Kije, przecina terytorium gminy Pińczów, płynie dalej wzdłuż zachodniej granicy gminy Złota, łączy północną część obszaru zbudowaną z mioceńskich gipsów i wapieni z lessowym południem.

Spójność przyrodniczo – środowiskowo-kulturowa.

Ze względu na unikalne walory przyrodniczo- krajobrazowe, blisko 100 % obszaru objęto ochroną prawną. Flora i fauna obszaru jest bogata i zróżnicowana z udziałem wielu gatunków objętych czerwoną listą roślin i zwierząt zagrożonych w Polsce. Istotnym elementem spójności obszaru są zróżnicowane formy powierzchni terenu. W części północnej i środkowej występuje kras gipsowy z charakterystycznymi dolinkami, zapadliskami, jeziorkami. Część południową charakteryzuje rzeźba lessowa z charakterystycznymi wąwozami o długości sięgającej kilku kilometrów. Teren objęty LSR jest bogaty w obiekty zabytkowe kultury materialnej i duchowe, których początki sięgają okresu kultury lubelsko-wołyńskiej (2800-2700 lat p.n.e.). Istnieje około 400 obiektów wpisanych do ewidencji / rejestru obiektów zabytkowych.

Spójność gospodarcza.

Spójność gospodarcza obszaru w znacznej mierze związana jest z historią osadnictwa sięgającego czasów neolitycznych i kształtującej się gospodarki rolnej. Do dziś obszar jest mocno uzależniony od sektora rolniczego. Dobre warunki gruntowe sprzyjają dynamicznie rozwijającej się produkcji warzyw gruntowych oraz roślin przemysłowych, a nieskażony ekologicznie teren sprzyja rozwojowi ekologicznej produkcji rolnej. Z drugiej strony mechanizacja rolnictwa, w znacznym stopniu ogranicza udział czynnika ludzkiego w produkcji, co skutkuje odpływem młodych ludzi w poszukiwaniu pracy poza granice obszaru. Miejsc pracy nie tworzy także sektor przemysłowy rozwijający się w Pińczowie i jego okolicy. Wprowadzone funkcjonujące zakłady gipsowe, dają ponad 80 % krajowej produkcji gipsu i jego wyrobów, lecz zastosowanie wysoko zaawansowanych technik przy produkcji, znacznie ogranicza liczbę pracowników. Zmieniające się cechy charakterystyczne lokalnej gospodarki powodują starzenie się obszaru. Wpływ na spójność gospodarczą obszaru ma dobrze rozwinięty układ komunikacyjny. Pomimo stale podnoszonej jakości technicznej szlaków komunikacyjnych stan techniczny dróg lokalnych jest jednak niedostateczny. Likwidacja dworca PKS w Pińczowie jak też słaba komunikacja utrudniają kontakty społeczeństwa.

Spójność społeczna.

Od blisko 170 lat obszar LSR stanowi terytorium powiatu pińczowskiego powstałego z dniem 1 stycznia 1963 roku i którego był administracyjny związany jest kolejami historycznymi kraju. Głównym ośrodkiem skupiającym usługi wyższego rzędu, istotne dla rozwoju obszaru jest miasto Pińczów. Znajdują się tu szkoły średnie (liceum ogólnokształcące oraz zespół szkół zawodowych), szpital, przychodnie specjalistyczne, ośrodek pomocy społecznej, Urząd Skarbowy, banki, Sąd, Prokuratura. W Pińczowie swą siedzibę mają także Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), Powiatowa Komenda Policji, Państwowa Straż Pożarna. Usługi dla mieszkańców świadczono są także, na poziomie podstawowym, w miejscowościach będących siedzibami gmin: Działoszyce, Kije, Michałów i Złota.

Pod względem **geograficznym** teren działania LGD Ponidzie - powiat pińczowski wchodzi w skład makroregionu Niecki Nidziańskiej stanowiącej rozległe obniżenie pomiędzy Wyżyną Krakowsko-Częstochowską, a Wyżyną Kielecko-Sandomierską, obejmując mezoregiony: Garb Pińczowski, Dolina Nidy, Płaskowyż Jędrzejowski, Niecka Solecka i Garb Wodzisławski.

RYSUNEK 3. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE TERENU POWIATU PIŃCZOWSKIEGO

Klimat regionu należy do grupy klimatów umiarkowanych, średnia roczna temperatura waha się w okolicach 8 °C, najcieplejszym miesiącem jest lipiec a najzimniejszym styczeń. Średnie roczne wartości opadów kształtują się w granicach 550-600 mm, wiatry są na ogół umiarkowane z kierunku zachodniego i północno-zachodniego.

Gleby obszaru charakteryzują się dobrą przydatnością rolniczą, która w ujęciu całościowym przewyższa średnią wojewódzką. Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 71,8 pkt. (w skali 120-punktowej, w województwie wynosi on 70,4 pkt. zaś w kraju - 66,6 pkt.). **Bogactwa naturalne**, kopaliny występujące na terenie omawianego obszaru to: skały węglanowe, gipsy, surowce ilaste oraz kruszywo naturalne.

Eksploatacja wapieni prowadzona jest w okolicach Pińczowa od ponad 1000 lat. Z pośród udokumentowanych złóż: Skowronno, Bogucice-Zakamień, Pińczów, Wymysłów (Stawiany Pińczowskie) oraz Gołuchów, aktualnie eksploatowane jest złożo Pińczów, z którego pozyskuje się bloczny materiał budowlany tzw. pińczak. Największe złoża kopalni, których eksploatacja na skalę produkcyjną rozpoczęła się praktycznie po II wojnie światowej to złoża gipsu

Lesistość. Według danych GUS za 2013 rok lasy zajmują obecnie 17,3% powierzchni powiatu, z czego ok. 80,0% stanowią lasy państwowe zarządzane przez Nadleśnictwo Pińczów, a pozostałą część zajmują lasy prywatne.

Lesistość terenu obszaru jest niższa niż w województwie - 27,5%, oraz kraju - 28,7%. Niższa jest też powierzchnia gruntów zadrzewionych i zakrzewionych, zwłaszcza na obszarach południowych i w dolinie Nidy..

Fauna i flora. Najciekawszym zjawiskiem jest istnienie licznych, choć niewielkich relikwów stepowych nad Nidą, z bogatą, lecz wymierającą roślinnością. W chwili obecnej możemy spotkać na Ponidziu: dziki, sarny, jelenie, lisy, wilki i zające. Nad stawami i rzekami zadomowiło się licznie reprezentowane ptactwo wodne.

Walory przyrodnicze Ponidzia cechuje bardzo bogaty wachlarz walorów przyrodniczo-krajobrazowych. W związku z tym teren powiatu pińczowskiego objęty został różnymi formami ochrony przyrody. Ochroną prawną objętych jest 98,9% obszaru LGD.

System obszarów chronionych obejmuje:

- Nadnidziański Park Krajobrazowy
- Szaniecki Park Krajobrazowy
- Kozubowski Park Krajobrazowy.

Parki te tworzą razem **Zespół Parków Krajobrazowych Ponidzia**, a jego powierzchnia wynosi w sumie 40 692 ha.

RYSUNEK 4 WALORY PRZYRODNICZE NA TERENIE POWIATU PIŃCZOWSKIEGO.

Tabela 7. Dane Świątokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych

Formy ochrony	Parki Krajobrazowe			Razem
	Nadnidziański	Szaniecki	Kozubowski	
Powierzchnia parku (w ha)	23 164	10 915	6 613	40 692
Powierzchnia otuliny (w ha)	26 011	12 859	6 036	44 906
Liczba rezerwatów przyrody	9	1	2	12
Liczba pomników przyrody żywej	14	1	14	39
Liczba pomników przyrody nieożywionej	15	4	1	20
Liczba stanowisk dokumentacyjnych	-	3	-	3
Liczba użytków ekologicznych	3	5	-	8
Liczba obszarów Natura 2000 (zatwierdzonych)	1 (OSO Dolina Nidy)	-	-	1
Liczba projektowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 mających znaczenie dla Wspólnoty	1	2	2	5

Tabela 8. Rezerваты przyrody

Lp.	Nr ewid.	Nazwa rezerwatu	Gmina	Typ rezerwatu	Charakter rezerwatu	Rok utworzenia	Powierzchnia [ha]
1.	006	Krzyżanowice	Pińczów	Stepowy	Ścisły	1954	18,00
2.	013	Grabowiec	Pińczów	Florystyczny	Częściowy	1956	21,92
3.	027	Skowronno	Pińczów	Florystyczny	Ścisły	1960	1,93
4.	029	Winiary Zagojskie	Pińczów	Stepowy	Ścisły	1960	4,81
5.	038	Polana Polichno	Pińczów	Stepowy	Częściowy	1974	9,45
6.	025	Pieczyska	Pińczów	Torfowiskowy	Częściowy	1999	40,84
7.	026	Wroni Dół	Michałów	Leśny	Częściowy	1999	9,94

8.	032	Skotniki Górne	Pińczów			Ścisły	1962	1,9
----	-----	-----------------------	---------	--	--	--------	------	-----

Na podstawie danych Zarządu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych.

2. Atrakcyjność turystyczna

Obszar LGD posiada ogromny potencjał do rozwoju turystyki. Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika iż walory turystyczne (położenie, zasoby naturalne i kulturowe) stanowią najmocniejszą stronę obszaru. Należy je tylko odpowiednio wykorzystać do rozwoju regionu, zwłaszcza w sytuacji obserwowanego od jakiegoś czasu wzrostu zainteresowania wśród społeczeństwa turystyką, w szczególności aktywną. Bardzo istotna w tym zakresie jest lokalna tożsamość mieszkańców. Wynika ze wspólnej historii, która jest upamiętniana i rozpowszechniana poprzez liczne działania społeczności związane z kultywowaniem lokalnych obrzędów, upowszechnianiem folkloru regionalnego oraz organizacją cyklicznych imprez i wydarzeń. Kulturowa spójność mająca swoją genezę w historii obszaru znajduje wyraz w istniejących obiektach kultury materialnej. W chwili obecnej obserwowany jest wzrost zainteresowania przywróceniem i ochroną tradycji. W zakresie kultywowania tradycji regionu największy wkład mają Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, miejskie, gminne i wiejskie domy kultury oraz innego rodzaju organizacje społeczne. Organizowane wydarzenia mają na celu integrację mieszkańców, przyciągnięcie turystów oraz promocję lokalnej kultury, produktów, miejsc itp. Potencjałem turystycznym tego terenu są różnorodne formy ochrony przyrody, obiekty dziedzictwa kulturowego, lokalne produkty oraz znajdujące się na obszarze LGD szlaki piesze, rowerowe, konne i wodne, a także przystań kajakowa, aeroklub czy stadnina koni, co stwarza duże możliwości do przyciągnięcia turystów poszukujących aktywnego wypoczynku. Fakt, iż przez teren płynie rzeka Nida przyczynił się do odrodzenia na Ponidziu tradycji kajakowych. Istotne z punktu rozwoju turystyki jest położenie w pobliżu uzdrowiska Busko-Zdrój, usytuowanie pomiędzy ważnymi aglomeracjami Śląska, Krakowa i Łodzi. Usytuowanie obszaru w takim sąsiedztwie powoduje, iż tereny LGD są idealnym miejscem do weekendowego wypoczynku dla mieszkańców pobliskich miast oraz są doskonale połączone z węzłami komunikacyjnymi dla turystów z innych regionów. Dla rozwoju obszaru pod kątem turystycznym niezbędne jest jednak posiadanie odpowiedniej infrastruktury kulturalno-turystyczno-rekreacyjnej, a ta jest na terenie działania LGD słabo rozwinięta. Zapotrzebowanie na taką wskazano przeprowadzonym badaniu ankietowym, gdzie na pytanie *Jaką dziedzinę uważa Pan/Pani za zaniedbaną?* odpowiedź: *Infrastruktura turystyczna, sportowa i rekreacyjna uzyskała 17 pkt. co stanowiło – 65% ogółu odpowiedzi.* Obszar powiatu pińczowskiego jest bardzo atrakcyjny turystycznie, jednak jego promocja jest niewielka. Nie potrafimy zatrzymać turysty na dłużej niż jeden dzień. Słabe są również warunki noclegowe, słaba oferta pobytowa oraz niski standard bazy noclegowej. Realizacja celów głównych strategii pozwoli nam na zwiększenie promocji obszaru, a co za tym idzie ściąganie turystów na Ponidzie, może nawet stworzenie lokalnego systemu sprzedaży usług turystycznych.

Uwarunkowania historyczno-kulturowe

Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią istotny element tożsamości świadczący o ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej. Ziemia pińczowska, obszar działania LGD Ponidzie, może poszczycić się wielowiekową tradycją osadniczą z trwale wyrytymi śladami w postaci zabytków kultury materialnej, zabytków kultury duchowej oraz wciąż odkrywanych zabytków archeologicznych. Zbadane ślady osadnictwa sięgają okresu kultury lubelsko-wołyńskiej (2800-2700 lat p.n.e.) – stanowisko archeologiczne w m. Bronocice, gmina Działoszyce. Pozostałościami po ludach żyjących u schyłku epoki kamienia są kopce i kurhany – pradawne cmentarzyska, stanowisko kultury celtyckiej w m. Pełczyska gmina Złota.

Do najważniejszych zasobów dziedzictwa architektonicznego należą obiekty sakralne a wśród nich kościoły katolickie, reprezentowane w historii sztuki w Polsce np.:

- kościół w Zagości Starej wymieniany ze względu na zachowane romańskie rzeźby architektoniczne,
- kościół w Działoszycach wymieniany z uwagi na ciekawą dwukondygnacyjną kaplicę oraz gotyckie malowidła przedstawiające "Credo",
- kaplica św. Anny na wzgórzu w Pińczowie, wymieniana jako pierwsza w Polsce wolnostojąca kaplica kopułowa.

oraz zabytki sakralne judaizmu:

- synagoga w Pińczowie stanowiąca podręcznikowy przykład jednej z najstarszych dobrze zachowanych synagog,
- oraz niestety ruiny klasycystycznej synagogi w Działoszycach.

Swoistym obiektem sztuki sakralnej są kapliczki i krzyże przydrożne rozsiane wśród dróg i pól. Ponad 60 obiektów pochodzących z XVII/XVIII w. zaewidencjonowano w Katalogu Zabytków Sztuki Polskiej, ponad 100 znajduje się w ewidencji Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Do architektonicznych zasobów dziedzictwa kulturowego należą także zespoły pałacowo/dworsko-parkowe, obiekty budownictwa ludowego, obiekty uznane za zabytki techniki. Wszystkie one świadczą o rozwoju form ekonomicznych na terenie powiatu.

Zespoły pałacowe występują w miejscowościach Sancygniów, Pińczów, Góry i Chroberz. Zespoły dworskie występują w miejscowościach: Krzyżanowice, Pierocice, Węchadłów, Michałów, reprezentują architekturę od XVI poprzez XVIII i XIX wiek. Ich kondycja jest różna w większości zła. Również założenia parkowe, parków przydworskich ulegają zniekształceniom i degradacji kompozycyjnej.

Największą liczbę zabytków stanowią obiekty budownictwa ludowego. Szczególną wartość mają zachowane układy urbanistyczne wsi – ulicówki, wielodrożnice czy wsie łanowe. Zasób materialny większości wsi obszaru objętego LSR jest zasobem powojennym, niemniej zachowało się wiele pojedynczych obiektów – budynków mieszkalnych, drewnianych czy też zabudowań gospodarczych.

Najcenniejszym z zabytków techniki jest most drewniany na palach w miejscowości Umianowice. Wśród pozostałych wyróżnić należy młyny oraz zabudowania funkcjonujących od XVII wieku zakładów kamienia w Pińczowie. Liczne zabytki znajdujące się na obszarze działania LGD wymagają jednak inwestycji poprawiających ich stan i przeciwdziałających procesowi niszczenia. Ponadto aby w pełni móc wykorzystać posiadany potencjał turystyczny koniecznym wydaje się również inwestowanie w oznakowanie posiadanych zasobów.

Tabela 9. Zestawienie zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków – stan na 30 września 2015r.

GMINY	Zabytki ogółem	Obiekty sakralne Katolickie	Obiekty sakralne -pozostałe	Zespoły pałacowe/dworskie	Park	Budownictwo ludowe	Zabytki techniki	Pozostałe
Działoszyce	13	3	1	1	4	1	0	3
Kije	8	3	0	0	0	0	3	2
Michałów	13	5	1	2	2	1	0	2
Pińczów	35	17	4	1	5	3	1	4
Złota	10	5	2	1	1	0	0	1
Obszar ogółem	79	31	9	5	12	5	4	12

Na podstawie danych ze strony: Zestawienie zabytków nieruchomości – nid.pl

Na przestrzeni wieków kulturową tożsamość obszaru tworzyli m.in. kardynał Zbigniew Oleśnicki, biskup krakowski staraniem, którego Pińczów w 1428 roku zyskał prawa miejskie; Hugo Kołłątaj współtwórca Konstytucji 3 Maja, uczeń miejscowego gimnazjum, proboszcz Pińczowa i pobliskich Krzyżanowic; Augustyn Kordecki, obrońca Częstochowy -przeor tuż. klasztoru paulińskiego; Santi Gucci – architekt i rzeźbiarz tworzący w miejscowym wapieniu-pińczaku; Jan Chryzostom Pasek – autor słynnych pamiętników; wybitny poeta oświecenia Stanisław Trembecki (urodził się w Jastrzębnikach gm. Działoszyce); piewca Ponidzia Adolf Dygasiński, urodzony w Niegosławicach.

Dziedzictwo kulturowe, zabytki

Na obszarze LGD Ponidzie mamy zarówno walory przyrodnicze wynikające wprost ze środowiska naturalnego, walory przyrodnicze, w utworzenie których ingerował człowiek, ale nie wpłynęło to na zmianę pierwotnego charakteru i znaczenia, jak również walor przyrodniczy utworzony wprost przez człowieka. Walory pozaprzyrodnicze określone są także, jako antropogeniczne. Zaliczamy do nich:

- muzea i rezerваты archeologiczne,
- muzea etnograficzne, skanseny i ośrodki twórczości ludowej
- zabytki architektury i budownictwa,
- muzea sztuki i zbiory artystyczne,
- muzea biograficzne,
- muzea specjalistyczne i obiekty unikatowe,
- obiekty historyczno-wojskowe,

- miejsca i muzea martyrologii,
- zabytki działalności gospodarczej i techniki,
- współczesne imprezy kulturalne,
- miejsca pielgrzymkowe.

W innym podziale do walorów pozaprzrodniczych zaliczamy:

- walory tradycyjnej kultury ludowej: folklor, obrzędy ludowe, dzieła ludowej sztuki plastycznej, relikty ludowej kultury materialnej,
- walory dóbr kultury, czyli zabytki budownictwa, sztuk plastycznych, kultury materialnej, pamiątki historyczne,
- walory współczesnych osiągnięć człowieka, czyli charakterystyczne obiekty i przejawy współczesnej gospodarki, techniki, nauki i kultury.

Produkty lokalne, tradycyjne, regionalne

Na terenie powiatu pińczowskiego z roku na rok można zauważyć znaczący wzrost Kół Gospodyń Wiejskich. Panie coraz częściej i prętniej angażują się w działalność promocyjną regionu. Każde KGW w swoich zasobach posiada przepisy, przekazywane z pokolenia na pokolenie, tworzące kuchnię regionalną. Podczas imprez promocyjnych chętnie goszczą osoby odwiedzające stoiska, częstują przysmakami przygotowanymi z produktów lokalnych. Cieszą się one dużym zainteresowaniem, gdyż w chwili obecnej panuje moda na zdrową żywność i produkty lokalne, co przekłada się na rozwój rynku produktów lokalnych w Polsce. Z terenu Ponidzia pochodzi kilka znanych potraw, zostały one przedstawione poniżej.

Od kilkadziesiąt lat, jeszcze przed II wojną światową, na południu powiatu pińczowskiego we wsiach Kozubów, Zagórzycy, Orkanów, Sadek, Rudawa, Młodzawy Duże i Małe, Zakrzów, Gacki, Bogucice, Dzierążnia uprawiano lniankę (Inicę) i wykorzystywano ją wówczas, jako jedyne źródło tłuszczu pochodzenia roślinnego. Lniankę (Inicę) jarą uprawiano głównie na terenie pagórkowatym Ponidzia i na glebach słabszych, gdyż na żyznych ulegała wyleganiu, co mogło się przyczyniać do tęchnięcia nasion i obniżało wartość pozyskiwanego z niej oleju. Roślina ta była bardzo popularna dzięki niewielkim wymogom glebowym oraz krótkiemu okresowi wegetacji wynoszącemu od 80 do 110 dni. Pińczowski olej z Inicy jest produktem stosunkowo tanim w porównaniu do innych tego typu wyrobów. Smakosze oleju kupują go dziś na targu i bezpośrednio u producentów. Zastosowanie oleju z Inicy pozostaje niezmienione od stuleci. Jego spożycie wiąże się z tradycją świąteczną, szczególnie przed Świątami Bożego Narodzenia i w Wielkim Poście przed Świątami Wielkanocnymi. W starych przepisach podawanych ustnie zalecany jest do okraszenia ziemniaków, klusek, kapusty, podawany z cebulką, używany również do smażenia pączków i racuchów. Wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych 30 października 2008 roku w kategorii oleje i tłuszcze. W gminie Działoszyce, ze względu na panujące tam warunki klimatyczno-glebowe, rozwijała się głównie uprawa zbóż z przeznaczeniem na wyrób produktów piekarniczych. Dawniej ludzie chleb darzyli dużym szacunkiem i wykorzystywali każdą kromkę. Resztki suchego chleba wykorzystywano między innymi do przygotowania tzw. napoju żniwnego, który z czasem zyskał miano wina chlebowego ze względu na swoje właściwości. Tradycja wyrobu opatkowickiego wina chlebowego sięga czasów sprzed II wojny światowej. Pili je kosiarze, żniwiarze, a także kobiety przy darciu pierza, ponieważ gasiło pragnienie podczas ciężkiej pracy. Receptura wyrobu wina chlebowego przekazywana była z pokolenia na pokolenie, a gospodynie rywalizowały między sobą o to, która lepsze wino wytworzy. Na czas sianokosów wyrabiano wino słabsze, ale im dłużej wino fermentowało, tym było mocniejsze i podawano je podczas różnych uroczystości, np. odpust. Ważnym surowcem do produkcji wina była woda pozyskiwana ze źródeł wód mioceńskich znajdujących się na tym terenie, a drążone piwnice na glebach lessowych z warstwą gliny, w których przechowywane było wino, dawały chłód i czyniły wino orzeźwiającym. Wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych w dniu 21 stycznia 2011 roku w kategorii napoje.

Śliwka damacha wywodzi się od śliwy domowej i jest jedną z najpopularniejszych i najstarszych odmian śliw na Ponidziu. Ponidzie jest krainą nizin nadrzecznych i łagodnych wzgórz wapiennych nad dolną i środkową Nidą. Jest regionem, który geograficznie obejmuje powiat buski oraz pińczowski. Obszar ten sprzyja uprawie śliwki damachy, gdyż odmiana ta jest niewymagająca, jeżeli chodzi o warunki klimatyczne i glebowe. „Dawniej uprawiana na najgorszych powierzchniach, dobrze sobie radziła na skarpach, urwiskach, gdzie nie dało się dojechać traktorem, koniem. Nie wymagała dobrej klasy ziemi, można ją było sadzić na wszystkich typach gleb z wyjątkiem gleb o wysokim poziomie wód gruntowych i poza terenem występowania zastoisk mrozowych. Damacha jest bardzo plenną odmianą. Nie ma dużych wymagań glebowych, nawozowych” (Wywiad etnograficzny przeprowadzony z ogrodnikami Świętokrzyskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z powiatu buskiego i pińczowskiego). Najczęstszym sposobem przetwarzania śliwki damachy było i do tej pory jest suszenie. Od czasów przedwojennych do obecnych

stosuje się na Ponidziu tradycyjną metodę suszenia na tzw. laskach, z czasem zaczęto też wykorzystywać sposób szufladowy. Owoce są podsuszane przy pomocy gorącego powietrza oraz dymu uzyskanego ze spalania drewna owocowego w palenisku pod laskami bądź pod szufladami. Jakość suszonej damachy zależy też od tego, w jaki sposób jest przechowana. Dawniej służyły do tego drewniane beczki, a dzisiaj drewniane paczki lub papierowe worki, wstawione w przewiewne miejsce najlepiej na strychu lub pod wiatą. Suszona damacha dzięki swoim wyjątkowym walorom smakowym do tej pory jest popularna na terenie Ponidzia, a zwłaszcza w okresie Bożonarodzeniowym. Wzrost aktywności Kół Gospodyń Wiejskich, być może spowoduje, iż powiat pińczowski będzie mógł się pochwalić różnymi produktami lokalnymi, które zostaną wpisane na listę Produktów tradycyjnych czy lokalnych. Podczas spotkań konsultacyjnych panie z KGW zgłaszały pomysły na projektów związane z tradycją ludową oraz rękodzielnictwem.

3. Charakterystyka Gospodarki

Obszar posiada charakter rolniczo- przemysłowy. Przemysł zlokalizowany jest głównie na terenie gminy Pińczów i oparty na przetwarzaniu naturalnych złóż gipsu, wapieni oraz produktów rolnych. Do najważniejszych podmiotów gospodarczych działających na terenie należą m.in.: SINIAT Sp. z o.o. (Zakład produkcyjny płyt gipsowo-kartonowych i Zakład produkcyjny profili metalowych), NOWA DOLINA NIDY Sp. z o.o. (Fabryka suchych mieszanek gipsowych w Leszczach), Nida Media Sp. z o.o. z siedzibą w Leszczach, Zakład Gipsowy RIGIPS Polska w Stawianach Fabryka Rigips-Stawiany, KAMIENIE Sp. z o.o., EUROCASH w Pińczowie, „EKO-INŻ” w Pińczowie, Przetwórstwo Owoców i Warzyw „Gomar” w Pińczowie, Regesta S.A., Natur-Vit, REWIR.

Na terenie pozostałych gmin sferę gospodarczą z uwagi na ich rolniczy charakter można podzielić pomiędzy rolnictwo i usługi.

W gminie Kije do największych i znaczących podmiotów gospodarczych należą: Intergaz Sp. z o.o. w Woli Żydowskiej, Zakład Betoniarski „Prefabrykaty” w Hajdaszku, Zakład Piekarniczo-Cukierniczy w Kijach, PPHU „Rolex” – produkcja maszyn i urządzeń rolniczych oraz części zamiennych w Umianowicach, Al. Group – Producent Drabin- Umianowice. Do największych i znaczących podmiotów gospodarczych z terenu gminy Michałów należy Stadnina Koni Sp. z o.o. w Michałowie, Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „Nidex”, Piekarnia Sędowice, PPHU „Białczyk” w Zagajowie, Tartak w Pawłowicach, Sferę gospodarczą gminy Złota prezentują: Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Sp. z o.o. - Pełczyńska, Piekarnia "Maciej" - Złota, Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Nieprowicach, AGROPOLE Władysław Podraza, Samopomoc Chłopska - Złota. Region charakteryzuje się brakiem nowych inwestycji, niewielką liczbą podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy, brakiem postawy przedsiębiorczej wśród mieszkańców, co przekłada się na wysokie bezrobocie.

Ogółem na terenie obszaru działania LGD w systemie REGON zarejestrowanych było na koniec 2013 r. 2 463 podmiotów gospodarczych¹:

- mikro przedsiębiorstwa (0-9 osób) - 94,84%
- małe przedsiębiorstwa (10-49 osób) – 4,14%
- średnie przedsiębiorstwa (50-249 osób) – 0,97%
- duże przedsiębiorstwa (pow. 250 osób) – 0,04%.

73,37% (dokładnie 1807) wszystkich zarejestrowanych podmiotów stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaś 26,63% (656) to osoby prawne lub jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej. Te ostatnie podzielić można na sektor publiczny – 158 oraz sektor prywatny – 498.

Wskaźnik podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych w REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym wynosi 78 – dla porównania dla Polski wynosi on 146 jednostek gospodarczych. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym stanowią w powiecie pińczowskim 7,1, zaś w skali kraju jest to 11,9 osób. Jednocześnie w sektorze MŚP obserwuje się brak innowacyjności, ponadto niewielka liczba firm korzysta ze wsparcia na prowadzenie działalności gospodarczej, co motywuje zbyt dużą biurokracją i skomplikowanymi procedurami przy korzystaniu ze wsparcia i brakiem miejsc, w których można uzyskać fachową pomoc w aplikowaniu o fundusze (skomplikowane procedury i brak fachowej pomocy może być istotnym czynnikiem hamującym rozwój nie tylko obszaru LGD ale i kraju).

Tabela 10. Dochód podatkowy na jednego mieszkańca.

¹ Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie świętokrzyskim, 2012 r., Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce 2013

GMINA	Dochody budżetu gminy (mln)	Dochód na 1 mieszkańca (PLN)	Wydatki budżetu gminy (mln)	Wydatki na 1 mieszkańca (PLN)
Michałów	21,1	4402	16,7	3480
Pińczów	58,2	2701	57,3	2656
Kije	14,5	3236	13,8	3063
Działoszyce	15,1	2866	14,8	2814
Złota	12,4	2664	12	2576
Obszar LGD (powiat pińczowski)	121,4	2977	114,5	2809
Województwo	4 234,6	3334	4 217	3320

Źródło: GUS Bank danych lokalnych

Rozpatrując kwestie finansowe samorządów wchodzących w skład LGD, sytuacja wygląda niekorzystnie. Dochody i wydatki ogółem oraz średni dochód podatkowy w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły mniej niż średnie dla województw świętokrzyskiego

Ważną branżą rozwijającą się na terenie powiatu pińczowskiego jest turystyka. Potwierdza to przeprowadzona w 2014 roku Analiza potencjału turystycznego obszaru LGD PONIDZIE. Po przeanalizowaniu odpowiedzi osób ankietowanych można zauważyć, że istnieje potrzeba, by rozwinąć turystykę regionu, zająć się jego promocją i reklamą. Przedsiębiorcy powinni iść w kierunku turystyki. Promocja regionu i rozbudowanie sektora gospodarczego stwarza dla niego dużo możliwości rozwojowych. Ponadto, potrzebna jest lepsza współpraca organów samorządowych z przedsiębiorcami, czy też pomoc samorządu w promowaniu i rozwoju gospodarczym firm, wspieranie przedsiębiorców.

Ze spotkań konsultacyjnych oraz złożonych ankiet wynika, iż warto podejmować kolejne inicjatywy zmierzające do podniesienia atrakcyjności turystycznej powiatu pińczowskiego oraz jego promocji. Obecni na spotkaniach mieszkańcy obszaru zwracali przy tym uwagę, że można tego typu projekty realizować nie tylko z myślą o turystach, ale też o mieszkańcach powiatu.

Na obszarze Działania LGD PONIDZIE istnieje stosunkowo niewiele przedsiębiorstw społecznych. Na terenie Gminy Pińczów funkcjonują dwie fundacje: **Fundacja Ekorozwój Poniidzia**, która prowadzi Szkołę Podstawową i Przedszkole w Brześciu oraz **Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Złote Serce**. Fundacja złote serce obejmuje opieką, zapewnia bezpieczeństwo i optymalne warunki dla prawidłowego rozwoju wychowanków. Wspomaga wszechstronny rozwój dziecka zgodnie z jego indywidualnymi potrzebami oraz integruje ze środowiskiem. Realizuje indywidualne programy edukacyjne zawierające podstawy programowe kształcenia ogólnego dostosowane do potrzeb i możliwości intelektualnych i psychofizycznych uczniów. Umożliwia zdobywanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do uzyskania świadectwa na każdym etapie kształcenia i samodzielnego funkcjonowania w środowisku.

Stowarzyszenia Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym Świetlik. Stowarzyszenie wspiera działalność na rzecz dzieci niepełnosprawnych służące ich pełnej aktywizacji i integracji społecznej. Od 2008 roku Stowarzyszenie jest organizacją pożytku publicznego. **Stowarzyszenie Rozwoju Młodzaw - Nasza Przyszłość- stowarzyszenie prowadzi Szkołę podstawową w Młodzawach**. Celem działania Stowarzyszenia jest: wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego, integracja mieszkańców wsi, przeciwdziałanie bezradności i wykluczeniu społecznemu, działalność charytatywno-opiekuńcza, praca dydaktyczno-wychowawcza wśród dzieci i młodzieży, wspieranie działalności związanej z ochroną obiektów stanowiących pomniki dziedzictwa narodowego, wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego w środowisku lokalnym.

Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego

Rolnictwo stanowi ważny sektor gospodarki dający zatrudnienie dla większości mieszkańców. Użytki rolne zajmują 70%, lasy 18 % ogólnej powierzchni administracyjnej obszaru. W strukturze władania użytkami rolnymi dominuje sektor gospodarstw chłopskich, jest ich 6850. Średnia wielkość gospodarstwa wynosi 5,6 ha, średnia wojewódzka 4,6 ha. Gospodarstwa posiadają na ogół rozproszony areał. Istnieje wysoki poziom zatrudnienia w rolnictwie wynoszący ok. 23 osób /100 ha. Wśród osób zatrudnionych w rolnictwie tylko 1% rolników posiada wykształcenie wyższe. W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne zajmujące 43.104 ha, czyli 70,5% ogólnej powierzchni, wynoszącej 61.140 ha. Wskaźnik ten jest wyższy od

średniej wojewódzkiej (62,57%) oraz krajowej (59,1%). Spośród 43.104 ha użytków rolnych ponad 78,7% zaliczonych zostało do gruntów ornych (przy średniej wojewódzkiej wynoszącej blisko 77%), 3,86% do pastwisk, 15,8% do łąk, 1,58% do sadów. Głównymi gałęziami produkcji rolniczej w skali obszaru są: zboża, ziemniaki, i buraki cukrowe w gminach Działoszyce, Pińczów, Złota. W powiecie prężnie rozwija się produkcja warzyw gruntowych i ziół w gminach Złota, Pińczów, Michałów. W produkcji zwierzęcej dominuje chów bydła mlecznego szczególnie w gminach: Działoszyce i Kije. Natomiast chów trzody chlewnej jest najwyższy w gminach: Działoszyce Złota i Michałów.

- stadnina koni arabskich w Michałowie (500 szt. koni, 150 szt. bydła)

Największymi zakładami spożywczymi na terenie objętym strategią, wykorzystującymi produkcję rolną regionu są:

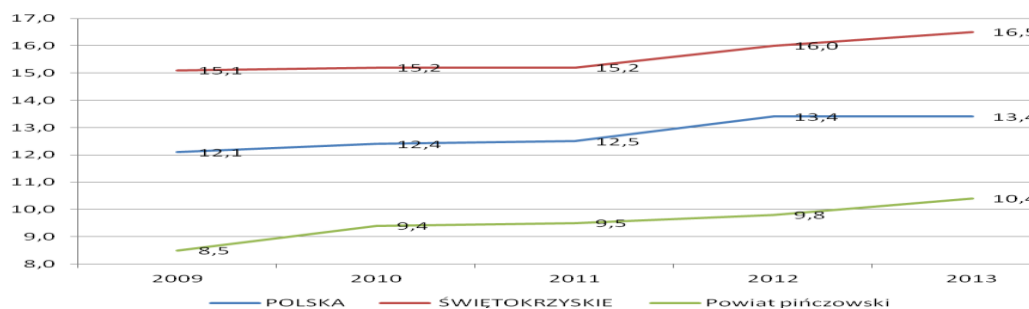
- Przetwórstwo Owoców i Warzyw „Gomar” w Pińczowie,
- Natur Vit (producent herbat owocowych i ziołowych) w Koperni
- Ubojnia w Łżykowicach oraz Zagajowie, Przeclawce,
- Zakład masarski w Pińczowie.

Prężnie rozwija się rolnictwo ekologiczne, widoczny jest też rozwój gospodarstw agroturystycznych. Na terenie LGD PONIDZIE działa 20 gospodarstw agroturystycznych oraz 159 gospodarstw ekologicznych. W związku z faktem iż obszar działania LDG PONIDZIE jest obszarem rolniczym występuje ukryte bezrobocie. Bezrobocie to jest spowodowane tym, że osoby posiadające pole oraz członkowie rodzin nie rejestrują się w Powiatowym Urzędzie Pracy.

4. Charakterystyka rynku pracy

Rynek pracy

Analizując poziom bezrobocia na obszarze LGD Ponidzie, można dostrzec negatywne tendencje. Od 2011 do 2013 roku liczba bezrobotnych zwiększyła się o ponad 220 osób – z 1665 osób (2011 r.) do 1886 (2013 r.). W rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy w Pińczowie przybyło więcej mężczyzn (wzrost o 167) niż kobiet (wzrost o 54). Pomimo tego wśród bezrobotnych obszaru LGD Ponidzie w dalszym ciągu przeważają kobiety. Rozpatrzono także zależność poziomu bezrobocia od takich czynników, jak: wiek osób bezrobotnych, poziom wykształcenia bezrobotnych, długość czasu pozostawania bez pracy. Wyniki są następujące:

WYKRES 1 STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO W LATACH 2009-2013 [W%]

ŹRÓDŁO: BANK DANYCH LOKALNYCH – GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY (STAN NA 09.09.2014).

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż na koniec 2013 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pińczowie było zarejestrowanych 922 mężczyzn oraz 964 kobiety. Analizując dane dot. bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy można stwierdzić, że najczęściej bezrobotnych pozostaje bez pracy długotrwale, czyli dłużej niż 24 miesiące. Grupa osób zarejestrowanych w urzędzie pracy na dzień 31 grudnia 2013 r. na terenie LGD Ponidzie, pozostająca bez pracy krótko – 3 miesiące lub poniżej – to 465 osób. Porównywalna liczba dotyczyła bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 1 roku – 446 osób. Liczba osób pracujących w Powiecie Pińczowskim przypadająca na 1 000 mieszkańców wynosi 142 i jest niższa niż w województwie (179). Fakt ten jest związany z występującym na tym terenie zjawiskiem „ukrytego bezrobocia”, które wynika z rolniczego charakteru terenu (osoby mieszkające na wsiach często nie rejestrują się w urzędach pracy jako bezrobotni).

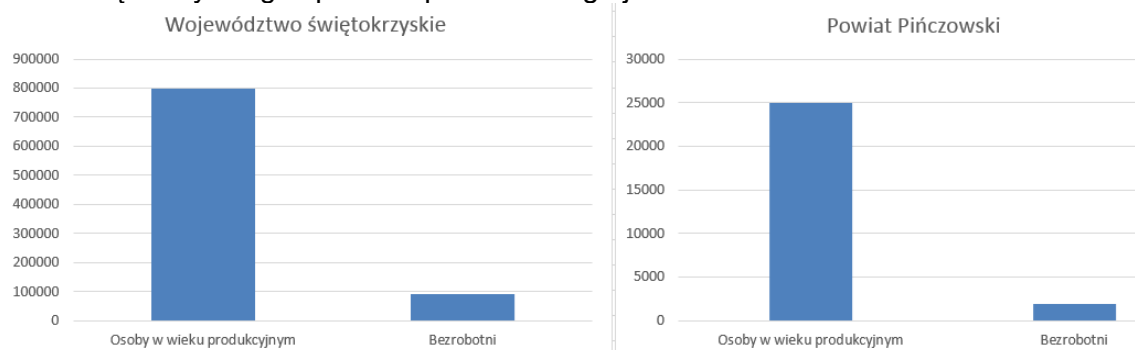
Osoby zarejestrowane jako bezrobotne na obszarze LGD Ponidzie w 2013 roku charakteryzowały się wykształceniem średnim zawodowym (ukończone technikum) lub policealnym (520 osób) oraz zasadniczym zawodowym (488). Najmniej bezrobotnych posiadało wykształcenie średnie ogólnokształcące (280) i wyższe (287). Porównując te statystyki do średnich dla województwa świętokrzyskiego czy Polski,

widać zbieżne tendencje. Jedyne zauważalne różnice na poziomie regionalnym oraz krajowym dotyczą nieco większej liczby osób pozostających bez pracy na terenie LGD Ponidzie z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Inna tendencja – to mniejszy, w stosunku do regionu i wyraźnie mniejszy w stosunku do kraju, procent bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym na obszarze LGD Ponidzie.

Zjawiskiem obserwowanym, tak w skali obszaru działania LGD jak i kraju jest odpływ młodych, zwłaszcza wykształconych osób do większych miast i aglomeracji (często po zakończeniu edukacji nie wracają w rodzinne strony) oraz za granicę

Wykres 2 Stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym – województwa świętokrzyskiego i powiatu pińczowskiego jako obszaru LGD na koniec 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stosunek procentowy między rejestrowanymi bezrobotnymi a osobami będącymi w wieku produkcyjnym wynosi 11,3% w województwie świętokrzyskim, a w powiecie pińczowskim 7,57%.

Niekorzystnie kształtuje się trend udziału kobiet w liczbie bezrobotnych ogółem. Corocznie stanowią one ponad połowę ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych. W latach ubiegłych dane te kształtowały się następująco od 52,9% w 2009 roku do 51,1% w 2013 roku.

Tabela 11. Sytuacja osób +55 na lokalnym rynku pracy

Rok	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	%
2009	1622	764	858	52,9
2010	1657	772	885	53,4
2011	1665	755	910	54,6
2012	1764	848	916	51,9
2013	1886	922	964	51,1

W celu poznania sytuacji osób w wieku +55 na lokalnym rynku pracy można porównać ich odsetek wśród osób pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy.

Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani w wieku 55-64 dłużej niż rok.

	Bezrobotni zarejestrowani w wieku 55-64 dłużej niż rok					
	Ogółem	% bezrobotnych zarejestrowanych ogółem	W tym			
			Mężczyźni	%	Kobiety	%
2009 r.	89	5,5	61	68,5	28	31,5
2010 r.	81	4,9	59	72,8	22	27,2
2011 r.	90	5,4	66	73,3	24	26,7
2012 r.	99	5,6	77	77,8	22	22,2
2013 r.	130	6,9	97	74,6	33	25,4

Dane ujęte w tabeli pokazują, że corocznie ok. 5-6% spośród wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych pozostających bez pracy ponad rok stanowią osoby w wieku 55-64 lat. Wyjątkiem był rok 2013 – 7%. Choć w ogólnej liczbie wszystkich bezrobotnych przeważają kobiety, to te w wieku 55-64 lata stanowią tylko 1/3 w skali tej grupy wiekowej.

5. Kapitał społeczny

Społeczność lokalna

Na obszarze objętym strategią na dzień 31 grudnia 2013 roku wg danych Głównego Urzędu Statystycznego mieszkało 40 611 mieszkańców, co stanowi ponad 3,2% ogólnej liczby mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

Wskaźnik gęstości zaludnienia obszaru wynoszący 66 osób na 1 km² (dla porównania w 2006 roku wynosił on 69 osób). W miastach wchodzących w skład obszaru mieszka 12 287 osoby, co stanowi 30,3 % ludności. Mężczyźni stanowią 49,5 % ogółu mieszkańców. Mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym stanowią blisko 17 %, w wieku produkcyjnym 62%, 21% mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Na ogólną liczbę 25091 mieszkańców w wieku produkcyjnym, kobiety stanowią 45%. Kolejnym ważnym z punktu widzenia demografii czynnikiem jest wskaźnik przyrostu naturalnego. W 2013 roku wyniósł on dla badanego obszaru -5,4. Dla porównania w sąsiednich powiatach prezentował się następująco: buski - 4,2, jędrzejowski - 2,2 kazimierski - 6,7. Z kolei powiat kielecki zanotował dodatni przyrost naturalny na poziomie 0,3. Należy zatem podkreślić wysoce niekorzystnie rokującą na przyszłość sytuację

Tabela 13. Saldo migracji.

Jednostka terytorialna	Saldo migracji											
	W wieku przedprodukcyjnym				W wieku produkcyjnym				W wieku poprodukcyjnym			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
Powiat kielecki	208	135	212	207	512	379	282	205	27	19	42	35
Powiat buski	29	20	29	-5	-12	-36	-58	-60	15	6	14	1
Powiat jędrzejowski	-19	-11	-23	-15	-245	-161	-176	-164	-17	-6	-2	8
Powiat kazimierski	-9	7	-5	-11	-52	-83	-67	-76	2	-5	-2	-5
Powiat pińczowski	-12	-17	0	-5	-115	-103	-53	-94	7	4	-13	-8

Grupy defaworyzowane

W identyfikacji grup defaworyzowanych na terenie obszaru LGD pomogli jego mieszkańcy. W trakcie konsultacji społecznych przeprowadzanych w poszczególnych gminach uczestnicy otrzymali ankietę. To właśnie wyniki ankiety pomogły nam określić grupy defaworyzowane na obszarze LGD. Wśród 74 osób ankietowanych na pytanie, która grupa społeczna jest najbardziej zaniedbana i potrzebuje wsparcia 42 osoby wskazały bezrobotnych, 40 osób wskazało młodzież do 26 roku życia i 28 osób wskazało osoby 50+.

Jako grupę defaworyzowaną wskazano również przedsiębiorców, organizacje pozarządowe oraz osoby niepełnosprawne. Wspomniana ankietę pomogła zidentyfikować grupy defaworyzowane. Na obszarze działania LGD, bezrobocie jest bardzo dużym problemem. **Bezrobotni** stanowią liczną grupę osób poszukujących pracy, co nie zawsze ma odzwierciedlenie w statystykach Powiatowego Urzędu Pracy. Sytuacja ta wynika między innymi z bardzo dużej liczby osób prowadzących małe gospodarstwa rolne, które najczęściej nie przynoszą wystarczających dochodów na utrzymanie rodziny. Gospodarstwa zazwyczaj prowadzone są przez osoby starsze. Następcy rolników, mając świadomość niskiej dochodowości gospodarstw, nie podejmują pracy w rolnictwie i poszukują jej w innych branżach, bądź chcą założyć własną działalność gospodarczą. Z przeprowadzonej analizy wynika, że w większości osoby te, nie mają przygotowania do odnalezienia się na rynku pracy i w tym obszarze potrzebują znaczącego wsparcia związanego z finansami, nabyciem wiedzy i umiejętności. Grupę osób bezrobotnych planuje się

wesprzeć w ramach przedsięwzięcia "Rusz z Kopyta". Będzie można uzyskać środki pieniężne na podjęcie działalności gospodarczej.

Przez **młodzież do 26 roku życia** należy rozumieć grupę osób, która skończyła edukację i rozpoczyna poszukiwanie pracy. Coraz częściej ma ona problemy ze znalezieniem miejsca zatrudnienia i decyduje się opuścić kraj w poszukiwaniu pracy za granicą. Osoby z tej grupy wiekowej znacznie częściej decydują się na migrację zarobkową. Ich problemy często wynikają z niedostosowania umiejętności do rynku pracy i jednocześnie z braku akcji i programów aktywizujących skierowanych do nich. Dodatkowo jest to wiek istotny z punktu widzenia życia rodzinnego. Zatrzymanie na obszarze ludzi „wchodzących w dorosłe życie” będzie sprzyjało demografii obszaru oraz przyczyni się do tworzenia atrakcyjnych warunków mieszkaniowych. Przedstawicielom tej grupy defaworyzowanej udzielone zostanie szczególnie wsparcie zwłaszcza w obszarze podejmowania działalności gospodarczej, zostaną podjęte również działania zachęcające ich do zaangażowania się w życie społeczności. Młodzież uzyska wsparcie w ramach przedsięwzięcia "Aktywnie na Ponidziu", gdzie będzie brać warsztatach, kursach i spotkaniach informacyjno-konsultacyjne zarówno LGD z mieszkańcami, jak i organizowanych w ramach grantów i konkursów. Minimum 1 konkurs planuje się skierować do tej grupy. Młodzi kończący szkoły będą mogli aplikować w ramach przedsięwzięcia "Rusz z kopyta"

Osoby powyżej 50 roku życia. Starzenie się człowieka jest długotrwałym, zróżnicowanym i wielowymiarowym procesem zależnym od różnych czynników: społecznych, ekonomicznych, biologicznych, psychologicznych, ekologicznych, historycznych i kulturowych. Zmiany związane z wiekiem prowadzą do ograniczenia samodzielności, utraty poczucia bezpieczeństwa. Problemy te przekładają się na obniżoną aktywność społeczną seniorów. Na obszarze LGD brakuje form spędzania czasu wolnego dostosowanych do potrzeb osób w wieku senioralnym oraz akcji i programów aktywizujących tę grupę wiekową. Osoby starsze dysponują doświadczeniem życiowym, które nie jest wykorzystywane do rozwoju lokalnej społeczności. W momencie przekraczania granicy wieku emerytalnego są oni marginalizowani i stopniowo eliminowani z aktywnego życia zawodowego i społecznego. Ludzie starsi po wycofaniu się z życia zawodowego napotykają na utratę autorytetu w rodzinie i środowisku co przyczynia się do ograniczenia aktywności, jak również izolacji społecznej. Do osób 50 + skierowana będzie część projektów w ramach przedsięwzięcia "Aktywnie na Ponidziu" gdzie będą organizowane szkolenia dla dorosłych podnoszące umiejętności i rozwijające zainteresowania.

Osoby niepełnosprawne to kolejna grupa wskazana jako grupa defaworyzowana. Na terenie działania LGD są szkoły specjalne oraz Fundacja Złote Serce, które zajmują się dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną. Ta grupa w każdej sferze życia napotyka na trudności. LSR przewiduje dla osób niepełnosprawnych warsztaty, kursy, które być może pomogą im wejść w dorosłe życie. Z myślą o osobach niepełnosprawnych ogłaszane będą projekty Grantowe. W ramach przedsięwzięcia "Aktywnie na Ponidziu" będą organizowane warsztaty i szkolenia oraz koła zainteresowań. Planuje się minimum 1 projekt skierowany do tej grupy.

Organizacje pozarządowe jest to grupa, która tworzy trzon sektora społecznego. Na obszarze działania LGD istnieją organizacje prężnie działające jak i takie, którym brak wiary we własne możliwości. Organizacje pozarządowe powinny być aktywnie włączone w realizację projektów poprawiających atrakcyjność obszaru i jego promocję, aktywizację mieszkańców poprzez realizację projektów związanych z warsztatami tematycznymi czy zajęć związanych z kultywowaniem tradycji lokalnych. Wsparcie sektora w wyżej wymienionych projektach może przyczynić się do pobudzenia potencjału innowacyjnego lokalnej społeczności. Z myślą o tej grupie defaworyzowanej ogłaszane będą projekty grantowe. Do organizacji pozarządowych kierowana jest większość przedsięwzięć. To głównie one będą aplikować o środki na realizację przedsięwzięć wykazanych w LSR zarówno na modernizowanie i wyposażanie obiektów infrastruktury turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej w ramach przedsięwzięcia "Spotkania na Ponidziu", organizowanie wydarzeń promocyjnych w ramach przedsięwzięcia "Ponidzie Poleca" jak i promujących aktywność społeczną w ramach przedsięwzięcia "Aktywnie na Ponidziu". Organizacje pozarządowe będą działać w imieniu grup defaworyzowanych

Kluczową grupą z punktu widzenia realizacji LSR są **Przedsiębiorcy**, gdyż jednym z głównych celów jest tworzenie miejsc pracy. Podczas konsultacji w poszczególnych gminach oraz spotkania z przedsiębiorcami z obszaru działania LGD przedsiębiorcy zwracali uwagę na szereg problemów z jakimi borykają się na co dzień. Jednym z problemów była duża biurokracja oraz brak wiedzy, gdzie można pozyskać środki na rozwój działalności lub na jej założenie. Z myślą o przedsiębiorcach już działających jak i o beneficjentach, którzy będą chcieli stać się przedsiębiorcami organizowane będą konkursy na rozwój działalności gospodarczej oraz na zakładanie działalności gospodarczej. Dodatkowo dla nowych przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych będzie uruchomiony we współpracy z innymi Lokalnymi Grupami Działania Kreator Przedsiębiorczości, który będzie miał na celu pomoc nowym przedsiębiorcom z zakresu

księgowości oraz doradztwa z zakresu pisania wniosków o dofinansowanie, wypełniania dokumentów do KRS itp., Przedsięwzięcie kierowane do przedsiębiorców z obszaru LGD to "Rusz z Kopyta". W ramach tego przedsięwzięcia będą organizowane szkolenia i kursy, które będą podnosiły kompetencje zakładających działalność a to przyczyni się do tworzenia nowych miejsc pracy. Planuje się również wsparcie rozwijania działalności gospodarczej poprzez refundację 70% kosztów inwestycji

Uwzględniając wnioski z szeroko przeprowadzonych konsultacji społecznych, które wskazywały, że osobami, którym należy się szczególna pomoc są osoby młode i pozostające bez pracy oraz seniorzy, LGD zaplanowała szereg działań mających na celu poprawę ich sytuacji oraz wyjście naprzeciw ich oczekiwaniom. LGD będzie preferować operacje zgłaszane przez nich do dofinansowania, jak również operacje utrzymujące i stwarzające nowe miejsca pracy. Powyższe ukierunkowanie działań jest jednocześnie zgodne z głównymi założeniami PROW 2014-2020. Wsparciem dla potencjalnych beneficjentów będą także szeroko zakrojone działania komunikacyjne i animacyjne, które będą realizowane przez LGD. Więcej szczegółów na ich temat znaleźć można w kolejnych rozdziałach niniejszej Strategii

Sektor społeczny

Na terenie powiatu pińczowskiego działa szereg organizacji pozarządowych. W przeważającej ilości są to Ochotnicze Straże Pożarne, czy też kluby sportowe zarejestrowane jako stowarzyszenia kultury fizycznej (na podstawie ustawy o kulturze fizycznej te stowarzyszenia nie muszą rejestrować się w Krajowym Rejestrze Sądowym). Są też kluby działające przy szkołach, parafiach lub kluby jeździeckie. Pozostałe to głównie stowarzyszenia wspierające rozwój lokalnej gospodarki i kultury (np. Stowarzyszenie Rozwoju Kulturalno-Gospodarczego Powiatu Pińczowskiego, Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Kije), turystyki (np. PTTK, Aeroklub Pińczowski) i edukacji oraz stowarzyszenia producentów rolnych. W powiatowym rejestrze stowarzyszeń zarejestrowane jest także kilkanaście stowarzyszeń zwykłych - są to głównie stowarzyszenia rozwoju wsi.

Obszar powiatu charakteryzuje się bardzo dużą liczbą istniejących lub nowopowstających kół gospodyń wiejskich. W ostatnich latach nastąpił wzrost ich aktywności. Koła kultywują folklor, ratują od zapomnienia dawne receptury kulinarne, kultywują tradycjonalizm, a z drugiej strony rozwijają przedsiębiorczość kobiet na obszarach wiejskich. Kobiety wiejskie zauważają dorobek kulturowy i społeczny swoich matek i babć, oraz mają na uwadze zwiększone możliwości odnowy wsi i aktywizacji społeczeństwa wiejskiego. Podsumowując na obszarze działania LGD PONIDZIE funkcjonuje zgodnie z danymi ze strony Starostwa Powiatowego w Pińczowie: 37 Stowarzyszeń, 13 stowarzyszeń zwykłych, 22 Kluby Sportowe, 65 OSP, 8 zarejestrowanych KGW, 8 Kół Łowieckich oraz 4 koła Wędkarskie. Niemniej jednak czynnikiem ograniczającym integrację/rozwój społeczeństwa obywatelskiego na terenie LGD jest niewystarczająca liczba obiektów, które mogą być wykorzystywane w tym zakresie, ograniczone środki na działalność, a także brak podmiotów świadczących im pomoc.

Problemy społeczne

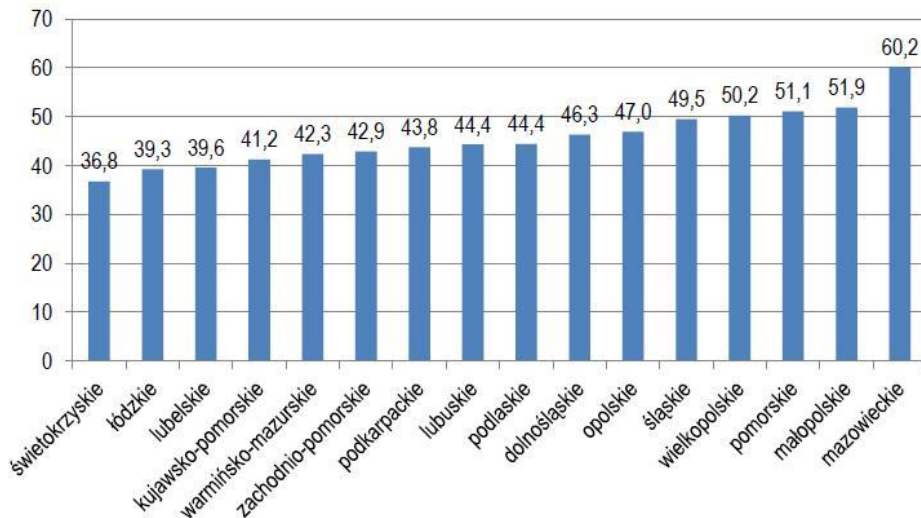
Kwestia Problemów społecznych wiąże się ściśle z jakością życia na danym terenie. Aby zobrazować warunki życia społeczności powiatu pińczowskiego warto posłużyć się Lokalnym Wskaźnikiem Rozwoju Społecznego (LHDI).

LHDI na szczeblu powiatowym pokazuje, jak poszczególne jednostki administracyjne pozycjonują się względem siebie, jakie są ich mocne i słabe strony. LHDI mówi o potencjale rozwojowym, wskazując na kluczowe kwestie, które powinny być wspierane przez państwo: warunki życia, poziom edukacji i zdrowie obywateli.

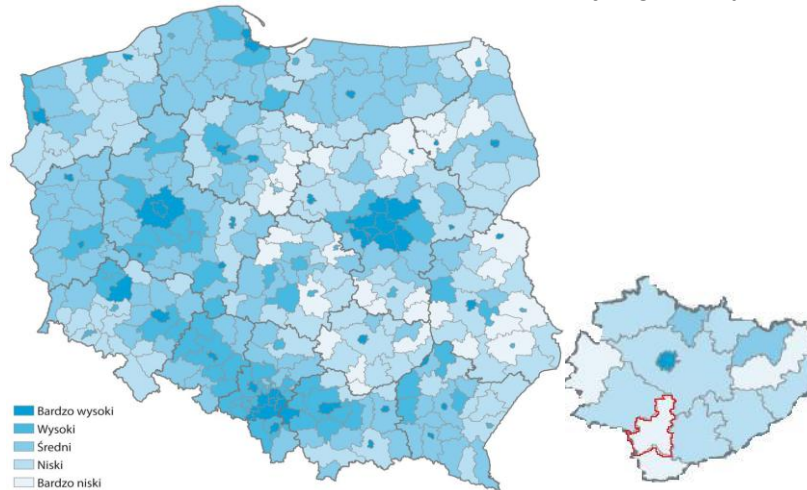
Na początku należy zaznaczyć, że Raport ukazał rażąco niską wartość wskaźnika LHDI dla województwa świętokrzyskiego. Jest ono na szarym końcu wśród wszystkich regionów Polski w kontekście rozwoju społecznego

WYKRES 3 LOKALNY WSKAŹNIK ROZWOJU SPOŁECZNEGO (LHDI) W WOJEWÓDZTWACH W 2010 ROKU (WSKAŹNIK PRZYJMUJE WARTOŚCI OD 1 DO 100 PUNKTÓW).

Źródło: Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012 Rozwój regionalny i lokalny

RYSUNEK 5 LOKALNY WSKAŹNIK ROZWOJU SPOŁECZNEGO (LHDI) W POWIATACH W 2010 ROKU (WSKAŹNIK PRZYJMUJE WARTOŚCI OD 1 DO 100, W PUNKTACH)

Sytuacja prezentuje się jeszcze słabiej w ujęciu powiatowym. LHDI dla powiatu pińczowskiego jest wg rankingu na bardzo niskim poziomie. W ostatecznym rankingu powiat pińczowski zajmuje 3 miejsce od końca wśród powiatów o najniższych wartościach LHDI. Gorszy jest jedynie powiat kazimierski oraz suwalski.

Tabela 14. Ranking 10 powiatów o najniższych wartościach LHDI w roku 2010

Powiat	Pozycja wg LHDI 2010	Zmiana pozycji w porównaniu do 2007 r.	LHDI	HI	EI	WI
Moniecki	369	5	23,31	53,11	33,64	7,09
Skierniewicki	370	-18	23,24	13,07	37,20	25,80
Janowski	371	-6	22,78	30,51	30,77	12,60
Opatowski	372	-19	22,67	21,39	26,66	20,43
Przysuski	373	-3	21,30	23,11	28,52	14,66
Kolneński	374	4	20,47	66,39	25,00	5,16
Chełmski	375	2	20,46	29,67	17,13	16,86
Łomżyński	376	3	18,69	57,26	16,82	6,78
Pińczowski	377	-79	18,11	9,67	29,07	21,13
Kazimierski	378	-5	17,91	17,18	29,29	11,41
Suwalski	379	-3	17,24	54,53	6,89	13,65

W roku 2012 ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 1157 gospodarstw domowych i było to o 83 więcej niż rok wcześniej. W sumie z pomocy skorzystało 3683 osób, czyli o ponad 200 więcej niż w 2011 roku. Oznacza to, że w 2012 roku 9% mieszkańców powiatu pińczowskiego korzystało z pomocy społecznej.

Z zapisów Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012-2017 wynika, że obszar powiatu cechują niskie dochody ludności. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej wynosi zaledwie 82,8%.

Główne problemy zidentyfikowane w sferze społecznej (Lokalny PROGRAM Rewitalizacji Miasta Pińczów):

- Istniejące bezrobocie powodujące pogorszenie sytuacji materialnej mieszkańców Pińczowa
- Duża grupa osób niepełnosprawnych wymagająca pomocy i wsparcia
- Ubożenie społeczeństwa.
- Istniejące zaległości czynszowe mieszkańców budynków będących własnością Gminy
- Trudności ze znalezieniem pracy na terenie miasta
- Emigracja zarobkowa mieszkańców, szczególnie ludzi młodych
- Konieczność podejmowania działań zapobiegających wykluczeniu społecznemu zagrożonych nim grup społecznych.
- Potrzeba pomocy w organizowaniu działalności społeczno-kulturalnej przez udostępnienie, modernizację i wyposażenie odpowiedniej bazy lokalowej.
- Brak działań nakierowanych na zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców

Do problemów wskazanych przez ankietowanych mieszkańców zaliczyć należy ponadto starzenie się społeczeństwa, brak aktywności społeczności lokalnej, brak społeczeństwa obywatelskiego oraz brak wyposażenia domów kultury, świetlic wiejskich. W świetlicach wiejskich nie ma dostępu do Internetu, w wielu przypadkach brakuje podstawowego wyposażenia, a w niektórych wsiach brakuje świetlicy.

Nowe możliwości

W ostatnich latach społeczeństwo powiatu pińczowskiego dostrzegło możliwość wprowadzania zmian w swoim otoczeniu korzystając z funduszy zewnętrznych. Jednostki samorządu terytorialnego sięgają po fundusze unijne na odbudowę dróg, rewitalizację miejscowości, budowę hal sportowych, wodociągów. Jednostki kultury organizują zajęcia dla społeczności lokalnej. Stowarzyszenia organizują miejsca kultury i wypoczynku. Nowa perspektywa finansowa 2014-2020 niesie ze sobą nowe wyzwania.

Podsumowując rozdział Diagnoza obszaru nasuwają się pewne wnioski:

- wśród respondentów obszar powiatu pińczowskiego uważany jest za atrakcyjny turystycznie, jednak nie potrafimy zatrzymać turystów na dłużej z powodu słabej infrastruktury, jak i małej promocji obszaru
- obszar posiada walory przyrodnicze, obszary chronione, Zespół Parków Krajobrazowych Ponidzia oraz duże nasycenie zabytkami, które narażone są na zniszczenia i potrzebują stałych renowacji

- na obszarze działania LGD PONIDZIE występuje dużo organizacji pozarządowych, które działają w różnych sferach życia, jednak większość tych organizacji łączy wspólny mianownik - mały potencjał finansowy oraz niska skuteczność w pozyskiwaniu środków na realizację celów statutowych,
- bezrobocie wynikające ze statystyk GUS nie do końca jest zgodne ze stanem faktycznym, gdyż teren działania LGD jest terenem rolniczym i istnieje również ukryte bezrobocie wśród rodzin rolniczych
- na obszarze działania LGD występują grupy defaworyzowane,
- wśród mieszkańców brak jest postawy przedsiębiorczej, aktywnej, za mało tworzy się miejsc pracy, zbyt mała jest innowacyjność firm

Wychodząc naprzeciw problemom ukazanim w Diagnozie obszaru sformułowano wskaźniki, które pomogą w zminimalizowaniu wskazanych problemów.

IV. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT ma na celu klasyfikację czynników wewnętrznych (mocnych i słabych stron) oraz zewnętrznych (szans i zagrożeń) decydujących o możliwościach rozwojowych danego obszaru. Takie zestawienie czynników pozwala określić potencjał badanego obszaru, wskazać czynniki będące motorem rozwojowym dla obszaru oraz te mogące spowalniać ten rozwój.

Analiza SWOT uwzględnia zasoby i uwarunkowania, a więc czynniki wykazane w rozdziale III Opis obszaru. Zasada konstrukcji SWOT polega na zawarciu w analizie elementów uspołecznionej diagnozy. W trakcie konsultacji ze społecznością lokalną przeprowadzane były badania ankietowe mające pomóc zebrać opinie mieszkańców raz uporządkować rangę poszczególnych czynników. W analizie uwzględniono również wyniki badań potencjału gospodarczego i turystycznego prowadzonych na terenie obszaru LGD PONIDZIE. Można zatem stwierdzić, że SWOT jest analizą zespołową, oceną zachodzących zjawisk, szans i problemów mających miejsce na badanym obszarze.

Metoda analizy SWOT jest kluczowym elementem poprawnego zidentyfikowania, sklasyfikowania i zdiagnozowania czynników istotnych dla rozwoju obszaru. Właściwe przeprowadzenie analizy powinno pomóc w określeniu najlepszej strategii. W stworzeniu Analizy SWOT promocyj uczestnicy konsultacji społecznych. Wynikiem pracy jest poniższa tabela.

Tabela 15 Analiza SWOT.

<i>MOCNE STRONY</i>	<i>Odniesienie do diagnozy</i>	<i>SŁABE STRONY</i>	<i>Odniesienie do diagnozy</i>
Relatywnie duża ilość organizacji pozarządowych	Rozdział III.5	mały potencjał finansowy i logistyczny organizacji pozarządowych, niska skuteczność w pozyskiwaniu środków na realizację celów statutowych	Rozdział III.5
kuchnia regionalna, wzrost aktywności KGW, lokalny folklor	Rozdział III.2, III.5	słaba promocja obszaru, jako miejsca atrakcyjnego turystycznie	Rozdział III.2
dogodne warunki uprawiania turystyki aktywnej	Rozdział III.2	uboga oferta pobytowa: niski standard bazy noclegowej, gastronomicznej, trudności w zatrzymaniu turysty na dłużej niż 1 dzień,	Rozdział III.2
		słabo rozwinięta infrastruktura kulturalna, turystyczna, rekreacyjna	Rozdział III.2
przywrócenie na Ponidziu tradycji kajakowych	Rozdział III.2	brak umiejętności korzystania ze wsparcia na prowadzenie działalności, uruchomienie biznesu, zbyt duża biurokracja względem przedsiębiorców,	Rozdział III.5
liczne atrakcje turystyczne, przystań kajakowa, stadnina koni, aeroklub,	Rozdział III.2	brak akcji i programów aktywizujących młodych ludzi oraz osoby +50	Rozdział III.5
Względnie bezpieczny region, bliskie sąsiedztwo uzdrowiska Busko-Zdrój, usytuowanie pomiędzy ważnymi aglomeracjami Śląska, Krakowa i Łodzi	Rozdział III.2	Niższy od średniej dla kraju, województwa i powiatów średni dochód podatkowy gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca.	Rozdział III.3
barwna i bogata historia regionu,	Rozdział III.1, III.2	brak innowacyjności w sektorze MŚP na terenie obszaru, braki w zakresie miejsc pracy, niewielka liczba podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy, brak nowych inwestycji w regionie, wysokie bezrobocie, brak postawy przedsiębiorczej wśród mieszkańców,	Rozdział III.4
walory krajoznawczo – przyrodnicze, walory historyczne, duże nasycenie zabytkami kultury	Rozdział III.2	niewystarczający stan zabezpieczenia zabytków i postępujący proces ich niszczenia, złe oznakowanie atrakcji turystycznych	Rozdział III.2
<i>SZANSE</i>	<i>Odniesienie do diagnozy</i>	<i>ZAGROŻENIA</i>	<i>Odniesienie do diagnozy</i>
rosnące znaczenie turystyki w tym turystyki aktywnej	Rozdział III.2	Depopulacja mieszkańców regionu	Rozdział III.5
wzrost zainteresowania przywróceniem i ochroną tradycji	Rozdział III.2	Niedostateczne wykorzystanie środków z funduszy europejskich oraz skomplikowane procedury aplikowania o środki finansowe	Rozdział III.4, III.5
pozyskiwanie funduszy zewnętrznych	Rozdział III.5	Odływ młodych wykształconych osób do większych miast i aglomeracji, oraz za granicę	Rozdział III.4, III.5
rozwój rynku produktów lokalnych w Polsce	Rozdział III.2	starzejące się społeczeństwo,	Rozdział III.5
moda na zdrową żywność	Rozdział III.2	wykluczenie społeczne i zjawisko ubóstwa głównie na obszarach wiejskich, rosnąca liczba osób korzystających z pomocy opieki społecznej,	Rozdział III.5

Otrzymane wyniki analizy pozwalają sformułować rekomendacje i wnioski. Odpowiadają na pytanie: Jakie okazje/szanse/mocne strony powinno wykorzystać LGD w celu zwiększenia swojego potencjału rozwojowego? Jak przeciwdziałać zagrożeniom/problemom, aby zmniejszyć negatywny wpływ słabych stron?

Wyniki analizy SWOT wskazują, że najlepszym wariantem rozwoju obszaru LGD jest wybór oparty na wykorzystaniu mocnych stron i szans, a więc dążenie do zrównoważonego rozwoju opartego na wykorzystaniu walorów środowiska i dorobku społeczno-kulturalnego Ponidzia.

Przesłanki do wyboru najlepszego kierunku rozwoju²:

- unikać zagrożeń
- wykorzystać szansę
- wzmocniać słabe strony
- opierać się na silnych stronach.

Obszar Ponidzia ma szczególne predyspozycje do rozwoju turystyki. Ze względu na charakter rzeki Nidy i Zalewu Pińczowskiego najlepszą formą jest krótkopobytowa turystyka wodniacka. Już teraz można mówić o rodzącej się na obszarze powiatu agroturystyce, którą można by w przyszłości ukierunkować na ekoturystykę. Sprzyjają temu walory przyrodnicze obszaru LSR: nieskażone środowisko, występowanie stanowisk i rezerwatów roślinności chronionej, parków krajobrazowych, obszaru Natura 2000. Na obszarze obserwuje się powstawanie nowych ośrodków agroturystycznych, hoteli, pensjonatów, bazy gastronomicznej, wypożyczalni sprzętu wodnego, obiektów infrastruktury rekreacyjnej. Podkreślenia wymagają także znakomita tradycja wodniacka Pińczowa. Reaktywowane zostało stowarzyszenie Klub wodny Kon-Tiki. Istnieje Aeroklubu Pińczowskiego, Fundacja Zwrotnica. Rozwój turystyki i rekreacji w przyszłości może oprzeć się zatem o wypromowane produkty: turystykę wodną, rowerową, pieszą, powietrzną, krajoznawczą, agro - i ekoturystykę.

Inną ścieżką rozwoju turystyki może być promocja szlaku żydowskiego. Powiat pińczowski przez wiele lat był miejscem osiedlania się i egzystencji Żydów, którzy zakładali tu szkoły, drukarnie, biblioteki, budowali synagogi, uczestniczyli w życiu lokalnej społeczności. Działoszyce i Pińczów były jednymi z ważniejszych ośrodków żydowskich.

Obszar LSR posiada bardzo korzystne uwarunkowania historyczno-kulturowe, które odpowiednio wykorzystane także mogą posłużyć, jako element przyciągający turystów. Z drugiej strony poprzez działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i rozwój infrastruktury obszarów wiejskich osiąga się poprawę jakości życia mieszkańców. Obszar cechuje niezwykle bogate życie kulturalne i artystyczne: występowanie licznych zespołów ludowych i formacji artystycznych, orkiestr, zespołów śpiewaczy, folklorystycznych świadczy o dużej aktywności społecznej. Doceniane zaczynają być koła gospodyń wiejskich podejmujące coraz częściej współpracę z ochotniczymi strażami pożarnymi. Prężne KGW chronią lokalną tradycję kulinarną oraz kultywują miejscowe zwyczaje. Skupiają wokół siebie rzesze mieszkańców reprezentujących różne pokolenia. Za sprawą lokalnych animatorów dawne kluby i świetlice wiejski znów tętnią życiem, co sprzyja większej integracji społecznej. Ważne wydaje się, zatem ukierunkowanie strategii na wsparcie rozwoju społecznego oraz infrastruktury kultury na obszarach wiejskich.

Kolejnym kierunkiem wsparcia ze strony LGD jest ukierunkowanie działań na sferę gospodarczą obszaru. Adresatami tego kierunku są zarówno osoby mogące stworzyć miejsca pracy w sferze okołoturystycznej (np. gastronomia, wypożyczalnie), jak i prowadzące do dywersyfikacji działalności nierolniczej. Działania te pomogą zwiększyć dochody mieszkańców, podniosą ich standard życia, będą generować miejsca pracy. Wsparciem należy objąć przede wszystkim osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, bezrobotne i młode do 26 roku życia, a jak wynika z ankiety grupy te zostały wskazane jako najbardziej zaniedbane. Patrząc na analizę widać, że obszary wiejskie Ponidzia borykają się z problemem charakterystycznym dla obszarów wiejskich jako takich, czyli niskim poziomem kapitału społecznego. Przejawia się to w słabym stopniu zorganizowania, odpływem młodych ludzi, brakiem aktywności i zaufania. Receptą na to mogą być działania na rzecz aktywizacji oraz wsparcie samoorganizacji społecznej poprzez tworzenie organizacji pozarządowych i grup nieformalnych. Szansą, aby się to udało jest rozwój współpracy na rzecz aktywizacji i edukacji w regionie. Tylko w ten sposób świadoma i aktywna społeczność zaakceptuje i włączy się w budowanie oferty turystycznej regionu oraz stanowić będzie jej najważniejszy element.

² Budowanie lokalnej strategii rozwoju w ramach osi 4. Leader, A. Futymski, R. Kamiński, Warszawa 2008, s. 44

V. CELE I WSKAŹNIKI

Z przeprowadzonej diagnozy społecznej oraz wniosków płynących z analizy SWOT oraz zastosowania metod partycypacyjnych, a także celów określonych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), celu szczegółowym 6B „*wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich*” w ramach priorytetu 6 „*wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich*” wynika, iż w ramach wdrażania LSR należy skonstruować cele skupione przede wszystkim na tworzeniu miejsc pracy, rozwoju turystyki, ochrony cennych zabytków oraz wspieraniu inicjatyw oddolnych mieszkańców. Wyznaczone w ramach PROW cele przekrojowe: innowacyjność, ochrona środowiska i łagodzenie zmian klimatu, dają impuls do osiągania rezultatów przy zastosowaniu nowych lub ulepszonych procesów, produktów, usług czy organizacji przyjaznych dla środowiska naturalnego. Realizacja celów w ramach Strategii finansowana będzie wyłącznie ze środków EFRROW w ramach PROW 2014-2020.

Wizja obszaru

Wizja rozwoju obszaru objętego LSR to pożądaný obraz przyszłości regionu, funkcjonującego według reguł gwarantujących zrównoważony rozwój. Obraz tego, co chcielibyśmy, aby zostało stworzone, lub aby się zdarzyło, czego realizacja wymaga zwykle upływu dłuższego okresu.

Wizja – Obszar LGD PONIDZIE po zakończeniu wdrażania LSR będzie atrakcyjną przestrzenią turystyczną, obszarem bardziej przyjaznym dla potencjalnych inwestorów oraz oferującym wielokierunkowy rozwój gospodarczy i społeczny dla mieszkańców.

Misja LGDLGD Ponidzie czerpiąc z dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, poprzez zachęcanie mieszkańców do aktywnego uczestnictwa, kreatywności i pomysłowości wspiera zrównoważony rozwój obszaru.

Misją LGD PONIDZIE jest tworzenie jak najlepszych warunków do mieszkania poprzez wspieranie aktywności społecznej ludzi w wykorzystywaniu posiadanych zasobów oraz tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości., aktywizacja mieszkańców w kierunku rozwoju przedsiębiorczości oraz włączenia społecznego i zawodowego grup defaworyzowanych. W dążeniach tych kierować się będzie obrazem obszaru nakreślonym przez wizję, a także poprzez realizację celów ogólnych i szczegółowych określonych w LSR

Cel ogólny 1 *Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD*, jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy związane z zachowaniem lokalnej tożsamości związanej z dziedzictwem kulturowym obszaru, z rozwojem turystycznym obszaru oraz jego promocją. Wyznaczenie takiego celu wynika z diagnozy obszaru oraz przeprowadzonej analizy SWOT. Dopełnieniem celu ogólnego są przedstawione poniżej cele szczegółowe:

- 1.1 *Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych*, cel ten będzie realizowało przedsięwzięcie „Konservator”
- 1.2 *Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej*, cel będą realizowały przedsięwzięcia „Spotkania na Ponidziu”, „Siła w naturze”
- 1.3 *Promocja Ponidzia*, cel będzie realizowało przedsięwzięcie „Ponidzie Poleca”

Cele szczegółowe 1.1, 1.2, 1.3, zgodne są z następującymi zakresami, wynikającymi z rozporządzenia MRiRW:

- Zachowanie dziedzictwa lokalnego
- Budowa lub przebudowy ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej
- Promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług

Cel ogólny 2 *Rozwój gospodarczy oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD* jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy związane z przedsiębiorczością, rynkiem pracy, rozwojem gospodarczym, a także ze wzrostem aktywności, współpracy i integracji mieszkańców. Wyznaczenie takiego celu wynika z diagnozy obszaru oraz przeprowadzonej analizy SWOT. Dopełnieniem celu ogólnego są przedstawione poniżej cele szczegółowe:

- 2.1 *Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku*, cel ten będzie realizowało przedsięwzięcie „ Aktywnie na Ponidziu”
- 2.2 *Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy* - realizacja poprzez przedsięwzięcia „ Kreator Przedsiębiorczości” oraz „Rusz z Kopyta”

Cele szczegółowe 2.1, 2.2, zgodne z zakresami:

- Rozwój przedsiębiorczości (podejmowanie i rozwój działalności, podnoszenie kompetencji osób)
- Wzmocnienie kapitału społecznego

Dopełnieniem celów ogólnych i szczegółowych są przedsięwzięcia, w ramach których realizowane będą konkretne operacje zgodne z celami programu Leader 2014-2020

„**Konserwator**” przedsięwzięcie wpisuje się w cel ogólny 1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD oraz w cel szczegółowy 1.1 Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych. W ramach tego przedsięwzięcia dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty związane z odrestaurowaniem zabytków. Celem przedsięwzięcia będzie realizacja wszelkich dostępnych operacji przyczyniających się do ochrony i waloryzacji posiadanego dziedzictwa.

„**Spotkania na Ponidziu**” przedsięwzięcie wpisuje się w cel ogólny 1. *Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD oraz w cel szczegółowy 1.2 Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej.* W ramach tego przedsięwzięcia dofinansowanie będą mogły uzyskać działania związane z tworzeniem lub rozszerzaniem oferty turystycznej, rekreacyjnej oraz kulturalnej. Dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty związane z szeroko pojętą infrastrukturą. Zdobycie dofinansowanie będzie można m.in. na remont połączony z modernizacją, budowę, odbudowę obiektów infrastruktury turystycznej, kulturalnej, turystycznej lub oznakowanie obiektów małej infrastruktury turystycznej,

„**Siła w naturze**” przedsięwzięcie wpisuje się w cel ogólny 1. *Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD oraz w cel szczegółowy 1.2 Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej.* W ramach tego przedsięwzięcia dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty związane z budową, modernizacją i oznakowaniem szlaków turystycznych; pieszych, rowerowych, nordic walking, kajakowych wraz z małą infrastrukturą

„**Ponidzie Poleca**” przedsięwzięcie wpisuje się w cel ogólny 1. *Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD oraz w cel szczegółowy 1.3 Promocja Ponidzia.* W ramach tego przedsięwzięcia dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty związane z Ludowizną (dziedzictwo kulinarne, zakup strojów ludowych), tradycją, konferencje, szkolenia, kiermasze, kultywowanie obrzędów i zwyczajów, języka regionalnego, tradycyjnych zawodów i rzemiosła. Promocja obszaru, promocja i organizacja lokalnej twórczości kulturalnej, kulinarnej lub aktywnego trybu życia, a także wykonywanie publikacji, filmów, folderów, gadżetów reklamowych, wyjazdy i organizacja targów, imprezy inaugurujące cykl imprez lub wydarzenia specyficznego dla LSR z obszaru działania LGD PONIDZIE

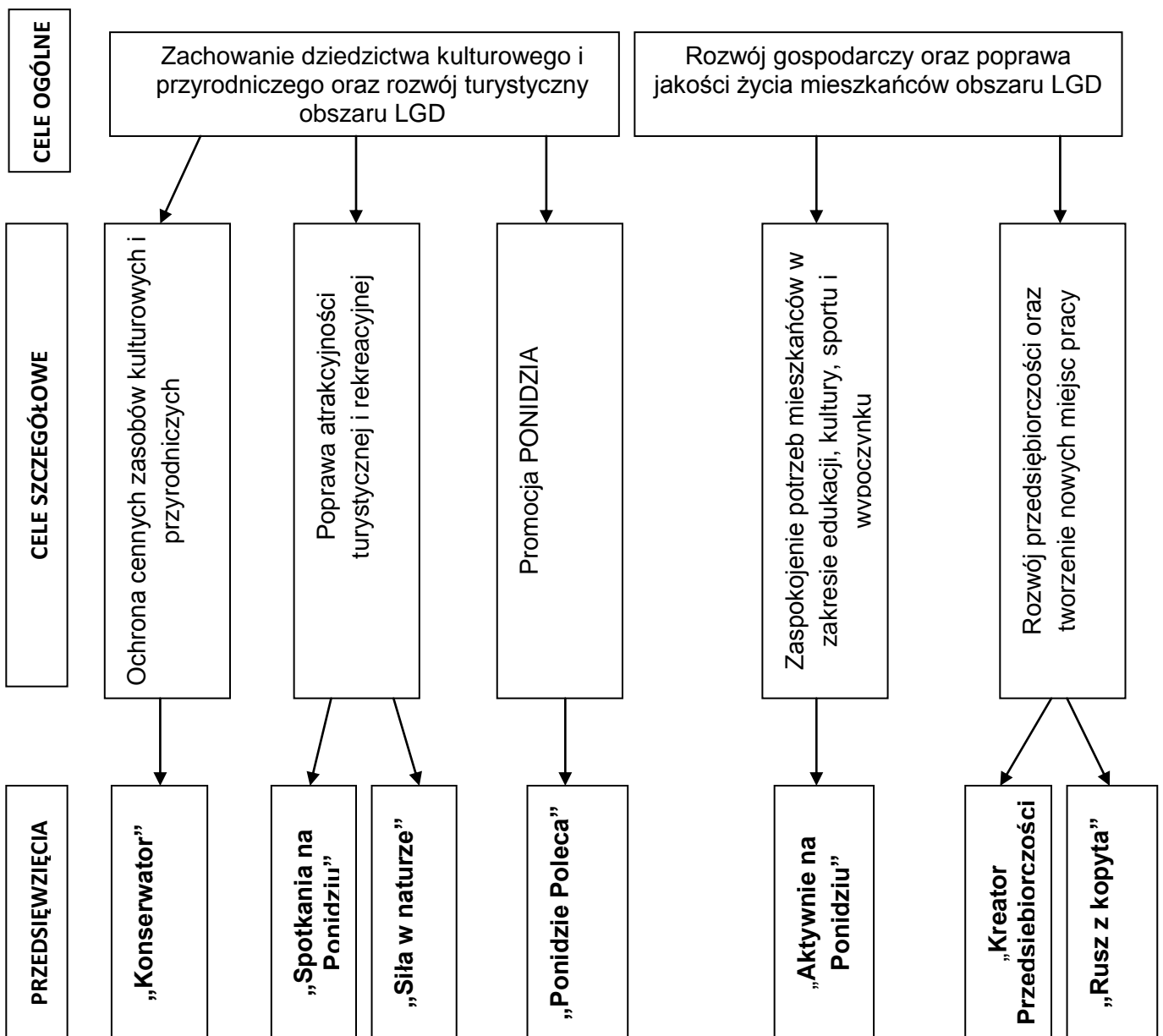
„**Aktywnie na Ponidziu**” przedsięwzięcie wpisuje się w cel ogólny 2. *Rozwój gospodarczy oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD oraz w cel szczegółowy 2.1 Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku.* W ramach tego przedsięwzięcia dofinansowanie będą mogły uzyskać działania, które w swoich założeniach nastawione będą na wsparcie lokalnej aktywności poprzez szkolenia dla lokalnych liderów, kół zainteresowań, zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych podnoszące umiejętności i rozwijające zainteresowania oraz hobby, działania proekologiczne na rzecz regionu Ponidzia oraz jego walorów przyrodniczych oraz służące podnoszeniu świadomości proekologicznej, tworzenie i wspieranie działania klubów seniora, zajęcia dla seniorów w tym drobne wyposażenie, zagospodarowanie czasu wolnego (preferowany zakres operacji: szkolenia i warsztaty dla lokalnych liderów, grup nieformalnych i organizacji pozarządowych),

„**Rusz z kopyta**” wpisuje się w cel ogólny 2. *Rozwój gospodarczy oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD oraz w cel szczegółowy 2.2 Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy.* Sprawna realizacja przedsięwzięć z zakresu rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej wymaga zaktywizowania społeczności lokalnej zarówno w kierunku zakładania i rozwijania działalności gospodarczej jak i organizacji społecznej. W ramach przedsięwzięcia będzie można realizować projekty związane z zakładaniem działalności gospodarczej w tym działalności innowacyjnej jak również realizowane będą projekty związane z rozwojem już istniejących przedsiębiorstw.

Do osiągnięcia celów strategii przyczynią się również zaplanowane dwa projekty współpracy. Pierwszy projekt współpracy „**Kreator Przedsiębiorczości**” (**projekt międzynarodowy**) wpisuje się w cel strategiczny 2. *Rozwój gospodarczy regionu oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LSR oraz w cel szczegółowy 2.2 Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy.* To przedsięwzięcie zostanie zrealizowane we współpracy z innymi Lokalnymi Grupami Działania. Kreator będzie miał na celu wzmocnienie kapitału społecznego, organizację konferencji, szkoleń, warsztatów, spotkań oraz promowanie obszaru, produktów i usług lokalnych. Tworzenie kreatora przedsiębiorczości przyczyni się do kształtowania postaw przedsiębiorczości, wsparcia osób planujących założyć własną działalność gospodarczą oraz wsparcie młodych organizacji pozarządowych. Osoby korzystające z Kreatora Przedsiębiorczości będą miały możliwość uzyskania doradztwa zawodowego, księgowego oraz doradztwa w zakresie pozyskiwania funduszy przez osoby fizyczne, ale także przez organizacje pozarządowe. Drugi projekt o roboczej nazwie "**Świętokrzyskie szlaki - bądź gotowy na przygody!**" będzie realizowany w

partnerstwie 5 LGD: Dorzecze Wisły, Perły Czarnej Nidy, Ponidzie, Królewskie Ponidzie oraz Ziemia Jędrzejowska „Gryf” i ma na celu zinventaryzowanie, uporządkowanie i oznakowanie a następnie szeroką promocję turystycznych szlaków ponidziańskich i powiślańskich na obszarze realizacji. Projekt będzie realizował cel ogólny 1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD, cel szczegółowy 1.2 Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej oraz przedsięwzięcie „Spotkania na Ponidziu”. Realizacja pierwszego projektu współpracy przyczyni się do osiągnięcia wskaźnika oddziaływania: *Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys mieszkańców*, wskaźnika rezultatu: *Liczba osób/podmiotów, korzystających z usług świadczonych w ramach funkcjonowania kreatora przedsiębiorczości* oraz wskaźnika produktu: *Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej*. Natomiast realizacja drugiego projektu współpracy przyczyni się do osiągnięcia następujących wskaźników: rezultatu- *Liczba osób korzystających ze szlaków turystycznych w pierwszym roku po realizacji projektu* oraz wskaźnika produktu- *Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej*.

RYСУNEK 6 IMPLEMENTACJA CELÓW LGD PONIDZIE NA RZECZ REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ LSR.

Wskaźniki wraz z celami i przedsięwzięciami oraz sposobem ich pomiaru, stanem początkowym oraz końcowym zostały wskazane w tabeli nr 16 Cele i wskaźniki LSR. Stan początkowy wskaźników oddziaływania wskazano na podstawie danych statystycznych GUS, natomiast w przypadku wskaźników produktu i rezultatu oraz wskaźników kosztów bieżących wartość bazowa wynosi 0, ponieważ wszystkie

powiązane są z planowanymi przedsięwzięciami. Szczegółowe informacje na temat poszczególnych wskaźników, uzasadnienie wyboru przedstawia tabela nr 19, natomiast ramy czasowe realizowania wskaźników przedstawia Plan działania stanowiący załącznik nr 3 do niniejszej Strategii.

Tabela 17 przedstawia przedsięwzięcia realizowane w ramach kosztów bieżących. Do kosztów bieżących również zostały przydzielone wskaźniki produktu i rezultatu.

Wyznaczone cele – ogólny i szczegółowe, przypisane im przedsięwzięcia oraz wskaźniki, odpowiadają na zdiagnozowane w danych statystycznych oraz poprzez konsultacje społeczne problemy na obszarze LGD. Do każdego przedsięwzięcia przypisano powiązanie wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania. Osiągnięcie zakładanych pułapów wskaźników przyczyni się do niwelowania słabych stron obszaru wskazanych w analizie SWOT. Realizacji przedsięwzięć zagrozić jednak mogą czynniki zewnętrzne, na które mieszkańcy i lokalna władza nie mają wpływu. Istnieją również szanse (zewnętrzne czynniki pozytywne), które mogą wspomóc z osiągnięciem założonych celów. Powiązania problemów, celów, wskaźników oraz zestawienie czynników zewnętrznych mających wpływ na realizację przedsięwzięć, przedstawione zostało w tabeli nr 18.

Tabela 16. Cele i wskaźniki LSR.

1.0	CEL OGÓLNY	Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD					
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych					
1.2		Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej					
1.3		Promocja PONIDZIA					
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru	
W 1.0		Poprawa estetyki przestrzeni publicznej w roku 2022 w stosunku do roku 2014 o 5%	%	78	83	Dane LGD/ Ankieta dla mieszkańców	
		Wzrost liczby organizacji pozarządowych na obszarze LGD PONIDZIE	szt.	140	145	Dane z KRS	
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru	
W 1.1		Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty	osoby	6680	11000	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD	
W 1.2		Liczba osób korzystających z infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej w pierwszym roku po realizacji projektu	osoby	0	7.000	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD	
		Liczba osób korzystających ze szlaków turystycznych w pierwszym roku po realizacji projektów	osoby	0	160	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD	
		Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne	szt.	0	1	Dane LGD	
W 1.3		Liczba odbiorców operacji promocyjnych	osoby	0	5.000	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD	
		Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja)	Wskaźniki produktu				Źródło danych/ sposób pomiaru
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe		Nazwa	Jedn. miary	Wartość		
					Początkowa 2015 rok	Końcowa 2022 rok	

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE

			<i>własna, projekt współpracy aktywizacja itp.)</i>					
1.1.1	Konserwator	Mieszkańcy obszaru LGD, organizacje pozarządowe, turyści kościoły i związki wyznaniowe)	Konkurs	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji LSR	szt.	0	5	Sprawozdania Beneficjentów, dane LGD
1.2.1	Spotkania na Ponidziu	Mieszkańcy obszaru LGD, organizacje pozarządowe, turyści,	Konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej	szt.	0	20	Sprawozdania Beneficjentów, dane LGD
1.2.2	Siła w naturze	Mieszkańcy obszaru LGD, organizacje pozarządowe turyści	Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	szt.	0	1	Dane LGD
		Mieszkańcy obszaru LGD, organizacje pozarządowe, turyści,	Konkurs	Liczba utworzonych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych	szt.	0	1	Sprawozdania Beneficjentów, dane LGD
1.3.1	Ponidzie Poleca	Mieszkańcy obszaru LGD, organizacje pozarządowe, turyści, uczestnicy wydarzeń promocyjnych	Aktywizacja	Liczba operacji realizowanych przez LGD (publikacje, gadżety, wydarzenia promocyjne)	szt.	0	17	Dane LGD

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE

		Mieszkańcy obszaru LGD, organizacje pozarządowe,	Projekt grantowy	Liczba operacji realizowanych przez organizacje pozarządowe (publikacje, gadżety, wydarzenia promocyjne zakup strojów regionalnych i instrumentów muz)	szt.	0	23	Sprawozdania beneficjentów/ dane LGD Podpisane umowy
SUMA					2 181 205			
2.0	CEL OGÓLNY	Rozwój gospodarczy oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD						
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Zaspokojenie potrzeb i aktywizacja mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku						
2.2		Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy						
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary		Stan początkowy 2014 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
W		Wzrost o 5% zadowolenia mieszkańców obszaru LGD z poprawy jakości życia na obszarze wdrażania LSR		%		55%	60%	Dane LGD/ Ankieta ewaluacyjna
2.0		Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys mieszkańców		szt.		629	645	Dane statystyczne GUS
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary		Stan początkowy 2015 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
W		Liczba odbiorców szkoleń warsztatów, kursów		osoba		0	300	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
2.1		Liczba operacji o charakterze proekologicznym		szt.		0	1	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
		Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno- konsultacyjnych		osoba		0	90	Dane LGD
W		Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy de faworyzowane		szt.		0	1	Dane LGD

2.2	<i>(określone w LSR), młodzież, turyści, inne</i>							
	<i>Liczba osób/podmiotów, korzystających z usług świadczonych w ramach funkcjonowania kreatora przedsiębiorczości</i>		szt.	0	150	<i>Karta doradztwa/ dane LGD</i>		
	<i>Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)</i>		szt.	0	23	<i>Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD</i>		
	<i>Liczba zrealizowanych operacji innowacyjnych</i>		szt.	0	1	<i>Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD</i>		
			Wskaźniki produktu					
					Wartość			
			Nazwa	Jedn. miary	Początkowa 2015 rok	Końcowa 2022 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru	
Przedsięwzięcia			Grupy docelowe			Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)		
2.1.1	Aktywnie na Ponidziu	Młodzież, osoby 50+, osoby niepełnosprawne, organizacje pozarządowe,	Projekty grantowe	Liczba szkoleń, warsztatów, kursów w tym 1 dla osób niepełnosprawnych i 1 dla osób 50+	szt.	0	20	<i>Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD</i>
			Konkurs	Liczba szkoleń, warsztatów, kursów (w tym 1 skierowany do osób młodych do 26 roku życia, 1 podnoszące świadomość ekologiczną)	szt.	0	5	<i>Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD</i>

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE

		Mieszkańcy obszaru, organizacje pozarządowe, potencjalni beneficjenci oraz beneficjenci	Aktywizacja	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	0	6	Listy obecności, dane LGD
2.2.1	Kreator przedsiębiorczości	Mieszkańcy, przedsiębiorcy organizacje pozarządowe, osoby rozpoczynające działalność gospodarczą	Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	szt.	0	1	Dane LGD
2.2.2	Rusz z Kopyta	Młodzież, bezrobotni, osoby podejmujące działalność gospodarczą	Konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (w tym 1 innowacyjne i 5 przez osoby bezrobotne)	szt.	0	15	Dane LGD
		Mieszkańcy obszaru LGD, przedsiębiorcy	Konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	6	dane LGD
SUMA					3 364 600			

W powyższej macierzy oprócz wskaźników, które będą realizowane przez beneficjentów zostały umieszczone również wskaźniki pochodzące ze źródeł statystyki publicznej, umieszczono również wskaźniki, które będą obrazowały, iż realizacja lokalnej strategii Rozwoju LGD PONIDZIE ma wpływ na rozwój obszaru działania. Wartości początkowe wskaźników oddziaływania zaczerpnięte zostały z danych statystyki publicznej, a także z ankiet przygotowanych we wcześniejszym okresie programowania przez LGD. Dla wskaźników rezultatu i produktu, a także kosztów bieżących co do zasady przyjęto jako wartości początkowe wartości „0”, ponieważ są one powiązane z planowanymi przedsięwzięciami i będą mierzyły skutki operacji realizowanych w bieżącym okresie programowania, jedynie w 1 przypadku („Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty”) do określenia wartości początkowej posłużono się danymi uzyskanymi z muzeum w Pińczowie. Wartość docelowa wskaźników oddziaływania oszacowana została poprzez zastosowanie modelowania statystyczno-matematycznego z uwzględnieniem poziomu alokacji środków na realizację LSR. W przypadku wskaźników produktu i rezultatu do określenia wartości docelowych wzięty został pod uwagę stosunek wysokości środków przeznaczonych na realizację poszczególnych przedsięwzięć do średniej kwoty

przeznaczonej na realizację poszczególnych operacji wynikających z doświadczeń poprzedniego okresu programowania oraz składanych w ramach partycypacji arkuszy pomysłów, a w przypadku przedsięwzięcia dotyczącego tworzenia przedsiębiorstw wysokość ustalonej premii na rozpoczęcie działalności. W realizacji wskaźnika oddziaływania „Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców” pomogą nabory na tworzenie lub rozwój działalności gospodarczej. Osiąganie założonych celów: celu ogólnego, celów szczegółowych oraz przedsięwzięć określane będzie przy pomocy wskaźników, odpowiednio – oddziaływania, rezultatu i produktu. Do wszystkich opracowano jednostki miary w postaci sztuk, osób lub procentów. Pomiar wskaźników następować będzie przy pomocy dostępnych danych statystycznych GUS oraz sprawozdań beneficjentów i danych LGD. Beneficjenci działań zobowiązani będą do prowadzenia rejestrów w ramach realizacji operacji. Rejestrami w zależności od typu operacji będą listy obecności lub ankiety monitorujące. Pomiar realizacji oraz osiągniętych pułapów poszczególnych wskaźników odbywał się będzie na bieżąco, po zakończeniu realizacji każdej operacji oraz dodatkowo w 2019 r., na kiedy zaplanowano badanie ewaluacyjne efektów wdrażania Strategii. Ramy czasowe osiągnięcia wskaźników określa Plan działania stanowiący załącznik nr 3 do LSR. Wskaźniki oddziaływania, na które poza realizacją Strategii wpływ mają czynniki zewnętrzne, takie jak sytuacja ekonomiczna czy gospodarcza kraju, obliczone zostaną w ostatnim etapie realizacji Strategii, tj. na dzień 31 grudnia 2022 r.

Wskaźniki, które zostały przypisane do poszczególnych celów i przedsięwzięć zostały opracowane z udziałem przedstawicieli lokalnej społeczności. Najważniejszą wytyczną przy formułowaniu i doborze wskaźników był dobór takich miar, które w sposób dokładny i precyzyjny pozwolą zmierzyć zjawiska wywołane w rzeczywistości przez przedsięwzięcia realizowane w ramach wdrażania LSR. Uzasadnienie wyboru wskaźnika przedstawia tabela 19

TABELA 17 REALIZACJA WSKAŹNIKÓW PRODUKTU I REZULTATU W RAMACH KOSZTÓW BIEŻĄCYCH LGD

KOSZTY BIEŻĄCE					
CEL		Wdrożenie Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność			
WSKAŹNIKI REZULTATU					
Nr	Nazwa	jednostka miary	Okres osiągnięcia wskaźnika		Sposób pomiaru
			Stan początkowy 2016	Stan docelowy 2023	
1.	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	szt.	0	56	Mierzony na podstawie rejestru udzielonego doradztwa prowadzonego przez LGD i danych LGD
2.	Liczba osób, które wzięły udział w szkoleniach	szt.	0	19	Mierzony na podstawie list

					obecności z poszczególnych szkoleń	
3.	Liczba osób, którym udzielono informacji	szt.	0	200	Mierzony na podstawie danych LGD	
WSKAŹNIKI PRODUKTU						
Nr	Przedsięwzięcie	Nazwa	jednostka miary	Okres osiągnięcia wskaźnika		Sposób pomiaru
				Stan początkowy 2016	Stan docelowy 2023	
1.	Szkolenia dla pracowników biura LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	szt.	0	10	Mierzony na podstawie danych LGD
2.	Szkolenia dla organów LGD	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	szt.	0	24	Mierzony na podstawie danych LGD
3.	Doradztwo w biurze LGD	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	200	Mierzony na podstawie rejestru udzielonego doradztwa prowadzonego przez LGD
4.	Funkcjonowanie biura	Liczba miesięcy funkcjonowania biura	szt.	0	83	Mierzony na podstawie danych LGD
Razem koszty bieżące				1 267 195,00		

Tabela 18. Tabela logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
<ul style="list-style-type: none"> - słaba promocja obszaru jako miejsca atrakcyjnego turystycznie - niewystarczający stan zabezpieczenia zabytków i postępujący proces ich niszczenia - złe oznakowanie atrakcji turystycznych - słabo rozwinięta infrastruktura kulturalna, turystyczna, rekreacyjna 	<p>Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD</p>	Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych	Konserwator	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji LSR-5 szt. konkurs	<p><i>Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty - 11000 osób</i></p>	<p>Poprawa estetyki przestrzeni publicznej w roku 2022 w stosunku do roku 2014 o 5%</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost zainteresowania turystyką aktywną - relatywnie duża ilość organizacji pozarządowych, - rosnące znaczenie turystyki w tym turystyki aktywnej - wzrost zainteresowania przywróceniem i ochroną tradycji
		Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej	Spotkania na Ponidziu	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej - 20 szt. konkurs	Liczba osób korzystających z nowopowstałej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej w pierwszym roku po realizacji projektu- 7 000 osób		
			Siła w naturze	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej - 1 szt. Projekt współpracy	<p><i>Liczba osób korzystających ze szlaków turystycznych w pierwszym roku po realizacji projektu - 160 osób.</i></p> <p><i>Liczba projektów</i></p>		

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE

				Liczba utworzonych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych --1 szt. konkurs	<i>skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne -1</i>		
		Promocja PONIDZIA	Ponidzie Poleca	Liczba operacji realizowanych przez LGD (publikacje, gadżety, wydarzenia promocyjne) – 17 szt. aktywizacja	Liczba odbiorców operacji promocyjnych.- 5000 szt.	Wzrost liczby organizacji pozarządowych na obszarze LGD PONIDZIE - 145 szt.	
				Liczba operacji realizowanych przez organizacje pozarządowe (publikacje, gadżety, wydarzenia promocyjne, zakup strojów regionalnych i instrumentów muz) - 23 szt. Projekt grantowy			
brak innowacyjności w sektorze MŚP na terenie obszaru, braki w zakresie miejsc pracy, niewielka liczba podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy, brak nowych inwestycji w regionie, wysokie bezrobocie, brak postawy przedsiębiorczej wśród mieszkańców,	Rozwój gospodarczy oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD	Zaspokojenie potrzeb i aktywizacja mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku	Aktywnie na Ponidziu	Liczba szkoleń, warsztatów, kursów w tym 1 dla osób niepełnosprawnych i 1 dla osób 50+ - 20 szt. Projekt grantowy	<i>Liczba odbiorców szkoleń warsztatów, kursów-300 osób</i> <i>Liczba operacji o charakterze proekologicznym – 1 szt.</i>	Wzrost o 5% zadowolenia mieszkańców obszaru LGD z poprawy jakości życia na obszarze wdrażania LSR	
				Liczba szkoleń, warsztatów, kursów w tym 1 skierowany do osób młodych do 26 roku życia, 1 podnoszące świadomość ekologiczną – 5 szt. konkurs			
				Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami- 6 szt.	<i>Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych-90 osoby</i>		

			Kreator przedsiębiorczości	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej. Projekt współpracy szt. 1	Liczba osób/podmiotów, korzystających z usług świadczonych w ramach funkcjonowania kreatora przedsiębiorczości - 150 szt. Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne -1	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys mieszkańców- 645 szt.	
	Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy	Rusz z Kopyta	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (w tym 1 innowacyjne i 5 przez osoby bezrobotne)- 15 szt. Konkurs	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)- 23	Liczba zrealizowanych operacji innowacyjnych – 1 szt.		
			Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa- 6 szt. Konkurs				

TABELA 19 OPIS WSKAŹNIKÓW PRZYPISANYCH DO CELU OGÓLNEGO, CELU SZCZEGÓŁOWEGO ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ

Cel/ Przedsięwzięcie	Wskaźniki	Uzasadnienie Wyboru Wskaźnika Produktu/ Rezultatu/ Oddziaływania
1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz	<u>Wskaźnik Oddziaływania:</u> Wzrost liczby organizacji pozarządowych na obszarze LGD PONIDZIE	Wskaźnik pozwoli określić, czy na przestrzeni wdrażania LSR wzrosła liczba organizacji pozarządowych na terenie LGD. Realizacja wskaźnika pokaże wzrost aktywności społeczności lokalnej

rozwój turystyczny obszaru LGD	<u>Wskaźnik Oddziaływania:</u> Poprawa estetyki przestrzeni publicznej w roku 2022 w stosunku do roku 2014 o 5%	Wskaźnik pokaże, czy w świadomości ankietowanych nastąpiła poprawa estetyki przestrzeni publicznej na przestrzeni lat
1.1 Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych	<u>Wskaźnik rezultatu:</u> Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (dziedzictwo). Wskaźnik pozwoli ustalić, w jakim stopniu inwestycje w ochronę zasobów przyczyniły się do wzrostu liczby odwiedzających muzea oraz inne zabytki na terenie obszaru działania
1.1.1 Konserwator	<u>Wskaźnik produktu:</u> Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji LSR	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (dziedzictwo) Pozwala zmierzyć, ile operacji polegających na poddaniu zabytków pracom konserwatorskim lub restauratorskim udało się dofinansować w ramach kwoty przeznaczonej na przedsięwzięcie. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie standardu obiektów dziedzictwa lokalnego
1.2 Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej	<u>Wskaźnik rezultatu:</u> Liczba osób korzystających z nowopowstałej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej w pierwszym roku po realizacji projektu	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (turystyka) Wskaźnik pozwoli zmierzyć zainteresowanie odbiorców zrealizowanymi operacjami. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie aktywności mieszkańców i wzrost jakości usług turystycznych, wzrost dostępności infrastruktury
	<u>Wskaźnik rezultatu:</u> Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne	Wskaźnik mierzyć będzie bezpośrednio liczbę zrealizowanych projektów współpracy. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru
1.2.1 Spotkania na Ponidziu	<u>Wskaźnik produktu:</u> Liczba nowych lub zmodernizowanych i wyposażonych obiektów infrastruktury turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW. Wskaźnik określi liczbę zrealizowanych operacji w ramach środków przeznaczonych na inwestycje w infrastrukturę. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie jakości świadczonych usług przez obiekty niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej
1.2.2 Siła w naturze	<u>Wskaźnik produktu:</u> Liczba utworzonych i zmodernizowanych szlaków turystycznych	Wskaźnik pozwoli zmierzyć liczbę zrealizowanych projektów w ramach przeznaczonych na konkurs środków. Realizacja wskaźnika poprawi atrakcyjność turystyczną obszaru
	<u>Wskaźnik produktu:</u> Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (projekt współpracy).Wskaźnik bezpośrednio odnosi się do zrealizowanych przez LGD projektów współpracy. Projekt współpracy przyczyni się do rozwoju całego obszaru LGD, do podniesienia atrakcyjności turystycznej terenu

1.3 Promocja PONIDZIA	<i>Wskaźnik rezultatu:</i> Liczba odbiorców operacji promocyjnych	Wskaźnik pozwoli zmierzyć efekty (potencjalne oddziaływanie) przedsięwzięć promocyjnych. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie rozpoznawalności LGD, oraz wzrost aktywności społeczności lokalnej
1.3.1 Ponidzie Poleca	<i>Wskaźnik produktu:</i> Liczba operacji realizowanych przez LGD (publikacje, gadżety, wydarzenia promocyjne)	Wskaźnik pozwoli zmierzyć liczbę działań przeprowadzonych w ramach zaplanowanych środków. Osiągnięcie wskaźnika przyczyni się do rozpoznawalności obszaru LGD oraz do promocji obszaru
	<i>Wskaźnik produktu:</i> Liczba operacji realizowanych przez organizacje pozarządowe(publikacje, gadżety, wydarzenia promocyjne, zakup strojów regionalnych i instrumentów muzycznych)	Wskaźnik pozwoli zmierzyć liczbę działań przeprowadzonych w ramach zaplanowanych środków. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności organizacji pozarządowych, promocji obszaru oraz kultywowania tradycji ludowych.
2. Rozwój gospodarczy oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD	<i>Wskaźnik Oddziaływania:</i> Wzrost o 5% zadowolenia mieszkańców obszaru LGD z poprawy jakości życia na obszarze wdrażania LSR	Wskaźnik pozwoli określić, czy i w jaki sposób realizacja LSR przyczyniła się do poprawy jakości życia mieszkańców na obszarze LGD.
	<i>Wskaźnik Oddziaływania:</i> Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tyś mieszkańców	Wskaźnik pozwoli ocenić, czy inwestycje w tworzenie miejsc pracy przeniosły się na wzrost liczby podmiotów gospodarczych na terenie działania LGD. Osiągnięcie wskaźnika będzie świadczyło o wzroście przedsiębiorczości mieszkańców,
2.1 Zaspokojenie potrzeb i aktywizacja mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku	<i>Wskaźnik rezultatu:</i> Liczba odbiorców szkoleń warsztatów, kursów	Wskaźnik pozwala na rejestrowanie wszystkich odbiorców szkoleń zrealizowanych w ramach operacji.
	<i>Wskaźnik rezultatu:</i> Liczba operacji o charakterze proekologicznym	Wskaźnik pozwoli zmierzyć ile operacji ukierunkowanych na ochronę środowiska/przeciwdziałanie zmianom klimatu zostało zrealizowanych
	<i>Wskaźnik rezultatu:</i> Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno- konsultacyjnych	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (animacja) Wskaźnik pozwala na rejestrowanie wszystkich uczestników zrealizowanych spotkań informacyjno-szkoleniowych.
2.1.1 Aktywnie na Ponidziu	<i>Wskaźnik produktu:</i> Liczba szkoleń, warsztatów, kursów w tym 1 dla osób niepełnosprawnych i 1 dla osób 50+	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW. Wskaźnik pozwala na rejestrowanie, ile szkoleń, warsztatów, kursów udało się dofinansować dzięki kwocie zaplanowanej na projekt grantowy. Osiągnięcie wskaźnika podniesie aktywność i kompetencje osób uczestniczących w warsztatach, kursach i szkoleniach, w szczególności osób niepełnosprawnych i 50+

	<u>Wskaźnik produktu:</u> Liczba szkoleń, warsztatów, kursów w tym 1 skierowany do osób młodych do 26 roku życia, 1 podnoszące świadomość ekologiczną	Wskaźnik pozwala na rejestrowanie, ile szkoleń, warsztatów, kursów udało się dofinansować dzięki kwocie zaplanowanej na konkurs. Osiągnięcie wskaźnika podniesie kompetencje osób młodych oraz innych osób uczestniczących w warsztatach, kursach i szkoleniach, a także podniesie świadomość ekologiczną
	<u>Wskaźnik produktu:</u> Liczba spotkań informacyjno- konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (animacja) Wskaźnik pozwoli rejestrować liczbę przeprowadzonych przez LGD spotkań mających na celu skuteczne wdrażanie strategii. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost wiedzy na temat pisania i rozliczania wniosków, zasad dofinansowania, a także obszaru działania LGD
2.2 Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy	<u>Wskaźnik rezultatu:</u> Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne	Wskaźnik mierzyć będzie bezpośrednio liczbę zrealizowanych projektów współpracy. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie wiedzy i kompetencji osób rozpoczynających działalność gospodarczą, a także poprawi funkcjonowanie organizacji pozarządowych
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> Liczba osób/podmiotów, korzystających z usług świadczonych w ramach funkcjonowania kreatora przedsiębiorczości	Wskaźnik pozwoli zmierzyć zainteresowanie osób/podmiotów z usług świadczonych w ramach kreatora. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie wiedzy i kompetencji osób rozpoczynających działalność gospodarczą, a także poprawi funkcjonowanie organizacji pozarządowych
	<u>Wskaźnik rezultatu:</u> Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (przedsiębiorczość) Wskaźnik pozwoli na rejestrowanie ile miejsc pracy zostało utworzonych dzięki kwotom przeznaczonym w LSR na tworzenie nowych i rozwinięcie istniejących przedsiębiorstw. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost liczby miejsc pracy na terenie LGD
	<u>Wskaźnik rezultatu:</u> Liczba zrealizowanych operacji innowacyjnych	Wskaźnik pozwoli na zarejestrowanie, czy wśród operacji związanych z tworzeniem przedsiębiorstw znalazła się innowacyjna. Osiągnięcie wskaźnika pozwoli na wprowadzenie innowacyjności do sektora przedsiębiorstw
2.2.1 Kreator przedsiębiorczości	<u>Wskaźnik produktu:</u> Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (projekt współpracy). Wskaźnik mierzy bezpośrednio liczbę zrealizowanych przez LGD operacji. Projekt współpracy przyczyni się do rozwoju całego obszaru LGD, a dodatkowo jego realizacja wpłynie na wzrost świadomości na temat przedsiębiorczości.
2.2.2 Rusz z Kopyta	<u>Wskaźnik Produktu:</u> Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (w tym 1 innowacyjne i	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW. Pozwala na zliczenie wszystkich operacji polegających na podjęciu działalności gospodarczej. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje powstanie nowych miejsc pracy, co przeniesie się na spadek bezrobocia

	5 przez osoby bezrobotne)	
	<u>Wskaźnik produktu</u> : Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW. Pozwala na zliczenie wszystkich operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstw. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje powstanie nowych miejsc pracy, co przemieści się na spadek bezrobocia
Szkolenia dla pracowników biura LGD	<u>Wskaźnik produktu</u> : Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (koszty bieżące, Funkcjonowanie LGD). Wskaźnik będzie mierzył czas poświęcony na odpowiednie przygotowanie pracowników do pełnienia powierzonych funkcji. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje odpowiednie przygotowanie pracowników do nowego okresu programowania
Szkolenia dla organów LGD	<u>Wskaźnik produktu</u> : Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (koszty bieżące, Funkcjonowanie LGD). Wskaźnik będzie mierzył czas poświęcony na odpowiednie przygotowanie organów LGD do pełnienia powierzonych funkcji. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje odpowiednie przygotowanie organów LGD do oceny wniosków, oraz innych prac wykonywanych w ramach prac w LGD.
Doradztwo w biurze LGD	<u>Wskaźnik produktu</u> : Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (koszty bieżące, Funkcjonowanie LGD). Wskaźnik będzie mierzył zainteresowanie świadczonym doradztwem. Osiągnięcie wskaźnika spowoduje, iż uzyskają wiedzę na temat możliwości pozyskania dofinansowania, a także praktyczną wiedzę o sposobach aplikowania o środki
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> : Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (koszty bieżące, Funkcjonowanie LGD). Wskaźnik pozwoli zmierzyć efektywność prowadzonego doradztwa
Funkcjonowanie biura	<u>Wskaźnik produktu</u> : Liczba miesięcy funkcjonowania biura	Wskaźnik przypisany do celu 6B PROW (koszty bieżące, Funkcjonowanie LGD). Wskaźnik pozwoli zmierzyć okres wdrażania strategii.

Wdrożenie Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność	<u>Wskaźnik rezultatu:</u> Liczba osób, które wzięły udział w szkoleniach	Wskaźnik pozwala na rejestrowanie wszystkich odbiorców szkoleń dla pracowników i członków organów. Z uwagi na fakt, iż uczestnicy będą się powtarzać do określenia wskaźnika przyjęto liczbę pracowników oraz liczbę członków organów, których szkolenie jest planowane
	<u>Wskaźnik rezultatu:</u> Liczba osób, którym udzielono informacji	Wskaźnik pozwala na rejestrowanie wszystkich potencjalnych beneficjentów, którym udzielono informacji .

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Wybór oraz ocena operacji to jedne z najważniejszych elementów wdrażania LSR. W celu realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, jak wskazuje tytuł – najistotniejsze są efekty wdrażania LSR, jakich oczekują mieszkańcy obszaru. Aby poznać oczekiwania mieszkańców zastosowano 5 metod partycypacji na etapie opracowywania sposobu wyboru oraz kryteriów.

Ocena operacji dokonywana będzie zgodnie z przyjętą *Procedurą oceny i wyboru operacji w ramach LSR* stanowiącą załącznik nr 9 do wniosku o wybór LSR, oraz *Procedurą oceny i wyboru grantobiorców* stanowiącą załącznik nr 10 do wniosku o wybór LSR, które dokładnie określają zasady oceny oraz wyboru. Wybór operacji należy do wyłącznej kompetencji Rady Przede wszystkim uwzględnia się zachowanie parytetów niezbędnych do niedyskryminującej oraz obiektywnej oceny wniosków oraz sposób udostępniania procedur i protokołów z posiedzeń do wiadomości publicznej. Wyłączenia z oceny wniosków osób powiązanych z wnioskodawcami poprzez więzi rodzinne czy też biznesowe, przeprowadzane będzie każdorazowo poprzez podpisanie oświadczenia o bezstronności przez członków organu decyzyjnego. Zachowanie parytetów, o których mowa w Procedurach wykluczających z oceny grupy interesu, przyczyni się do dokonywania ocen rzetelnych i bezstronnych.

W Procedurze wskazano, iż ocena dokonywana będzie poprzez dwa etapy. Pierwszy – wstępna ocena w zakresie spełnienia warunków udzielenia wsparcia - dokonywany na podstawie Karty weryfikacji formalnej stanowiącej załącznik nr 1 do Procedury, traktowany będzie, jako etap dostępu do drugiej części – oceny zgodności operacji z LSR i oceny punktowej. Etap pierwszy pozwoli ocenić zgodność wniosku z zakresem tematycznym oraz poprawność formalną złożonego wniosku. Etap drugi Ocena zgodności z LSR i *Ocena spełniania przez operację kryteriów wyboru określonych w LSR* polegał będzie na przyznaniu punktów operacji zgłaszanej do realizacji. Ocena dokonywana będzie na Karcie oceny wniosku stanowiącej załącznik nr 3 do Procedury. W Karcie oceny wniosku każdorazowo przed naborem dobierany będzie zestaw kryteriów tak, aby ocenie podlegały elementy mające istotny wpływ na realizację LSR oraz osiągnięcie założonych wskaźników produktu i rezultatu. Wyżej wymienione procedury zostały stworzone przez Członków Rady oraz Zespół ds. opracowania LSR na podstawie zgromadzonych materiałów i informacji podczas konsultacji społecznych, warsztatów oraz zgromadzonych ankiet. Podczas kilku spotkań wspólnie pracowali nad stworzeniem Procedur posilując się poradnikiem dla lokalnych grup działania, wytycznymi Ministerstwa, dostępnymi ustawami i rozporządzeniami. Wraz z Procedurami oceny i wyboru na podstawie zgromadzonych materiałów podczas konsultacji i innych spotkań i warsztatów stworzone zostały również kryteria wyboru, które stanowią odpowiednio załączniki nr 11 i 12 do wniosku o wybór LSR. Opracowane kryteria są mierzalne, sposób przyznawania punktów został opracowany w taki sposób, aby uniknąć sytuacji niepożądanych, polegających na subiektywnej ocenie. Zależność przyznania punktów zależy od spełniania/niespełnienia kryterium. Przyjęte kryteria ilościowe są mierzalne, nie przewidują punktacji ułamkowych, a kryteria jakościowe posiadają opis podejścia do ich oceny. Kryteria wraz z opisem stanowią załącznik do wniosku o wybór LSR. Zmiany kryteriów są możliwe pod warunkiem poddania ich konsultacjom społecznym oraz przeprowadzeniem zmiany zgodnie z procedurą ustalania i zmiany kryteriów. Zmiana kryteriów nie będzie możliwa w trakcie trwania konkursu, to znaczy od momentu jego ogłoszenia do zakończenia procesu oceny i wyboru operacji. Zmiana kryteriów może nastąpić w sytuacji gdy zagrożona jest realizacja LSR, np: gdy osiągnięcie zakładanych wskaźników okaże się niemożliwe.

Przyjęte kryteria, są adekwatne do diagnozy a ich spełnienie przyczyni się do osiągnięcia celów, wskaźników produktu i rezultatu LSR. Premiowane będzie tworzenie większej niż wymagana liczby miejsc pracy, ze względu na fakt, iż ich niewystarczająca ilość jest największym problemem obszaru, przynależność bądź oddziaływanie na grupę defaworyzowaną, turystykę, rekreację, zwiększające kwalifikacje mieszkańców oraz zakładające wyższy wkład własny, co może przyczynić się do zrealizowania większej liczby projektów. W ramach tworzenia miejsc pracy przedsięwzięcia podzielone zostały na podejmowanie oraz rozwijanie działalności gospodarczej. Zgodnie z zapisami *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020*, na podejmowanie działalności gospodarczej pomoc wypłacana będzie w formie płatności ryczałtowej, jako premia 100% dofinansowania. Na podstawie złożonych Arkuszy pomysłów, gdzie potencjalni przedsiębiorcy deklarowali ilość potrzebnych środków na założenie działalności poziom wsparcia na założenie działalności wyniesie 100 000 zł. Stworzenie warunków do

samozatrudnienia wpłynie na zatrzymanie młodych osób na obszarze oraz przyczyni się do powstawania miejsc pracy. Z założenia osoby młode są grupą najszybciej dostosowującą się do nowych warunków i rozwiązań, co pomoże w osiągnięciu założonych celów. Przedsięwzięcie kierowane również do osób bezrobotnych, które same dla siebie mogą stworzyć miejsce pracy.

Podczas konsultacji, jak również na spotkaniach zespołu ds. tworzenia LSR ustalono, iż rozwój istniejących działalności, o którym mowa w ww. rozporządzeniu wspierany będzie maksymalnym możliwym dofinansowaniem, równym 70% kosztów kwalifikowalnych. Kwota wsparcia to od 50 000 do 300 000 tys. zł. Ustalenie takiej kwoty stawi przed beneficjentem obowiązek utworzenia co najmniej jednego miejsca pracy, dodatkowo premiowanie będzie utworzenie więcej niż jednego miejsca pracy.

Zgodnie z założeniami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 premiowane będą również działania wpływające na ochronę środowiska oraz przeciwdziałające zmianom klimatu. Dodatkowo punktowane będą również przedsięwzięcia innowacyjne. Innowacyjność będzie rozpatrywana ze względu na obszar: innowacyjność w skali powiatu i w skali gminy, ocena innowacyjności będzie dokonywana przez członków Rady na podstawie złożonej dokumentacji i posiadanej wiedzy. W ramach rozwoju przedsiębiorczości dodatkowe punkty otrzymają operacje innowacyjne, które odzwierciedlą się w atrakcyjności obszaru pod względem gospodarczym. Rozwiązania innowacyjne wymagane będą przede wszystkim od podmiotów realizujących operacje z zakresu rozwoju działalności gospodarczych. Ich zastosowanie odzwierciedli się w jakości świadczonych usług, towarów czy przeprowadzanych procesów na obszarze LGD. Definicja innowacyjności przyjęta dla operacji realizowanych w ramach konkursów dotyczących podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej brzmi: *innowacja* – wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych

Podejście innowacyjne w Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Ponidzie odnosi się zarówno do obszaru, którego dotyczy strategia jak i do działań, które w ramach konkretnych przedsięwzięć będą miały charakter nowości na terenie LGD Ponidzie. Poprawna będzie innowacyjność związana z nowymi technologiami, usprawnieniem procesu technologicznego ale również powrót do tradycji czy obrzędów. Istotne będzie wprowadzanie innowacyjności w obszarze ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatycznym, czy zwalczania ubóstwa.

W ramach celu **Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD** innowacyjność może wynikać z podejścia do realizacji zadania. Istnieje możliwość przeprowadzenia skoordynowanych, skonsultowanych z różnymi partnerami działań prowadzących do rozwoju turystyki obejmujących obszar 5 gmin wchodzących w skład LGD Ponidzie, zamierzających połączyć zasoby i wysiłki na rzecz rozwoju atrakcyjności i funkcji turystycznej obszaru. Nowością mogą być zaplanowane działania informacyjno-promocyjne, mające znacznie zwiększyć rozpoznawalność obszaru objętego LSR, poprawić jego konkurencyjność w regionie, przy czym nacisk powinien być przeniesiony z rozproszonych działań na wspólną, wykorzystując różne narzędzia akcją promocyjno-informacyjną, ludowość oraz powrót do tradycji, kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów, tradycyjne zawody i rzemiosła to kolejne „nowości”, jakie wspierane będą w działaniach LGD PONIDZIE

Innowacyjność w działaniu **Rozwój gospodarczy regionu oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD** powinna przejawiać się we wzmocnieniu własnej tożsamości obszaru i przekuwaniu jej w czynnik integrujący mieszkańców oraz budujący charakterystyczną odrębność obszaru. W celu zmierzającym do wzrostu poziomu przedsiębiorczości mieszkańców za innowacyjne uznawane będą działania zmierzające do stworzenia spójnego systemu zapewniającego pomoc finansową, edukacyjną przedsiębiorcom wraz z zintegrowanym systemem promocji gospodarczej, a także wdrażanie nowego procesu, metody marketingowej czy organizacji miejsca pracy. Innowacyjność cechować będzie proces wdrażania LSR obejmujący szeroki przepływ informacji, konsultacji, dialogu z lokalną społecznością, co ma umożliwić szerokie i efektywne wykorzystanie funduszy, uświadomić mieszkańców, że standard ich życia zależy także od nich i ich aktywności społecznej

W okresie programowym 2014-2020 LGD oprócz projektów związanych z zakładaniem i rozwojem działalności gospodarczej planuje się realizację projektów grantowych. Projekty grantowe będą ogłaszane dwa razy i będą to projekty w zakresie rozwoju kultury i rekreacji na Ponidziu oraz w zakresie upowszechnienia sportu i promocji Ponidzia. Dofinansowanie dla grantobiorców realizujących zadania w ramach projektów grantowych utrzymane zostało na maksymalnym możliwym poziomie czyli 100% w kwocie od 5.000-50.000 tys. zróżnicowanie kwotowe wynika z różnych potrzeb, które były zgłaszane podczas konsultacji, warsztatów oraz przy składaniu Arkuszy Pomysłu. Działania skierowane będą głównie do organizacji pozarządowych, które stanowią jedną z grup defaryzowanych a które bardzo często nie mają

środków na realizację projektów z racji braku wkładu własnego. Kwoty dofinansowania opracowane zostały również na bazie Arkuszy pomysłów składanych do Biura LGD, rozmów z autorami oraz posłkowano się również zestawieniem zrealizowanych projektów w okresie finansowania 2007-2013. Jeden projekt grantowy będzie realizował cel szczegółowy 1.3 *Promocja Pomidzia*, a drugi ogłoszony nabór realizował będzie cel 2.1 *Zaspokojenie potrzeb i aktywizacja mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku*.

Projekty te zgodnie z rozporządzeniem skierowane będą przede wszystkim do organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych zajmujących się tematyką sportową, turystyczną oraz rekreacyjną. Poprzez realizację projektów grantowych planuje się osiągnięcie następujących **wskaźników produktu**:

1. Liczba operacji realizowanych przez organizacje pozarządowe (publikacje, *gadżety, wydarzenia promocyjne* zakup strojów regionalnych i instrumentów muz)

2. Liczba szkoleń, warsztatów, kursów w tym 1 dla osób niepełnosprawnych i 1 dla osób 50+

oraz wskaźników rezultatu:

1 *Liczba odbiorców operacji promocyjnych*

2. *Liczba odbiorców szkoleń warsztatów, kursów*

Celem projektów grantowych będzie:

1. Promocja PONIDZIA

2. Zaspokojenie potrzeb i aktywizacja mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku

Ze względu na duże zainteresowanie grup nieformalnych oraz stowarzyszeń planuje się dwukrotnie ogłosić nabór na Projekty Grantowe. Wielkość środków przeznaczonych na te nabory wyniesie 600 000,00 zł. Podczas spotkań warsztatowych członkowie Rady opracowali Procedury obejmujące: zasady weryfikacji wykonania grantów przez grantobiorców, zasady realizacji grantów, zasady sprawozdawczości z realizacji grantów, zasady monitoringu i kontroli PG, zasady ustalania kwoty wsparcia dla grantobiorców, oraz zawierają opis sposobów zabezpieczenia się LGD przed niewywiązaniem się grantobiorców z warunków umowy na ich realizację. Wyżej wymienione procedury Projektów Grantowych stanowią złącznik do wniosku o wybór LSR.

Oprócz projektów grantowych oraz projektów związanych z rozwojem przedsiębiorczości ogłaszane będą również konkursy, które będą realizowane cele szczegółowe 1.1 Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych, 1.2 Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej oraz cel 2.1 Zaspokojenie potrzeb i aktywizacja mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku. Najwięcej punktów podczas oceny zgodności z kryteriami oceny mogą otrzymać te operacje, które będą realizowane przez podmioty posiadające doświadczenie, których operacja przyczyni się do poszerzenia oferty lub bazy turystycznej, rekreacyjnej, kulturowej i sportowej obszaru LGD a realizacja operacji odbywać się będzie na obszarach miejscowości zamieszkałej przez mniej niż 5000 mieszkańców. Na wyżej wymienione przedsięwzięcia zaplanowano 2 100 000 z dofinansowaniem 100%. Dzięki tak wysokiej kwocie wsparcia zostaną zrealizowane 34 projekty, które będą dotyczyły odrestaurowania zabytków, zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, kulturalnej oraz rozrywkowej, zostaną zmodernizowane szlaki turystyczne, a także zorganizowane zostaną szkolenia, kursy oraz warsztaty.

Lokalna Grupa Działania nie będzie realizowana zadań własnych.

VII. PLAN DZIAŁANIA

Proces wdrożeniowy LSR składać się będzie z naborów przeprowadzonych w 2 okresach czasowych. Na przestrzeni lat 2016-2023 planuje się ogłoszenie 8 naborów w tym 2 na projekty grantowe. Plan działania został ustalony w sposób, który pozwoli zrealizować 2 cele ogólne: 1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD oraz 2. Rozwój gospodarczy oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD oraz składające się na nie cele szczegółowe

W pierwszym okresie zaplanowano realizację operacji związanych z zakładaniem działalności gospodarczej oraz jej rozwojem. Ich realizacja wpłynie na utworzenie nowych miejsc pracy. Pomóc w tym mają przedsięwzięcie 2.2.1. *Kreator przedsiębiorczości* (planowany jednak do zakończenia w drugim okresie). Operacje te będą odpowiedzią na zgłaszane przez mieszkańców problemy związane z sytuacją na rynku pracy i niską przedsiębiorczością. Prowadzone będą również nabory związane z budową lub modernizacją infrastruktury turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej. Pozwoli to na określenie możliwości wykorzystania istniejących zasobów znajdujących się na terenie objętym LSR.

Organizowane będą również spotkania informacyjno-konsultacyjne pomagające potencjalnym beneficjentom w aplikowaniu o środki. Wybranie tego typu operacji stworzy podstawy do realizacji działań

zaplanowanych kolejny okres. Pobudzą one rozwój obszaru LGD, zwiększą zaangażowanie przedsiębiorców i mieszkańców oraz zachęcą potencjalnych turystów do spędzenia czasu w tym miejscu.

Na pierwszy okres, przypadający na lata 2016-2018, przewidziano zakończenie realizacji większości projektów związanych z budową lub modernizacją i wyposażeniem obiektów infrastruktury turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej oraz 8 szt. operacji w ramach aktywizacji. Realizację projektów związanych z utworzeniem lub modernizowaniem szlaków turystycznych, a także z odrestaurowaniem zabytków przewidziano na drugi okres. Lata 2019-2021 to również działania promocyjne (w ramach aktywizacji -7 szt.) oraz realizowane projekty promocyjne i kultywujące tradycje w ramach projektów grantowych (w ramach przedsięwzięcia Ponidzie Poleca realizowane będą projekty związane z zachowaniem dziedzictwa kulturowego, w ramach których będzie można realizować zakup strojów ludowych oraz instrumentów muzycznych.. Pozwoli to rozwiązać problem związany z niezadowalającą ofertą spędzania wolnego czasu), spotkania informacyjno-konsultacyjne, a także realizowane projekty szkoleniowe, które z kolei wiążą się z podnoszeniem wiedzy, kompetencji i aktywności mieszkańców. Kapitał społeczny obszaru wzmocniony będzie dodatkowo poprzez wydarzenia promujące prozdrowotny styl życia oraz integrację mieszkańców

W ostatnim okresie przewidziano realizację działań promocyjnych w ramach „aktywizacji” związanych z udziałem w targach, wykonaniem wydawnictw promocyjnych obszaru.

Plan działania należy uznać za racjonalny, gdyż zaplanowano go w sposób gwarantujący spełnienie celów i założeń zawartych w LSR. W początkowej fazie harmonogramu przedsięwzięto środki na budowanie i zwiększanie potencjału terenu poprzez zwiększenie się liczby nowych miejsc pracy, budowę i rozwój infrastruktury turystycznej oraz promocję obszaru i wzmocnianie kapitału społecznego. Kolejne lata to zwiększony marketing obszaru, integracja mieszkańców terenu LGD – bazujące na poprzednim okresie. Kompleksowe podejście do rozwoju lokalnego, wykorzystujące zasoby obszaru i pasje mieszkańców zawarte w celach ogólnych pozwoli na spełnienie założonych wskaźników, a co za tym idzie – zniwelowanie problemów zgłaszanych przez lokalną społeczność. Harmonogram realizacji celów – osiągnięcia wskaźników, zobrazowany został w Planie działania stanowiącym załącznik nr 3 do LSR.

LGD PONIDZIE planuje zrealizować 2 projekty współpracy. Pierwszy **Kreator Przedsiębiorczości** realizowany będzie z 20 partnerami, w tym z partnerem z zagranicy. Realizacja przedsięwzięcia polegała będzie na działaniach edukacyjnych z zakresu przedsiębiorczości dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i zawodowych oraz dla osób podejmujących działalność gospodarczą. *Kreator przedsiębiorczości* to projekt międzynarodowy, którego celem jest zwiększenie wiedzy ekonomiczno-biznesowej wśród dzieci i młodzieży, rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR oraz współpraca pomiędzy jednostkami gospodarczymi biorącymi udział w projekcie. Swym zakresem wpisuje się w cel szczegółowy 1.2 niniejszej Strategii, polegający na realizacji działań pobudzających przedsiębiorczość. Dodatkowo ma na celu wzmocnienie kapitału społecznego, organizację konferencji, szkoleń, warsztatów, spotkań oraz promowanie obszaru, produktów i usług lokalnych. Tworzenie kreatora przedsiębiorczości przyczyni się do kształtowania postaw przedsiębiorczości, wsparcie osób planujących założyć własną działalność gospodarczą oraz wsparcie młodych osób, pragnących poszerzyć swoje kwalifikacje zawodowe. Na obszarze LGD PONIDZIE realizacja projektu pozwoli na uzyskanie doradztwa zawodowego, księgowego oraz doradztwa w zakresie pozyskiwania funduszy przez osoby fizyczne, ale także przez organizacje pozarządowe. Drugi projekt będzie realizowany w partnerstwie 5 LGD: Dorzecze Wisły, Perły Czarnej Nidy, Ponidzie, Królewskie Ponidzie oraz Ziemia Jędrzejowska „Gryf” i ma na celu zinventaryzowanie, uporządkowanie i oznakowanie a następnie szeroką promocję turystycznych szlaków ponidziańskich i powiślańskich na obszarze realizacji. Na obszarze wszystkich LGD, które wyraziły wolę współpracy istnieje wiele różnorodnych szlaków: wodnych, rowerowych, pieszych, nordic walking, edukacji przyrodniczej i historycznej, lecz są one w dużej mierze rozmyte w obszarze, słabo lub w ogóle nieoznakowane i niewystarczająco promowane

VIII. BUDŻET LSR

Liczba ludności na obszarze LGD oszacowana na 40 611 osób na dzień 31 grudnia 2013r. pozwala ubiegać się o środki w wysokości 6 000 000 zł na wdrażanie LSR (poddziałanie 19.2), 1 450 000 zł na koszty bieżące i aktywizację (poddziałanie 19.4) oraz 120 000 zł na projekty współpracy (poddziałanie 19.3), co stanowi 2% kwoty przyznanej na realizację LSR. Należy jednak zauważyć, iż wskaźniki dotyczące działań z zakresu współpracy odnoszą się do wyższej kwoty (5% kwoty przewidzianej na poddziałanie 19.2), w związku z czym w momencie, gdy zajdzie taka możliwość LGD ubiegało się będzie o zwiększenie

kwoty na wymienione działania. Po dokonaniu oceny przez Komisję Konkursową budżet LGD PONIDZIE uległ zmieszeniu o 10 %. W związku z czym budżet realizowany będzie w następujących kwotach:

1. na wdrażanie LSR (poddziałanie 19.2), 5 400 000 zł
2. na projekty współpracy (poddziałanie 19.3) 108 000 zł
3. na koszty bieżące i aktywizację (poddziałanie 19.4) 1 305 000 zł

Zgodnie z zapisami *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020*, w ramach wdrażania LSR 50 % środków przeznaczonych na realizację LSR należy przeznaczyć na tworzenie lub utrzymanie miejsc pracy. W budżecie LGD PONIDZIE środki przeznaczone na tworzenie miejsc pracy wynoszą 50% planowanej kwoty wsparcia, czyli 2 700 000 zł. W sumie w ramach wskaźnika rezultatu *Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)*, planuje się osiągnąć pułap 21 nowych miejsc pracy, co będzie odpowiedzią na problem związany z bezrobociem.

Znaczna część budżetu w kwocie 1 565 000 złotych (w tym 50 000 zł w ramach projektu współpracy) została zaplanowana na operacje związane z realizacją celu szczegółowego 1.2 Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej obszaru LGD PONIDZIE, co wynika ze zdiagnozowania na obszarze LGD problemu, jakim jest niewystarczająca ilość obiektów infrastruktury turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej przy jednoczesnym dużym potencjale turystycznym. Zaplanowano 285 000 tys. zł na działania związane z odrestaurowaniem zabytków (Cel szczegółowy 1.1). Realizacja celu szczegółowego 1.3 Promocja PONIDZIA pochłonie budżet w wysokości 331 205 zł. - będzie to realizacja projektów grantowych oraz działania związane z aktywizacją, mające na celu promocję terenu LGD i zachowanie lokalnych tradycji. Na cel 2.1 związany z zaspokojeniem potrzeb mieszkańców zaplanowano budżet w wysokości 664 600 zł. W ramach tego budżetu planuje się realizację 25 szkoleń, warsztatów i kursów co przyczyni się do zwiększenia potencjału ludzkiego, 6 spotkań informacyjno-konsultacyjnych (w ramach aktywizacji), które powinny przyczynić się do składania większej liczby poprawnie uzupełnionych wniosków oraz 1 projekt współpracy w ramach którego planuje się świadczyć różnorodną pomoc doradczą dla mieszkańców, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych. Na realizację Celu szczegółowego 2.2 Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy przewidziano budżet w wysokości 2 700 000 zł.

Na operacje dedykowane grupom defaworyzowanym planowane jest przeznaczenie 30% środków z działania 19.2, tj. 1 620 000

Budżet będzie w całości finansowany ze środków EFRROW.

Dokładny podział środków przedstawia załącznik nr 5 do LSR – Budżet LSR.

IX. PLAN KOMUNIKACJI

Jednym z aspektów wartości dodanej, możliwej do osiągnięcia w wyniku zastosowania RLKS na danym obszarze działania, powinno być systematyczne rozwijanie potencjału społeczności lokalnych do świadomego osiągnięcia celów strategii. Można to osiągnąć poprzez tworzenie warunków do aktywnego, ciągłego i szeroko rozumianego uczestnictwa społeczności lokalnych w jej bieżącym wdrażaniu oraz kreowaniu lokalnych liderów, którzy dzięki swojemu zaangażowaniu i prowadzonej działalności zawodowej mogą przyczynić się do rozwoju całego obszaru i osiągnięcia założonych celów. Podstawowym warunkiem do skutecznego zaangażowania społeczności lokalnej w realizację LSR jest skuteczna a co ważniejsze obustronna komunikacja. Udział społeczności lokalnej jest bardzo istotny w trakcie wdrażania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Celem działań planu komunikacyjnego jest:

- promocja Programu Rozwoju Obszaru Wiejskich na lata 2014-2020, w szczególności programu Leader i informowanie o efektach jego realizacji,
- zapewnienie informacji o Programie dla potencjalnych beneficjentów działań,
- informowanie społeczności powiatu pińczowskiego o możliwościach wsparcia w ramach programu,

- zapewnienie informacji o założeniach i kształcie Programu Rozwoju Obszaru Wiejskich na lata 2014-2020 dla potencjalnych beneficjentów działań programu wdrażanych przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego,
- uzyskanie zwrotnej informacji dotyczącej wiedzy mieszkańców na temat programu LEADER oraz LSR,
- ocena przez mieszkańców skuteczności realizacji LSR oraz funkcjonowania stowarzyszenia,
- wskazanie kierunków dalszego rozwoju obszaru lub istotnych zmian w LSR,

Cele te zostaną osiągnięte poprzez realizację następujących działań:

- zapewnienie stałego dostępu jak najszerszemu gronu odbiorców do aktualnych informacji o programie oraz jego realizacji (strona internetowa, broszury, informacja telefoniczna oraz konsultacje i doradztwo w biurze prowadzone przez pracowników)
- propagowanie celów i założeń programowych poprzez organizację spotkań informacyjnych i szkoleniowych,
- wymianę informacji i współpracę w zakresie przygotowywania wspólnych akcji informacyjno-promocyjnych z innymi instytucjami zaangażowanymi w realizację programu, partnerami społecznymi i gospodarczymi, organizacjami pozarządowymi, itp.
- promowanie znaku Leader oraz zapewnienie jego właściwej wizualizacji
- aktualizowanie na stronie internetowej www.lgdponidzie.pl stanu wdrażania LSR oraz bazy dobrych praktyk projektów zrealizowanych w ramach Leader (przy wyborze projektów oceniana będzie ich komplementarność, innowacyjność, a także ich wpływ na rozwój obszarów wiejskich)

W związku z faktem, iż obszarem działania LGD PONIDZIE jest obszar powiatu pińczowskiego to i działania komunikacyjne będą skierowane przede wszystkim do społeczności powiatu pińczowskiego. Partnerzy społeczni i gospodarczy, instytucje, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty, których działalność związana jest bezpośrednio lub pośrednio z rozwojem obszarów wiejskich, a więc wszyscy potencjalni beneficjenci będą informowani o możliwości składania wniosków w ramach przedsięwzięć wskazanych w LSR oraz zasadach i kryteriach wyboru za pośrednictwem środków masowego przekazu, za pośrednictwem Internetu, na szkoleniach, konsultacjach. Lokalna społeczność będzie miała możliwość wypowiedzenia się na tematy związane z realizacją LSR oraz rozwojem obszaru objętego LSR zarówno bezpośrednio na wyżej wymienionych spotkaniach jak i poprzez wypełnianie ankiet zamieszczanych na stronie internetowej. Wszystkie wnioski/opinie zebrane podczas działań komunikacyjnych będą analizowane pod kątem ich zasadności i ewentualnie zostaną wykorzystane do aktualizacji LSR, Planu komunikacyjnego lub stosowanych procedur, tak by jak najlepiej wykorzystać możliwości płynące z wdrażania LSR

Narzędzia komunikacji będą dobierane w taki sposób, by w pierwszej kolejności informować o możliwości ubiegania się o dofinansowanie projektu w ramach Programu i zachęcać potencjalnych beneficjentów do składania wniosków. W dalszej kolejności będą zachęcać zainteresowanych do zdobycia szczegółowych informacji na temat wymogów formalnych, zasad dofinansowania, niezbędnych dokumentów itp. w celu złożenia wniosku.

Narzędzia i metody działań informacyjnych i promocyjnych zostaną precyzyjnie dobrane do potrzeb i możliwości percepcji danej grupy docelowej.

Wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych:

W całym okresie programowym zakłada się prowadzenie konsultacji w każdej gminie. Spotkania będą się odbywały przed naborami wniosków. Uczestnicy spotkań uzyskają informacje, jak poprawnie napisać wniosek, jakie są kryteria wyboru. Na spotkaniach prezentowane będą dobre praktyki. Przewiduje się 34 spotkań informacyjno-konsultacyjnych z czego 4 o zasięgu powiatowym oraz 30 na terenie poszczególnych gmin. Przewidywana liczba uczestników każdego spotkania min. 15 osób. Zakłada się również przeprowadzenie 2 spotkań informacyjno-konsultacyjnych dla potencjalnych beneficjentów, a w szczególności dla grup defaworyzowanych w celu przekazania informacji na temat realizacji projektów grantowych oraz 2 spotkań dotyczących bieżących spraw z zakresu realizacji i wdrażania PROW 2014-2020 oraz zasad prawidłowego rozliczania operacji przez beneficjentów. Przewidywana liczba uczestników jednego spotkania wyniesie min. 15 osób. Każde spotkanie informacyjne czy szkoleniowe

posłuży do zbierania opinii na temat jakości przeprowadzonego spotkania, jak również do uzupełniania ankiet- 95 szt. Na spotkaniach mieszkańcy w ramach dyskusji przekazywać będą swoje spostrzeżenia i uwagi dotyczące wdrażania LSR.

Dodatkowo planuje się:

- publikację aktualnych informacji i dokumentów dotyczących Programu na stronie internetowej i tablicy ogłoszeń w biurze. (Na stronie internetowej stowarzyszenia zamieszczone będą również przydatne linki do stron internetowych instytucji zarządzających programem).
- współpracę ze środkami masowego przekazu na poziomie lokalnym (zaproszenia na konferencje lub inne wydarzenia)
- przygotowanie i publikację materiałów poświęconych wdrażanym działaniom. Przewiduje się publikację 2 artykułów w prasie lokalnej.
- przygotowanie i publikację folderów w ilości 3 000 sztuk,
- wykonanie broszury informacyjnej dotyczącej założeń do programu 2014-2020 w nakładzie 1 000 sztuk
- wizualizację logo i promocję Programu Leader poprzez wykonywanie materiałów promocyjno-reklamowych- kalendarzy itp. Przewiduje się wykonanie 900 sztuk kalendarzy.
- udział w spotkaniach organizowanych przez beneficjentów, podmioty zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich i inne jednostki organizacyjne
- udział/organizacja/współorganizacja lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich wydarzeń poświęconych promocji obszaru oraz działalności LGD, (np. dożynki, imprezy sportowe, imprezy kulturalne). Udział w powyższych imprezach uzależniony będzie od kalendarza imprez. W okresie realizacji Planu Komunikacyjnego, zakłada się uczestnictwo w 5 wydarzeniach. Przewiduje się, że z tego typu formy uzyskania informacji jak i promocji skorzysta kilkanaście tysięcy osób, w tym potencjalni beneficjenci. W okresie realizacji Planu Komunikacyjnego, podobnie jak w latach ubiegłych w biurze Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE pracownicy biura będą udzielać informacji związanych z procedurami ubiegania się o pomoc. Działania będą prowadzone przez bezpośredni kontakt z beneficjentami, kontakt telefoniczny, mailowy oraz przez pisemne udzielanie wyjaśnień. Przewiduje się, że z tej formy uzyskania informacji skorzysta co najmniej kilkaset zainteresowanych podmiotów- beneficjentów. Planuje się również poszerzenie funkcjonalności strony internetowej poprzez wprowadzenie bazy projektów PROW z lat ubiegłych jak i tych projektów realizowanych na bieżąco – informacje na niej będą aktualizowane na bieżąco.

Ocena skuteczności przeprowadzanych działań zawartych w Planie Komunikacyjnym PROW 2014-2020 będzie dokonywana przez specjalistę ds. wdrażania LSR lub pracownika biura LGD PONIDZIE wskazanego przez Dyrektora biura. Ocena dokonywana będzie na podstawie ankiety przeprowadzanej wśród uczestników spotkań, szkoleń, co pozwoli ocenić skuteczność przeprowadzonych działań. Pozostałe działania informacyjno- promocyjne zawarte w Planie będą ocenione w oparciu o obserwację efektywności powyższych działań.

W załączniku do LSR przedstawiono plan komunikacji w formie tabelarycznej gdzie uwzględniono grupy docelowe działań oraz środki przekazu. W doborze środków przekazu pomogli mieszkańcy obszaru, którzy w wypełnianych ankietach wskazywali, jaka forma przekazywania informacji jest najskuteczniejsza. W ankiecie skierowanej do mieszkańców powiatu Pińczowskiego 52% ankietowanych wskazało, iż najlepszą formą przekazywania informacji na temat działalności LGD oraz ogłaszanych naborów jest bezpośredni kontakt z pracownikami biura czy to przez konsultacje w biurze czy przez spotkania w wyznaczonych doraźnie punktach konsultacyjnych. Na drugim miejscu wskazane zostało przekazywanie informacji poprzez lokalne portale lub prasę. Natomiast w dalszej kolejności wskazywane były informatory, ulotki oraz informacje zamieszczane na stronie internetowej LGD PONIDZIE

Stosowane działania komunikacyjne oraz wykorzystywane w tym celu środki przekazu, podlegać będą cyklicznym badaniom efektów, jakie przynoszą i porównywaniu ich z zakładanymi efektami. Jeśli w wyniku monitoringu lub ewaluacji stwierdzi się, iż któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanego efektów, zostanie zastosowany plan naprawczy. Plan ten polegać będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych i ich udoskonaleniu lub wprowadzeniu innych, które w ocenie LGD będą bardziej

odpowiednie w drodze do celu. Każde bowiem działanie ma swe atuty, ale nosi także w sobie pewną dozę ryzyka. Oczywiście trudno jest przewidzieć zakres takiego ryzyka, szczególnie, jeśli spowodowane jest ono barierami zewnętrznymi. Ale może istnieć także ryzyko po stronie LGD. Dlatego bardzo ważne jest, by już na etapie budowania planu komunikacji być świadomym tego ryzyka.

Przedstawione środki przekazu są różnorodne oraz odpowiednie dla poszczególnych grup docelowych. Różnorodność środków przekazu jest efektem różnorodności grup docelowych. Idealnym środkiem przekazu dla osoby bezrobotnej jest zamieszczenie informacji na tablicy ogłoszeń w Powiatowym Urzędzie Pracy, czy na stronie internetowej UG lub LGD PONIDZIE, osoby młode najwięcej czasu spędzają przy komputerze czytając informacje na różnych stronach internetowych, często uczestniczą w imprezach promocyjnych, dla osób starszych najlepszym źródłem informacji jest prasa i najlepiej, gdy będzie to prasa lokalna i dodatkowo bezpłatna. Jeżeli chodzi o publikacje, foldery czy gadżety to tu już bez względu na wiek i status społeczny wszyscy są odbiorcami. Mając doświadczenie z lat poprzednich wiemy, że mieszkańcy obszaru chętnie uczestniczą w warsztatach, spotkaniach czy konferencjach. W tych przypadkach najlepszym środkiem przekazu są plakaty, informacje na stronach internetowych.

W planie komunikacji ujęto wiele działań komunikacyjnych, skierowanych do różnych grup społecznych, mających różne cele odpowiadające celom nakreślonym w LSR i mających przynieść różne efekty. Dobre przez nas metody, techniki, środki i narzędzia przekazu informacji, a także doświadczenie i wysoki poziom umiejętności komunikacji interpersonalnej i merytorycznej pracowników biura LGD powinny przynieść planowane efekty. LGD planuje, że uzyska wsparcie w tym zakresie w wielu osobach będących członkami LGD, pełniącymi wielorakie funkcje społeczne i organizacyjne, a przede wszystkim będącymi liderami społecznymi i aktywnymi uczestnikami procesów wdrażania poprzedniej LSR.

W sytuacji zaistnienia problemów z wdrażaniem LSR, a także niskiego poparcia społecznego dla działań realizowanych przez LGD zostaną zintensyfikowane działania mające na celu przyspieszenie realizacji strategii oraz zostanie przeprowadzona analiza prowadzonych działań i ewentualnie dokonana ich korekta.

X. ZINTEGROWANIE

Podejście zintegrowane LSR opracowanej przez LGD Ponidzie odnosi się do:

- bezpośrednich powiązań celów, planowanych przedsięwzięć i operacji
- wykorzystaniu zasobów dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego oraz kapitału społecznego obszaru.
- wzajemnych związków pomiędzy podmiotami uczestniczącymi we wdrażaniu LSR,

Dwa cele strategiczne wynikają bezpośrednio z diagnozy stanu obecnego, przyjętej wizji oraz misji. Bazują na elementach wyznaczających spójność obszarową. Cele, przedsięwzięcia i operacje są względem siebie komplementarne, realizowane równocześnie lub w sposób uzupełniający się spowodują wystąpienie efektu synergii i zapewnią inteligentny i zrównoważony rozwój.

Realizacja celu strategicznego „Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyki LSR jest możliwa do osiągnięcia poprzez przyporządkowane mu cele szczegółowe, ale także poprzez realizację celów pozostałych. Turystyczne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-kulturowych obszaru w znacznej mierze jest uzależnione od zwiększenia przedsiębiorczości wśród mieszkańców a zwłaszcza przedsiębiorczości w zakresie turystyki (agroturystyki, gastronomii, usług hotelarskich, pamiątkarskich, rekreacyjnych związanych z zagospodarowaniem czasu wolnego, itp.). Wpływ na zwiększenie ruchu turystycznego będą miały działania podejmowane w zakresie odpowiedzialności za środowisko przyrodniczo-krajobrazowe. Jednocześnie wraz z większym ruchem turystycznym będzie potrzebna ochrona środowiska przed nadmierną presją turystów, by nie dopuścić do zdeptania roślinności, wypłoszenia zwierząt, czemu służyć ma budowa infrastruktury turystycznej. Zwiększona ilość turystów to dodatkowe zyski dla mieszkańców. Naturalna potrzeba ich utrzymania a także zwiększenia, powodować będzie mobilizację ludności do zwiększonego wysiłku w celu uatrakcyjnienia oferty. Czerpiąc z zasobów dziedzictwa niematerialnego społeczność lokalna dążyć będzie do efektywniejszego poprawiania stanu środowiska, usprawniania i zwiększania estetyki przestrzeni publicznej. Powyższe działania wymagać będą

od mieszkańców i beneficjentów wdrażających LSR postawy otwartej do integracji społecznej, świadomej działań inwestycyjnych wymagających określonej wiedzy. Większa wśród mieszkańców świadomość własnej tożsamości wpłynie na rozwój produktów turystycznych właściwych obszarowi. Rozwój przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki przypisane realizacji celu „Rozwój gospodarczy regionu oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LSR wymagać będzie nie tylko działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji bezpośrednich, lecz również wiedzy o zasobach „małej ojczyzny” w oparciu, o które planuje się rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej. Integralność obejmuje również wzajemne związki pomiędzy podmiotami uczestniczącymi we wdrażaniu LSR. Realizacja tego celu prowadzić będzie do zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku, aktywizacji mieszkańców a przede wszystkim do rozwoju przedsiębiorczości oraz tworzenia nowych miejsc pracy.

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest spójna z innymi dokumentami planistycznymi. Poniższa tabela przedstawia powiązania, co jest dowodem spójności planowanych do realizacji przedsięwzięć LSR z celami innych strategii.

Nazwa dokumentu planistycznego	Cele dokumentów planistycznych	Przedsięwzięcia LSR
Strategia rozwoju gminy Michałów na lata 2011 – 2020	<p>Cel strategiczny 1: Współdziałanie mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, rolników i samorządu lokalnego na rzecz rozwoju regionu.</p> <p>Cel strategiczny 2: Zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej regionu</p>	<p>2.1.1 Aktywnie na Ponidziu (przedsięwzięcia mające na celu aktywizację społeczności, podniesienie ich wiedzy i kompetencji)</p> <p>1.2.1 Spotkania na Ponidziu (w ramach przedsięwzięcia będą realizowane działania związane z tworzeniem lub rozszerzaniem oferty turystycznej, rekreacyjnej oraz kulturalnej.</p>
„Strategia Rozwoju Gminy Pińczów do 2022 roku”	<p>Cel strategiczny: Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i rolnictwa</p> <p>Cel strategiczny: Zapewnienie wszechstronnego rozwoju mieszkańców dzięki zagwarantowaniu edukacji na wysokim poziomie, doskonaleniu umiejętności oraz kreowaniu postaw aktywności i zaangażowania społecznego.</p> <p>Cel strategiczny: Podniesienie atrakcyjności turystycznej Gminy poprzez wykorzystanie jej walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, budowę obiektów infrastruktury turystycznej oraz skuteczną jej promocję.</p>	<p>2.2.2 Ruz z Kopyta (operacje z zakresu tworzenia miejsc pracy)</p> <p>2.1.1 Aktywnie na Ponidziu (przedsięwzięcia mające na celu aktywizację społeczności, podniesienie ich wiedzy i kompetencji)</p> <p>1.2.1 Spotkania na Ponidziu (w ramach przedsięwzięcia będą realizowane działania związane z tworzeniem lub rozszerzaniem oferty turystycznej, rekreacyjnej oraz kulturalnej.</p> <p>1.1.1. Konserwator (projekty związane z odrestaurowaniem zabytków, mających wpływa na atrakcyjność turystyczną)</p>
Strategia Rozwoju Powiatu Pińczowskiego	PROJEKT NR 6 - Promocja powiatu pińczowskiego.	1.3.1 Ponidzie Poleca (projekty związane z Ludowizną (dziedzictwo kulinarne, zakup strojów ludowych, instrumentów muzycznych), tradycją, konferencje, szkolenia, kiermasze, kultywowanie obrzędów i zwyczajów, języka regionalnego, tradycyjnych zawodów i rzemiosła. Promocja obszaru, promocja i organizacja lokalnej twórczości kulturalnej, kulinarnej lub aktywnego trybu życia, a także wykonywanie publikacji, filmów, folderów, gadżetów reklamowych, wyjazdy i organizacja targów, imprezy inauguracyjne cykl

		impres lub wydarzenia specyficznego dla LSR)
Strategia Rozwoju Turystyki W Województwie Świętokrzyskim Na Lata 2014-2020	Cel strategiczny obszaru: osiągnięcie wysokiego poziomu dostępności regionu i wszystkich jego atrakcji turystycznych zarówno w sensie komunikacyjnym, jak i czasowym oraz w sensie możliwości wyboru zgodnie z oczekiwaniami, a także zasadami zrównoważonego rozwoju. rozwój nowych flagowych atrakcji turystycznych.	1.1.1. Konserwator (projekty związane z odrestaurowaniem zabytków, mających wpływa na atrakcyjność turystyczną) 1.2.1 Spotkania na Ponidziu (w ramach przedsięwzięcia będą realizowane działania związane z tworzeniem lub rozszerzaniem oferty turystycznej, rekreacyjnej oraz kulturalnej).
Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	cel 2 „Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego Regionu”, 3 Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki Regionu” oraz 5 „Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich”	2.2.1 Kreator Przedsiębiorczości (Kreator będzie miał na celu wzmocnienie kapitału społecznego, organizację konferencji, szkoleń, warsztatów, spotkań, przyczyni się do kształtowania postaw przedsiębiorczości, wsparcia osób planujących założyć własną działalność gospodarczą oraz wsparcie młodych organizacji pozarządowych) 2.2.2 Rusz z Kopyta (operacje z zakresu tworzenia miejsc pracy)
Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020	Cel tematyczny 8.Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników Cel Tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	2.2.2 Rusz z Kopyta (operacje z zakresu tworzenia miejsc pracy) 2.2.2 Rusz z Kopyta (operacje z zakresu tworzenia miejsc pracy) 2.1.1 Aktywnie na Ponidziu (przedsięwzięcia mające na celu aktywizację społeczności, podniesienie ich wiedzy i kompetencji)

Turystyka i rekreacja jest ważną gałęzią rozwoju wskazywaną w dokumentach programowych gmin i powiatu na obszarze działania LGD PONIDZIE. Dlatego szansą rozwoju obszaru jest rozwój turystyki przy zachowaniu dziedzictwa kulturowego połączonego z tradycją ludową.

W realizacji większości przedsięwzięć, a szczególnie w przedsięwzięciach „Spotkania na Ponidziu” i „Siła w Naturze” realizatorzy tematycznych szlaków turystycznych wykorzystywać będą jednocześnie zasoby kulturowe i historyczne, a także przyrodnicze obszaru związane z jego specyfiką.

W ramach przedsięwzięcia „Aktywnie na Ponidziu” wykorzystywane również będą zasoby kulturowe i historyczne, a także przyrodnicze obszaru podczas organizacji imprez kulturalno-rozrywkowych i warsztatów oraz szkoleń i wsparcia dla zespołów folklorystycznych, co świadczy o Integracji wykorzystania zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych.

LSR nawiązuje również do ochrony środowiska i co się z tym wiąże do bezpieczeństwa ekologicznego. Wzrost konkurencyjności gospodarki jest natomiast ściśle związany z podniesieniem innowacyjności przedsiębiorstw. Stąd działania zawarte w Strategii koncentrują się na stworzeniu warunków dla rozwoju nowoczesnych, innowacyjnych przedsiębiorstw, mogących sprostać konkurencji na rynku krajowym i europejskich, a co najważniejsze do stworzenia nowych miejsc pracy.

XI. MONITORING I EWALUACJA

EWALUACJA, OCENA WŁASNA

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD PONIDZIE oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym,

którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażania strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego programu, planu działania, działania bądź obiektu z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia. Jednym z głównych celów ewaluacji jest ocena rzeczywistych lub spodziewanych efektów realizacji danej interwencji publicznej. Ewaluacja jest zatem próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie czy nasze działania przyniosły efekty.

Warunkiem efektywnego wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest stworzenie procedur, które umożliwią obserwację efektów realizacji Strategii oraz pozwolą na ich ewentualną korektę. Procedury stanowią załącznik nr 2 niniejszej strategii. Prowadzenie takich działań umożliwi efektywne planowanie, okresową ocenę i aktualizację zapisów dokumentu, zgodnie ze zmieniającymi się warunkami społeczno-gospodarczymi i zdiagnozowanymi potrzebami społeczności lokalnej.

Prowadzenie monitoringu i ewaluacji realizacji LSR w całym okresie jej wdrażania jest procesem koniecznym dla sprawdzenia czy udaje się skutecznie osiągać cele zapisane w strategii. Wyniki procesów zaplanowanych w ramach monitoringu i ewaluacji mogą skutkować koniecznością aktualizacji LSR lub zmiany planowanych w LSR działań i efektów. Istotą wdrażania strategii rozwoju jest poprawa sytuacji mieszkańców obszaru, poprzez osiągnięcie celów i realizację wskaźników.

Dlatego proces ten będzie prowadzony w całym okresie przewidzianym na wdrażanie LSR (2016-2023), ale również po roku 2023 w celu obserwowania efektów oddziaływania zrealizowanych operacji. LGD dokonywać będzie systematycznej i obiektywnej oceny LSR, jej założeń, przebiegu wdrażania, osiągniętych rezultatów z punktu widzenia adekwatności, skuteczności, efektywności, oddziaływania i trwałości podejmowanych działań. Ewaluacja LSR dostarczać będzie rzetelnych i użytecznych informacji, które będą następnie wykorzystane w procesie decyzyjnym oraz we współpracy partnerów zaangażowanych we wdrażanie strategii. Zadania w zakresie monitoringu i ewaluacji realizowane będą przez:

- Pracowników biura
- Walne Zebranie Członków,
- Zarząd LGD.

Elementy podlegające monitoringowi i ewaluacji przedstawiają poniższe tabele

Tabela 20 Elementy podlegające monitoringowi

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźniki realizacji LSR	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Sprawozdania beneficjentów, ankiety beneficjentów, rejestr danych LGD.	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźnika.
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów.	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR
Budżet LSR	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych.
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora strony internetowej.	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD
Pracownicy biura LGD, funkcjonowanie Biura	Zarząd LGD	Anonimowe ankiety	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa

Tabela 21 Elementy podlegające ewaluacji

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, funkcjonowanie biura	Zarząd LGD	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie dyrektora i członków Stowarzyszenia	Ocena roczna w latach 2016 – 2022, dokonywana w I kwartale roku kolejnego	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR
Skuteczność działań promocyjnych i aktywizacji społeczności lokalnej	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio, za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia.	Ocena roczna w latach 2016– 2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego	Ocena skuteczności działań promocyjnych LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR oraz skuteczności animacji społeczności mierzona jako liczba osób, które mają wiedzę na temat LGD
Stopień realizacji celów LSR- Stopień realizacji wskaźników	Podmiot nie związany z LGD(ocena zewnętrzna)	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD	Ocena po realizacji LSR w 2022 roku	Ocena celów i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów

Wyznaczone osoby, po zakończeniu roku kalendarzowego będą przygotowywały raport z dokonanej ewaluacji. Raport ten w przypadku zagrożenia dla nieosiągnięcia celów i wskaźników LSR będzie zawierał, rekomendacje dotyczące działań, jakie należałoby podjąć. Raport prezentowany będzie na Walnym Zebraniu Członków, które podejmować będzie decyzje w sprawie realizacji LSR. Ewaluacja realizowana będzie w oparciu o trzy główne etapy monitoringu:

- 1) Ex ante –przed uchwaleniem LSR na Walnym Zebraniu Członków.

Ocena na tym etapie to:

–odniesienie się do systemu wskaźników, ich poprawności i trafności z wyznaczonymi celami, oraz możliwości ich osiągnięcia,

–sprawdzenie spójności wewnętrznej zapisów dokumentu.

Raport sporządzony na tym etapie stanowić będzie uzasadnienie uchwały WZC o przyjęciu LSR.

- 2) W trakcie realizacji LSR.

Ocena na tym etapie służyć będzie sprawdzeniu, czy określone w LSR cele są osiągane zgodnie z założeniami czasowymi i ilościowymi. LGD planuje przeprowadzenie ewaluacji w tym zakresie okresowo w roku 2018 oraz w roku 2020.

- 3) Po realizacji strategii.

Ocena na tym etapie przeprowadzona zostanie z udziałem ekspertów zewnętrznych. Badanie na tym etapie ma na celu sprawdzenie osiągniętych wskaźników oraz ocenę skuteczności, efektywności i oddziaływania w stosunku do założeń.

Ewaluacja po realizacji LSR przeprowadzona zostanie w roku 2023.

Walne Zebranie Członków LGD ocenia przed podjęciem realizacji LSR – czy i w jakim zakresie przyczynia się do osiągnięcia planowanych w strategii celów? Ocena ta zostanie dokonana na podstawie przygotowanej z udziałem mieszkańców LSR. Uzasadnienie uchwały o przyjęciu LSR stanowić będzie raport w zakresie oceny ex ante. W trakcie realizacji LSR Walne Zebranie Członków będzie opiniować propozycje Zarządu w sprawie zmian w LSR w przypadku konieczności ich dokonania dla osiągnięcia celów strategii i zaplanowanych wskaźników. WZC będzie opiniować sprawozdania Zarządu w zakresie przeprowadzonych naborów i realizowanych projektów w ramach LSR, oraz ich odniesienia do planowanych wskaźników. Sprawozdania takie będą rozpatrywane w okresach rocznych. Walne Zebranie Członków rozpatrzy i przyjmie również sprawozdanie Zarządu z wykonania LSR przygotowane w oparciu o przeprowadzoną ewaluację, pokazujące osiągnięcie zakładanych celów po zakończeniu realizacji LSR. W zakresie monitoringu i ewaluacji do kompetencji Zarządu należeć będzie bieżąca ocena efektów wdrażania LSR w trakcie jej realizacji. Zarząd będzie dokonywał tej oceny w oparciu o sprawozdania Biura LGD i Radę przygotowane po przeprowadzonych naborach operacji. Do oceny tej posłużą również informacje pozyskiwane na bieżąco od beneficjentów pomocy. W tym celu dokonana zostanie przez Zarząd ocena poziomu satysfakcji i potrzeb uczestników przedsięwzięć i operacji realizowanych w ramach LSR. W ramach monitoringu niezbędne są również bieżące działania zmierzające do oceny efektów wdrażania LSR w trakcie realizacji. W wyniku tych działań również przygotowywane będą sprawozdania lub raporty zawierające rekomendacje w zakresie ewaluacji LSR. Systematyczna i obiektywna ocena wdrażania LSR z punktu widzenia adekwatności, efektywności, skuteczności oddziaływania i trwałości efektów jest niezbędna dla wykorzystania środków w sposób przyczyniający się do rozwiązywania problemów obszaru. Żeby można było na bieżąco reagować w przypadku wystąpienia zagrożeń dla osiągnięcia celów LSR monitoring i ewaluację należy prowadzić z zastosowaniem skutecznych procedur. Szczegółowo procedury te przedstawione są w załączniku do LSR.

Zaznaczyć należy, że realizacja badań ewaluacyjnych odbywać się będzie z zastosowaniem podstawowych kryteriów ewaluacji, które są opisane w Poradniku dla LGD w zakresie opracowania LSR na lata 2014-2020, tj. trafność, efektywność, skuteczność, użyteczność oraz trwałość.

Tabela 22 Kryteria prowadzenia ewaluacji wdrażania LSR i funkcjonowania LGD

Kryterium	Opis
Trafność	Związek pomiędzy przyjętymi rozwiązaniami (w zakresie celów, przedsięwzięć, sposobu funkcjonowania LGD), a realnymi potrzebami społeczności lokalnej
Efektywność	Stosunek uzyskanych efektów do poniesionych nakładów Finansowych
Skuteczność	Ocena stopnia, w jakim osiągnięto zaplanowane cele i przedsięwzięcia
Użyteczność	Planowane i nieplanowane efekty realizacji LSR, stopień zaspokojenia potrzeb beneficjentów

Podmiotem odpowiedzialnym za gromadzenie danych do ewaluacji i monitoringu będą pracownicy biura. W ramach bieżącej działalności pracownicy biura będą mieli obowiązek gromadzenia kompletnej dokumentacji z prowadzonych działań, realizowanych operacji oraz wszystkich zakresów poddawanych ocenie. Dane zbierane będą za pomocą ankiet, list obecności, rejestrów (formularzy) przygotowanych na potrzeby prowadzenia analiz. Wnioski z prowadzonych badań i analiz będą przedmiotem oceny organów LGD.

Decyzją Zarządu będą przygotowane projekty zmian w LSR lub innych dokumentach związanych z zagadnieniami, które wymagać będą aktualizacji, zgodnie z zasadami dokonywania zmian opisanymi w LSR, statucie i/lub odpowiednich regulaminach

XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Zgodnie z pismem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach nr WPN-II.410.235.2015.MO z dnia 2 grudnia 2015 roku **brak jest konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, co jest równoznaczne z brakiem konieczności opracowania prognozy oddziaływania na środowisko.**

Jak wynika z uzasadnienia dokument charakteryzuje się dużym stopniem ogólności, określa cele i kierunki rozwoju, nie przesądza jednak o lokalizacji poszczególnych operacji i nie precyzuje konkretnych rozwiązań technicznych stosowanych przy ich realizacji. Podkreślono również, iż zadania wdrażane zarówno przez beneficjentów jak i samą LGD będą realizowane w sposób taki by nie zagrażały zdrowiu i życiu ludzi oraz środowisku naturalnemu, zatem prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska jest znikome. Nie przewiduje się także oddziaływań skumulowanych i transgranicznych w związku z realizacją LSR

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

1. *Marketingowa Strategia Polski w Sektorze Turystyki na lata 2012 -2020 przyjęta przez Radę Polskiej Organizacji Turystycznej w dniu 05.12.2011r. Koncepcja i redakcja Bartłomiej Walas*
2. *„Strategia Rozwoju Gminy Pińczów do 2022 roku”*
3. *Strategia Rozwoju Sportu w Polsce do roku 2016, Projekt, Ministerstwo Sportu, Warszawa, grudzień 2006r.*
4. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 -2020 Regiony, Miasta, Obszary wiejskie dokument przyjęty przez Rade Ministrów 13 VII 2010r*
5. *Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014- 2020 – Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, marzec 2014r.*
6. *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 – Kielce, czerwiec 2013r*
7. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Pińczów ze zmianami nr1, nr2 i nr 3 uchwalone Uchwałą Nr XLI/470/14 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 24 września 2014r*
8. *Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Pińczowie*
9. *Strategia rozwoju gminy Michałów na lata 2011 – 2020.*
10. *Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2015-2020*
11. *Strategia rozwoju gminy Działoszyce*
12. *Strategia rozwoju gminy Złota*
13. *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020, Wstępny zarys, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, 16 kwietnia 2013r*
14. *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020*
15. *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 – Kielce, czerwiec 2013r.*
16. *Atrakcyjność turystyczna województwa świętokrzyskiego. Raport z badania przygotowany dla Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Świętokrzyskiego, TNS Pentor 2011*
17. *Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego*
18. *Informator turystyczny Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego*
19. *Turystyka w województwie świętokrzyskim w 2013 r., www.swietokrzyskipn.org.pl, Opracowanie Urzędu Statystycznego w Kielcach, maj 2014*

Wykaz załączników.

ZAŁĄCZNIK 1 PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR.....	67
ZAŁĄCZNIK 2 PROCEDURA MONITORINGU I EWALUACJI	68
ZAŁĄCZNIK 3 PLAN DZIAŁANIA	70
ZAŁĄCZNIK 4 PLAN KOMUNIKACJI.....	74
ZAŁĄCZNIK 5 BUDŻET LSR.....	79

Załącznik 1 Procedura aktualizacji LSR

Działania związane z wdrażaniem i aktualizacją niniejszej LSR będą miały charakter kompleksowy, wiążąc się jednocześnie z procesem ewaluacji LSR. Przyjęto, że proces wdrażania niniejszej Strategii rozpocznie się w 2016 roku. Zgodnie z harmonogramem odbywać się będzie nabór wniosków w ramach poszczególnych zakresów operacji. Przed ogłoszeniem naboru LGD przeprowadzi akcję informacyjną, której celem będzie poinformowanie mieszkańców, co do możliwości finansowania operacji w ramach LSR. W tym celu planuje się w miarę potrzeby publikowanie ogłoszeń oraz organizowanie spotkań informacyjnych dotyczących poszczególnych działań objętych LSR, warsztatów polegających na praktycznym przygotowaniu potencjalnych beneficjentów w zakresie opracowywania projektu i przygotowania wniosku. Wszelkie informacje związane z zasadami udziału we wdrażaniu LSR będzie można uzyskać w Biurze LGD. Ponadto, pracownicy Biura będą świadczyć usługi doradcze związane z planowaniem projektów kwalifikujących się do wsparcia. Zakłada się także opracowanie i dystrybucję materiałów promocyjnych, zawierających informacje o możliwościach finansowania i zbliżającym się naborze. Bieżąca komunikacja z lokalną społecznością prowadzona będzie także za pomocą strony internetowej www.lgdponidzie.pl oraz za pomocą portalu społecznościowego Facebook, na których umieszczane będą wszystkie informacje dotyczące wdrażania oraz realizacji LSR. Lokalna Strategia Rozwoju to dokument o podstawowym znaczeniu dla regionu, co warunkuje ciągłość procesu jego aktualizacji oraz połączenie go z realizowanym procesem ewaluacji. Z uwagi na fakt, iż aktualizacja LSR dla zapewnienia jej efektywności jest niezwykle istotna, w proces ten zostanie zaangażowany Zarząd LGD. Organizowanie periodycznych spotkań Zarządu LGD celem dokonywania oceny (bieżącej i przyszłej) sytuacji obszaru objętego LSR oraz podejmowania decyzji dotyczących wprowadzania ewentualnych zmian do LSR jest środkiem umożliwiającym stały nadzór nad wdrażaniem LSR i reagowaniem na zaistniałe problemy. Działania Zarządu w ramach wdrażania i aktualizacji strategii uzupełniane będą przez społeczność lokalną, która dzięki swemu udziałowi w ankietach oraz lokalnych debatach publicznych uzyska możliwość aktywnego wpływania na kształt przyjmowanych rozwiązań. Realizacja kluczowego procesu, jakim jest Lokalna Strategia Rozwoju, wymaga zastosowania odpowiednich „narzędzi”, za pomocą których możliwe stają się nie tylko wdrożenie, ale również i urzeczywistnienie zamierzonych celów. Do narzędzi tych należy zaliczyć ewaluacje i monitoring.

Procedura aktualizacji**§1**

Aktualizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zwanej dalej LSR, może nastąpić w związku z:

1. Zmianą danych dotyczących obszaru LSR;
2. Zmianą przepisów dotyczących LSR;
3. Potrzebą zastosowania zaleceń z kontroli, oceny, monitoringu i/lub ewaluacji LSR/LGD.

§2

Aktualizacja LSR może nastąpić na wniosek:

1. Rady LGD;
2. Komisji Rewizyjnej LGD;
3. Zarządu LGD;
4. Grupy liczącej powyżej 10% wszystkich członków LGD.

§3

1. Organem LGD uprawnionym do aktualizacji LSR w zakresie wynikających ze zmian aktów prawnych oraz zmian w załącznikach LSR niezastrzeżonych w kompetencjach innych organów jest Zarząd LGD.
2. Uchwalanie istotnych zmian dotyczących kierunków i programu działania należy do kompetencji Walnego Zebrania Członków

§4

Wniosek o aktualizację LSR składa się do Zarządu LGD.

§5

W terminie 30 dni Zarząd LGD przyjmuje stanowisko w sprawie zgłoszonego wniosku o aktualizację LSR oraz określa zakres i harmonogram dalszych działań.

§6

Projekt zmiany LSR musi zostać poddany konsultacjom społecznym poprzez zamieszczenie zmienianych części LSR wraz z uzasadnieniem na stronie internetowej LGD, na co najmniej 14 dni.

Załącznik 2 Procedura monitoringu i ewaluacji

§1 Definicje i skróty

W celu określenia zakresu prowadzonych badań, przyjęto następujące skróty i definicje:

- a. **Ewaluacja** – to obiektywna ocena działań na wszystkich etapach prac. Powinna dostarczać rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Ewaluacja to działanie prowadzone okresowo. Ewaluacja ma służyć do weryfikacji sposobu wdrażania LSR.
- b. **Monitoring** – to regularne jakościowe i ilościowe pomiary lub obserwacje zjawisk. Zgromadzone dane umożliwiają podjęcie działań w kierunku osiągnięcia założonych celów. Monitoring to działanie bieżące, uwzględnione w zapisach Strategii, pozwalające ją realizować.
- c. **Procedura** – określona reguła postępowania.
- d. **Raport z ewaluacji Strategii** – Raport z ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.
- e. **Raport z monitoringu Strategii** – Raport z monitoringu Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.
- f. **Strategia** – Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.
- g. **Strona internetowa** – strona internetowa Lokalnej Grupy Działania.

§2 Opis procedury monitoringu

1. Monitoring LSR prowadzony jest na bieżąco.
2. Organem uprawnionym do realizacji procedury monitoringu jest Zarząd LGD, chyba, że dokonano delegowania tych zadań na inny organ LGD/pracowników Biura Zarządu.
3. Monitoring przeprowadza się na podstawie: sprawozdań beneficjentów, ankiet beneficjentów, anonimowych badań ankietowych, rejestrów danych prowadzonych przez LGD, w tym rejestrów ogłoszonych konkursów oraz licznika odwiedzin strony internetowej na podstawie danych uzyskanych od jej administratora.
4. Monitoring obejmuje:
  - a. Zebranie danych na temat: wskaźników realizacji LSR, harmonogramu ogłaszanych konkursów, budżetu LGD, liczby osób odwiedzających stronę internetową, pracowników Biura LGD oraz funkcjonowania Biura Zarządu.
  - b. Ocenę zebranych informacji w stosunku do założonych wartości.
  - c. Opracowanie Raportów z monitoringu Strategii w okresie kwartalnym, zawierających podsumowanie danych wraz z wygenerowanymi wnioskami dotyczącymi wpływu podejmowanych działań na realizację założeń Strategii.
5. Monitoring prowadzony będzie w oparciu o następujące zasady: cykliczność obserwacji, ujednoczenie metod pomiaru i obserwacji, unifikacja interpretacji wyników.

§3 Opis procedury ewaluacji

1. Organem uprawnionym do realizacji procedury ewaluacji jest Zarząd LGD chyba, że dokonano delegowania tych zadań na inny organ LGD/pracowników Biura Zarządu.
2. Zarząd LGD może zlecić wykonanie ewaluacji podmiotom zewnętrznym.
3. Ewaluacja będzie prowadzona okresowo:
  - a. Za okres 2016-2018 i 2019-2020, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego i dotyczyć będzie: oceny działalności LGD, pracowników i funkcjonowania Biura; skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej; harmonogramu rzeczowo-finansowego LSR oraz w zakresie stopnia realizacji celów LSR – stopnia realizacji wskaźników.
  - b. W roku 2023 – ewaluacja *ex-post* (wykonana na dzień 31 czerwca) w zakresie oceny działalności LGD, pracowników i funkcjonowania Biura; skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej; stopnia realizacji celów LSR (stopnia realizacji wskaźników); harmonogramu rzeczowo-finansowego LSR oraz budżetu LSR.
4. Ewaluację przeprowadza się w oparciu o: badania ankietowe, opinie mieszkańców, wywiady grupowe/indywidualne, w tym wywiady IT, dane własne LGD.
5. Raport z ewaluacji Strategii obejmuje przede wszystkim:
  - a. Ocenę funkcjonowania LGD, w tym: działalność Zarządu, działalność Komisji Rewizyjnej, sprawność przeprowadzania naborów, wizerunek LGD wśród mieszkańców obszaru, działalność

informacyjną, promocyjną oraz edukacyjną, procedury związane z wyborem przedsięwzięć oraz kompetencje pracowników.

- b. Ocenę stopnia wdrażania celów LSR, w tym stopnia osiągnięcia wskaźników.
  - c. Podsumowanie działalności LGD w badanym okresie, wnioski i rekomendacje.
6. Ewaluacja prowadzona będzie w oparciu o kryteria ewaluacji, tj.: trafności, efektywności i wydajności, skuteczności, trwałości, użyteczności.

Raportu z ewaluacji LSR przedstawiany będzie na Walnym Zebraniu Członków

Załącznik 3 Plan działania

CEL OGÓLNY NR 1.0	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1.1 Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych obszaru LGD PONIDZIE														
Przedsięwzięcie 1.1.1 Konserwator	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji LSR	0 szt.	0	0	5 szt.	100	285 000	0 szt.	0	0	5 szt.	285 000	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1				0			285 000			0		285 000		
Cel szczegółowy 1.2 Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej obszaru LGD PONIDZIE														
Przedsięwzięcie 1.2.1 Spotkania na Poniidziu	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej	12 szt.	60	873000	8 szt.	100	582000	0 szt.	0	0	20 szt.	1 455 000	PROW	Realizacja LSR

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE

Przedsięwzięcie 1.2.2 Siła w naturze	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	0 szt.	0	0	1 szt.	100	50 000	0 szt.	0	0	1 szt.	50 000	PROW	Współpraca
	Liczba utworzonych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych	0 szt.	0	0	1 szt.	100	60 000	0 szt.	0	0	1 szt.	60 000		Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2				873000			692000			0		1 565 000		
Cel szczegółowy 1.3 Promocja PONIDZIA														
Przedsięwzięcie 1.3.1 Ponidzie poleca	Liczba operacji realizowanych przez LGD (publikacje, gadżety, wydarzenia promocyjne)	8 szt.	47,00	14 035	7 szt.	88,20	13 140	2 szt.	100	4 030	17 szt.	31 205	PROW	Aktywizacja
	Liczba operacji realizowanych przez organizacje pozarządowe (publikacje, gadżety, wydarzenia promocyjne zakup strojów regionalnych i instrumentów muz)	0 szt.	0	0	23 szt.	100	300 000	0 szt.	0	0	23 szt.	300 000		Realizacja LSR (granty)
Razem cel szczegółowy 3				14 035			313 140			4 030		331 205		
Razem cel ogólny 1.0				1469035			708 140			4 030		2 181 205		

CEL OGÓLNY NR 2.0	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 2.1 Zaspokojenie potrzeb i aktywizacja mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku														
Przedsięwzięcie 2.1.1 Aktywnie na Ponidziu	Liczba szkoleń, warsztatów, kursów w tym 1 dla osób niepełnosprawnych i 1 dla osób 50+	0 szt.	0	0	20 szt.	100	300 000	0 szt.	0	0	20 szt.	300 000	PROW	Realizacja LSR (granty)
	Liczba szkoleń, warsztatów, kursów (w tym 1 skierowany do osób młodych do 26 roku życia, 1 podnoszące świadomość ekologiczną)	0 szt.	0	0	5 szt.	100	300 000	0 szt.	0	0	5 szt.	300 000		Realizacja LSR
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	6 szt.	100	6 600	0 szt.	0	0	0 szt.	0	0	6 szt.	6 600		Aktywizacja

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE

Przedsięwzięcie 2.1.2 Kreator Przedsiębiorczości	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	0	0	0	1 szt.	100	58 000	0 szt.	0	0	1 szt.	58 000	PROW	Współpraca
	Razem cel szczegółowy 2.1			6 600			658 000			0			664 600	
Cel szczegółowy 2.2 Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy														
Przedsięwzięcie 2.2.1 Rusz z kopyta	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (w tym 1 innowacyjne i 5 przez osoby bezrobotne)	10 szt.	66,67	1 000 000	5 szt.	100	500 000	0 szt.	0	0	15 szt.	1 500 000	PROW	Realizacja LSR
	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	0 szt.	0	0	6 szt.	100	1 200 000	0 szt.	0	0	6 szt.	1 200 000		Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2.2				1 0300 000			1 700 000			0			2 700 000	
Razem cel ogólny 2.0				1 006 600			2 358 000			0			3 364 600	
Razem LSR				1 893 635			3 648 140			4 030			5 545 805	
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
												2 700 000	50	

ZAŁĄCZNIK 4 PLAN KOMUNIKACJI

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Planowane wskaźniki	Efekty działań komunikacyjnych
I połowa 2016	Informowanie mieszkańców o LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR. Dotarcie do potencjalnych beneficjentów poprzez środki masowego przekazu.	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 (w tym zaproszenia na spotkania informacyjne)	Wszyscy mieszkańcy obszaru w szczególności przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne	<ol style="list-style-type: none"> artykuły w prasie ogłoszenia na tablicach w siedzibach jst. informacje na stronach internetowych oraz portalach społecznościowych poszerzenie funkcjonalności strony internetowej poprzez wprowadzenie bazy projektów PROW z lat ubiegłych oraz bieżących doradztwo w biurze LGD wykonanie broszury informacyjnej 	<ol style="list-style-type: none"> artykuł – 1 szt. 5 szt. ogłoszeń (po 1 w każdej gminie) 10 szt. informacji zakładka na stronie – 1 szt. doradztwo dla 60 osób brozura – 1000 szt. (285 szt. rozdysponowane do Urzędów Gmin do punktu informacyjnego) 	Wzbudzenie zainteresowania mieszkańców programem LEADER i LSR
II połowa 2016	Informowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwości pozyskania środków na rozwój lub tworzenie działalności gospodarczej oraz o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych). Na spotkaniu będzie można uzyskać informacje, jak poprawnie napisać wniosek, beneficjenci zostaną zapoznani z lokalnymi kryteriami wyboru, a także z kryteriami zgodności z LSR.	Kampania informacyjna dotycząca naborów wniosków	Wszyscy potencjalni beneficjenci w szczególności przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, grupy defaryzowane np.: osoby bezrobotne lub osoby młode	<ol style="list-style-type: none"> publikacja aktualnych informacji i dokumentów na stronie internetowej LGD Ponidzie spotkanie informacyjno konsultacyjne o zasięgu powiatowym (zasady oceniania i wyboru operacji, konsultacje) wręczanie broszury informacyjnej na spotkaniach ogłoszenia na tablicy ogłoszeń ogłoszenia na stronie internetowej LGD Ponidzie wykonanie kalendarza promocyjnego na rok 2017 doradztwo w biurze LGD spotkania konsultacyjne w każdej gminie przed każdym naborem 	<ol style="list-style-type: none"> publikacje -10 szt. 3 spotkania brozura – 330 szt. 6 szt. ogłoszeń 6 szt. ogłoszeń 150 szt. kalendarza doradztwo dla 60 osób 15 spotkań (3 nabory x 5 gmin) i 270 uczestników 	Przekazanie beneficjentom rzetelnej wiedzy w zakresie sporządzania wniosków aplikacyjnych i wiedzy o konkursach

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE

<p>I połowa 2017</p>	<p>Informowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwości pozyskania środków na renowację i konserwację zabytków, tworzenie lub modernizacja szlaków turystycznych oraz szkolenia, warsztaty kursy. Promocja Ponidzia, poprzez uczestnictwo w targach oraz imprezach poświęconych funduszom unijnym. Informowanie beneficjentów o naborach oraz środkach unijnych poprzez rozpowszechnianie materiałów informacyjnych.</p>	<p>Kampania informacyjna dotycząca naborów wniosków oraz promocja obszaru działania</p>	<p>beneficjenci, turyści przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, bezrobotni, grupy nieformalne oraz mieszkańcy obszaru, uczestnicy imprez oraz targów</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. spotkania informacyjno-konsultacyjne o zasięgu powiatowym (zasady oceniania i wyboru operacji, konsultacje) 2. doradztwo w biurze LGD 3. spotkania konsultacyjne w każdej gminie przed naborem 4. przygotowanie i wykonanie folderów promocyjnych 5. wręczanie broszury informacyjnej na spotkaniach i podczas doradztwa 6. publikacja aktualnych informacji i dokumentów na stronie internetowej LGD Ponidzie 7. udział w wydarzeniach promujących obszar LGD 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 1 spotkanie 2. doradztwo dla 80 osób 3. 5 spotkań (1 nabór dla 3 zakresów tematycznych), 75 uczestników 4. foldery – 3000 szt. 5. broszura – 155 szt. 6. publikacje – 10 szt. 7. 1 wydarzenie 	<p>Zachęcenie turystów do odwiedzenia Ponidzia. Przekazanie beneficjentom rzetelnej wiedzy w zakresie sporządzania wniosków aplikacyjnych i wiedzy o konkursach</p>
<p>II połowa 2017</p>	<p>Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez pracowników LGD PONIDZIE pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych zmian w tym zakresie np. poprzez dodatkowe przeszkolenie osób udzielających doradztwa i pomocy w zakresie pisania wniosków czy komunikacji interpersonalnej. Promocja działań LGD PONIDZIE. Informowanie o zasadach przyznawania pomocy w projektach grantowych.</p>	<p>Kampania informacyjna dotycząca naborów wniosków na projekty grantowe, rozliczania wniosków, promocja obszaru działania, badanie jakości działań doradczych i informacyjnych oraz satysfakcji wnioskodawców</p>	<p>Wszyscy potencjalni beneficjenci, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne oraz mieszkańcy obszaru, przedstawiciele lokalnej prasy i innych mediów, uczestnicy targów oraz imprez.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ankieta badająca jakość pomocy LGD dla wnioskodawców 2. spotkania informacyjno-konsultacyjne o zasięgu powiatowym (zasady oceniania i wyboru operacji, konsultacje) 3. informacje o ogłoszeniu naboru grantowego oraz jego wynikach 4. wręczanie broszury informacyjnej na spotkaniach i podczas doradztwa 5. spotkania konsultacyjne w każdej gminie przed naborem 6. doradztwo w biurze LGD 7. wykonanie kalendarza promocyjnego na rok 2018 8. publikacja aktualnych informacji i dokumentów na stronie internetowej LGD Ponidzie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. wypełnione ankiety – 95 szt. 2. 1 spotkanie (dot. projektu grantowego) 3. 2 informacje na stronie internetowej i 2 na tablicy ogłoszeń LGD 4. broszura 100 szt. 5. 5 spotkań, 80 uczestników 6. doradztwo dla 20 osób 7. kalendarz – 150 szt. 8. 10 publikacji 	<p>Pozyskanie wiedzy na temat ewentualnej konieczności wprowadzania zmian w LSR Przekazanie beneficjentom rzetelnej wiedzy w zakresie sporządzania wniosków aplikacyjnych i wiedzy o konkursach</p>

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE

I połowa 2018	Informowanie o zasadach przyznawania pomocy w projektach grantowych. Systematyczne informowanie o zakresie realizacji LSR Promocja Programu Leader	Kampania informacyjna dotycząca naborów wniosków na projekty grantowe, rozliczania wniosków, promocja realizacji LSR oraz promocja obszaru LGD	Wszyscy potencjalni beneficjenci w szczególności, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, osoby bezrobotne, grupy nieformalne oraz mieszkańcy obszaru, uczestnicy wydarzeń	1. doradztwo w biurze LGD 2. udział w wydarzeniach promujących obszar LGD 3. publikacja aktualnych informacji i dokumentów na stronie internetowej LGD Ponidzie 4. spotkania informacyjno-konsultacyjne o zasięgu powiatowym (zasady oceniania i wyboru operacji, konsultacje, realizacja LSR oraz rozliczanie projektów) 5. wręczanie broszury informacyjnej podczas doradztwa	1. udzielenie doradztwa 20 osobom 2. 1 wydarzenie 3. 7 publikacji 4. 2 spotkania (w tym 1 dot. projektu grantowego i 1 z realizacji i wdrażania LSR oraz rozliczania operacji przez beneficjentów) 5. broszura-20 szt.	Zachęcenie turystów do odwiedzenia Ponidzia Przekazanie beneficjentom rzetelnej wiedzy w zakresie sporządzania wniosków aplikacyjnych i wiedzy o konkursach
II połowa 2018	Informowanie o pierwszych zrealizowanych projektach oraz przedstawienie ogólnej informacji o wdrażaniu LSR, informowanie o zasadach przyznawania pomocy w projektach grantowych, wypełniania wniosków o płatność	Kampania informacyjna dotycząca naborów wniosków na projekty grantowe, wypełniania wniosków o płatność, promocja obszaru działania i efektów wdrażania LSR	wszyscy potencjalni beneficjenci: stowarzyszenia, grupy nieformalne, przedsiębiorcy, osoby bezrobotne. Beneficjenci zrealizowanych operacji. Mieszkańcy obszaru LGD	1. doradztwo w biurze LGD 2. spotkania konsultacyjne w każdej gminie przed naborem 3. publikacja aktualnych informacji i dokumentów na stronie internetowej LGD Ponidzie 4. wręczanie broszury informacyjnej 5. wykonanie promocyjnego kalendarza na rok 2019 6. Badanie ewaluacyjne	1. doradztwo dla 20 osób 2. 5 spotkań, 80 uczestników 3. 5 publikacji 4. broszura 110 szt. 5. kalendarz -150 szt. 6. 1 badanie	Przekazanie beneficjentom rzetelnej wiedzy w zakresie sporządzania wniosków aplikacyjnych i o płatność, wiedzy o konkursach. Monitoring wdrażania LSR.
I połowa 2019	Informowanie o zasadach wypełniania wniosków o płatność, sprawozdań z realizacji operacji oraz ankiet monitorujących. Promocja działań LGD oraz obszaru LGD.	kampania informacyjna dot. rozliczania operacji, realizacji LSR, promocji programu i LGD	Beneficjenci. Mieszkańcy obszaru, potencjalni turyści.	1. doradztwo w biurze LGD 2. udział w wydarzeniach promujących obszar LGD 3. spotkania informacyjno-konsultacyjne o zasięgu powiatowym (realizacja LSR oraz rozliczanie projektów)	1. doradztwo dla 20 osób 2. 1 wydarzenie 3. 1 spotkanie dot. realizacji LSR oraz rozliczanie operacji przez beneficjentów)	Sprawny proces rozliczania pomocy. Wypromowany obszar LGD i działania LGD.
II połowa 2019	Informowanie o zasadach wypełniania wniosków o płatność, sprawozdań z realizacji operacji oraz ankiet monitorujących. Promocja działań LGD oraz obszaru LGD.	kampania informacyjna dot. rozliczania operacji, realizacji LSR oraz promocja obszaru LGD	Beneficjenci. Mieszkańcy obszaru, potencjalni turyści.	1. wykonanie promocyjnego kalendarza na rok 2020 2. doradztwo w biurze LGD 3. publikacja aktualnych informacji i dokumentów, przykładów zrealizowanych projektów na stronie internetowej LGD Ponidzie	1. kalendarz - 150 szt. 2. doradztwo dla 20 osób 3. 5 publikacji	Sprawny proces rozliczania pomocy. Wypromowany obszar LGD i działania LGD.

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE

I połowa 2020	Informowanie o zasadach wypełniania wniosków o płatność, sprawozdań z realizacji operacji oraz ankiet monitorujących. Promocja działań LGD oraz obszaru LGD.	kampania informacyjna dot. rozliczania operacji, realizacji LSR oraz promocja obszaru LGD	Beneficjenci. Mieszkańcy obszaru, potencjalni turyści.	1. publikacja aktualnych informacji i dokumentów, przykładów zrealizowanych projektów na stronie internetowej LGD Ponidzie 2. udział w wydarzeniach promujących obszar LGD	1. 5 publikacji 2. 1 wydarzenie	Sprawny proces rozliczania pomocy. Wypromowany obszar LGD i działania LGD
II połowa 2020	Informowanie o zasadach wypełniania wniosków o płatność, sprawozdań z realizacji operacji oraz ankiet monitorujących. Promocja działań LGD oraz obszaru LGD.	kampania informacyjna dot. rozliczania operacji, realizacji LSR oraz promocja obszaru LGD	Beneficjenci. Mieszkańcy obszaru, potencjalni turyści.	1. wykonanie promocyjnego kalendarza na rok 2021 2. doradztwo w biurze LGD 3. artykuły w prasie	1. kalendarz 150 szt. 2. doradztwo dla 10 osób 3. 1 artykuł	Sprawny proces rozliczania pomocy. Wypromowany obszar LGD i działania LGD
2021	Informowanie o zasadach wypełniania wniosków o płatność, sprawozdań z realizacji operacji oraz ankiet monitorujących. Promocja działań LGD oraz obszaru LGD	kampania informacyjna dot. rozliczania operacji, realizacji LSR oraz promocja obszaru LGD	Beneficjenci. Mieszkańcy obszaru, uczestnicy imprez, targów, potencjalni turyści	1. publikacja aktualnych informacji i dokumentów, przykładów zrealizowanych projektów na stronie internetowej LGD Ponidzie 2. wykonanie promocyjnego kalendarza na rok 2022 3. udział w wydarzeniach promujących obszar LGD	1. 7 publikacji 2. kalendarz – 150 szt. 3. 1 wydarzenie	Sprawny proces rozliczania pomocy. Zachęcenie turystów do odwiedzenia Ponidzia Informowanie o stanie wdrażania LSR.
2022	Promocja działań LGD oraz obszaru LGD	Kampania informacyjna nt. realizacji LSR w latach 2014-2020. Promocja obszaru LGD.	Mieszkańcy obszaru, potencjalni turyści	1. publikacja aktualnych informacji i dokumentów, przykładów zrealizowanych projektów na stronie internetowej LGD Ponidzie	1. 7 publikacji	Zachęcenie turystów do odwiedzenia Ponidzia Poinformowanie obszaru o efektach wdrażania LSR
2023	Promocja działań LGD oraz obszaru LGD	Kampania informacyjna nt. realizacji LSR w latach 2014-2020. Promocja obszaru LGD.	Mieszkańcy obszaru, potencjalni turyści	1. publikacja aktualnych informacji i dokumentów, przykładów zrealizowanych projektów na stronie internetowej LGD Ponidzie	1. 3 publikacje	Zachęcenie turystów do odwiedzenia Ponidzia Poinformowanie o efektach wdrażania LSR

Tabela 23 Indykatorywny budżet Planu Komunikacyjnego

Nazwa zadania	Nazwa kosztu	Okres realizacji	Koszt
Spotkania konsultacyjne przed naborami w poszczególnych gminach	Koszty podróży służbowej	Po ogłoszeniu naboru wniosków	<i>W ramach kosztów biurowych</i>
Spotkania informacyjno konsultacyjne o zasięgu powiatowym	Zakup towarów i usług (wynajem Sali, usługa gastronomiczna, materiały konferencyjne itp.)	III, III, IV kw. 2016 I kw. 2017 III kw. 2017 I kw. 2018	6 600 zł
Spotkania informacyjno konsultacyjne o zasięgu powiatowym		II kw. 2018 I kw. 2019	<i>Bezkosztowo</i>
Publikacja aktualnych informacji i dokumentów dotyczących programu na stronach internetowych LGD PONIDZIE	Utrzymanie domeny i hostingu	Cały okres programowy (na bieżąco)	<i>W ramach kosztów biurowych</i>
Współpraca ze środkami masowego przekazu na poziomie lokalnym (zaproszenia na spotkania informacyjne oraz konferencje)		Cały okres programowy (w razie potrzeby)	<i>Bezkosztowo</i>
Przygotowanie i publikacja materiałów w prasie dotyczących wdrażania LSR	Zakup usług (2 artykuły)	II kw. 2016 III kw. 2020	2 400
Przygotowanie i publikacja materiałów informacyjnych np. Broszur, folder	Broszura informacyjna, folder	II kw. 2016 I kw. 2017	3 390
Wizualizacja logo i promocja programu poprzez wykonywanie materiałów promocyjno reklamowych	Kalendarz,	IV kw. 2016 IV kw. 2017 IV kw. 2018 IV kw. 2019 IV kw. 2020 IV kw. 2021	10 395
Udział w spotkaniach organizowanych przez beneficjentów, podmioty zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich i inne jednostki organizacyjne	Koszty podróży służbowej	Cały okres programowy (w razie potrzeby)	<i>W ramach kosztów biurowych</i>
Udział/organizacja/współorganizacja lokalnych, regionalnych lub ogólnopolskich wydarzeń poświęconych promocji obszaru oraz działalności LGD, (np. dożynki, imprezy sportowe, imprezy kulturalne)	Zakup gadżetów, obsługa stoiska, koszty przejazdu, opłaty targowe itp.	II kw. 2017 II kw. 2018 II kw. 2019 II kw. 2020 II kw. 2021	15020
Poszerzenie funkcjonalności strony internetowej poprzez wprowadzenie bazy projektów PROW z lat ubiegłych jak i tych projektów realizowanych na bieżąco		I kw. 2016	<i>W ramach kosztów biurowych</i>
		SUMA	37 805

Załącznik 5 Budżet LSR

Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań.

Zakres wsparcia	Wsparcie Finansowe (PLN)					
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art.. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	5400000,00	0	0	0	-	5400000,00
Współpraca (art.. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	108000,00	0	0	0	-	108000,00
Koszty bieżące (art.. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1267195,00	0	0	0	-	1267195,00
Aktywizacja (art.. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	37805,00	0	0	0	-	37805,00
Razem	6813000,00	0	0	0	-	6813000,00

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	3436020,00	1963980,00	-	5400000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	0	-	0	0
Razem	3436020,00	1963980,00	0	5400000,00

Spis tabel

TABELA 1. POWIERZCHNIA GMIN WG STANU NA 31 GRUDNIA 2013R.....	4
TABELA 2. LUDNOŚĆ WG PŁCI W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU PIŃCZOWSKIEGO.....	4
TABELA 3. WARTOŚĆ ZREFUNDOWANYCH KOSZTÓW DOTYCZĄCYCH DOFINANSOWANIA OPERACJI W OKRESIE PROGRAMOWYM 2007-2013.....	5
TABELA 4. DOKUMENTY REGULUJĄCE ZASADY DZIAŁANIA LGD.....	8
TABELA 5 TABELA METODY PARTYCYPACJI WYKORZYSTANE W PRACACH NAD LSR W POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH.....	12
TABELA 6. PODSTAWOWE DANE DOTYCZĄCE OBSZARU DZIAŁANIA LGD PONIDZIE (KONIEC 2013R.).....	14
TABELA 7. DANE ŚWIĘTOKRZYSKICH I NADNIDZIAŃSKICH PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH.....	17
TABELA 8. REZERWATY PRZYRODY.....	17
TABELA 9. ZESTAWIENIE ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW – STAN NA 30 WRZEŚNIA 2015R.....	19
TABELA 10. DOCHÓD PODATKOWY NA JEDNEGO MIESZKAŃCA.....	21
TABELA 11. SYTUACJA OSÓB +55 NA LOKALNYM RYNKU PRACY.....	24
TABELA 12. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI W WIEKU 55-64 DŁUŻEJ NIŻ ROK.....	24
TABELA 13. SALDO MIGRACJI.....	25
TABELA 14. RANKING 10 POWIATÓW O NAJNIŻSZYCH WARTOŚCIACH LHDI W ROKU 2010.....	28
TABELA 15 ANALIZA SWOT.....	31
TABELA 16. CELE I WSKAŹNIKI LSR.....	36
TABELA 17 <i>REALIZACJA WSKAŹNIKÓW PRODUKTU I REZULTATU W RAMACH KOSZTÓW BIEŻĄCYCH LGD.</i>	42
TABELA 18. TABELARYCZNA MATRYCA LOGICZNA POWIĄZAŃ DIAGNOZY OBSZARU I LUDNOŚCI, ANALIZY SWOT ORAZ CELÓW I WSKAŹNIKÓW.....	44
TABELA 19 OPIS WSKAŹNIKÓW PRZYPISANYCH DO CELU OGÓLNEGO, CELU SZCZEGÓŁOWEGO ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ.....	46
TABELA 20 ELEMENTY PODLEGAJĄCE MONITORINGOWI.....	63
TABELA 21 ELEMENTY PODLEGAJĄCE EWALUACJI.....	63
TABELA 22 KRYTERIA PROWADZENIA EWALUACJI WDRAŻANIA LSR I FUNKCJONOWANIA LGD.....	65
TABELA 23 INDYKATYWNY BUDŻET PLANU KOMUNIKACYJNEGO.....	78

Spis rysunków

RYSUNEK 1 OBSZAR POWIATU PIŃCZOWSKIEGO.....	3
RYSUNEK 2 OBSZAR DZIAŁANIA LGD PONIDZIE.....	14
RYSUNEK 3. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE TERENU POWIATU PIŃCZOWSKIEGO.....	16
RYSUNEK 4 WALORY PRZYRODNICZE NA TERENIE POWIATU PIŃCZOWSKIEGO.....	17
RYSUNEK 5 LOKALNY WSKAŹNIK ROZWOJU SPOŁECZNEGO (LHDI) W POWIATACH W 2010 ROKU (WSKAŹNIK PRZYJMUJE WARTOŚCI OD 1 DO 100, W PUNKTACH).....	28
RYSUNEK 6 IMPLEMENTACJA CELÓW LGD PONIDZIE NA RZECZ REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ LSR.....	35

Spis wykresów

WYKRES 1 STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO W LATACH 2009-2013 [W%] ŹRÓDŁO: BANK DANYCH LOKALNYCH – GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY (STAN NA 09.09.2014).	23
WYKRES 2 STOSUNEK LICZBY BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH DO LICZBY OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM – WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO I POWIATU PIŃCZOWSKIEGO JAKO OBSZARU LGD NA KONIEC 2013 R.	24
WYKRES 3 LOKALNY WSKAŹNIK ROZWOJU SPOŁECZNEGO (LHDI) W WOJEWÓDZTWACH W 2010 ROKU (WSKAŹNIK PRZYJMUJE WARTOŚCI OD 1 DO 100 PUNKTÓW).	28